

הלכות אליהו

הלכות מקוזאות

קונטרס הכנה לרבנות
סיכום תמציתי של יסוד ההלכה
טור זב"י שז"ע ונושאי כליו

ניתן להשיג את הקונטרס המלא במחיר
עלות ההדפסה של 10 ₪ בלבד במוקדים

שונים בכל רחבי הארץ.

לפרטים: 0548468383

זיכני השי"ת בטובו וחסדו
הצב"י
אליהו יוחאי אלקיים
מחב"ס אפיקי אליהו על התורה

פעיה"ת ביתר עילית תובב"א
אלול שנת תש"פ

**ניתן להשיג את הקונטרס בדמי עלות
ברז' הזווה מלובלין 45/1 ביתר עילית
וכן במוקדים נוספים בכל זולקי הארץ**

**להערות והארות, או להשגת הקונטרס.
וכן להנצחות לע"נ, לרפואה או להצלחה.
ניתן לפנות לפל':**

0548468383

**ניתן להשיג חיבורים נוספים מספרי המחבר:
חלקת אליהו בנושאים נוספים:**

נדה

שבת

איסור והיתר

חופה וקידושין

תפילה וברכות וביהכ"נ

מצוות התלויות בארץ

אבלות

חגים

שביעית

עירובין

מילה וגירות

אפיקי אליהו – על התורה

ב"כ על התורה, פירושים חדושים וביאורים על התורה המאגרים לאגודה אחת לפי סדר הפרשיות והנושאים שבפרשה, על דרך המסור והדרש, תוך ביאור כולם ביסוד אחר]

© כל הזכויות שמורות
elkayam.e5@gmail.com

בס"ד, ט"ז שבט תשע"ח, 4-724/ע"ח

דברי ברכה

הובא לפני גליונות הספר **"חלקת אליהו"** סיכום הלכות מצוות התלויות בארץ, עירובין, מילה וגרות, מעשה ידיו להתפאר, של היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, משנתו סדורה וערוכה, יראת ה' היא אוצרו, טעמו ונימוקו עמו, חכו ממתקים וכולו מחמדים, תהלתו בקהל חסידים, שמן תורק שמו, כבוד שם תפארתו, הרה"ג **אליהו אלקיים שליט"א**.

כבר איתמחי גברא בכמה חיבורים חלקת אליהו על הלכות נדה, ואפיקי אליהו על התורה, שנתקבלו בשמחה בין האברכים היקרים ה' עליהם יחיו, שלומדים הלכה ולמעשה, ובספריו אלה מקבץ כעמיר גורנה יסודות ההלכה בש"ס ובפוסקים ראשונים ואחרונים, ובעיקר ממה שמוכא בטור וב"י, ועיקרי נושאי הכלים והביא כל הלכה מה שנתבאר בתמצית ובקצרה. וסידר הכל בסדר נאה ונכון, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף, בלשון צחה וברורה למען ירוץ הקורא בו. וכמעשהו בראשונה כך עשה בספרים אלו, ובעזר ה' יהיה לעזר ולתועלת לדעת סיכום ההלכות בנקל, ולפעלא טבא אמינא, איישר חיליה לאורייתא.

ואכן על בני התורה ואברכי השיבות לשקוד על דלתות דברי הב"י מיד לאחר הנישואין, אחר ידיעת הש"ס והראשונים בהבנה ישרה, ובלמוד הב"י כל סוגיא שהב"י מזכיר דברי איזה גמרא, יש לו לפתוח את הגמרא ולעיין בדבריהם, ולחזור ללימוד הב"י. וגם צריך לחפש היטב בספרי האחרונים ואחרוני האחרונים, אשר הם לנו לעינים, ויהיה זריז ונשכר לדפוק על דלתות ספריהם הקדושים, כי הם רבותינו המראים לנו את הדרך הישרה בנתיבות ההוראה, ותשועה ברוב יועץ. ואז סמוך לבם בטוח בה' שלא יכשלו בהוראותיהם, ושומע לנו ישכון בטח.

וכתב הסמ"ע, שכוונת מרן הש"ע בחיבורו היתה שלא יפסקו דין מהש"ע לבד מבלי ללמוד תחלה מקור הדין בטור וב"י, וטעמו ונימוקו עמו, כדי שלא יטעה בלימוד דבר מתוך דבר בדימוי שאינו נכון. והן עתה בזמנינו רבים חושבים עצמם כאילו הם מדור דעה, ומצפצפים הלכה מתוך דברי הש"ע לבדו, והם מחריבי עמנו, עזבו חק הפרו ברית, וגורמים רעה לנפשם. ואותם המורים הלכה מתוך הש"ע ואינם יודעים טעמי ההלכה בדיוק, טעות נופלת בהוראותיהם, והרי הם בכלל המורים בהלכה מתוך משנתם שהם מבלי עולם, ויש לגעור בהם, אלא צריכים לדקדק בידיעת מקורות ההלכה בתלמוד ובפוסקים, שהוא שימוש תלמידי חכמים. וכמבואר בתשובת מרן הב"י, שכל דיין הפוסק מתוך שלחן ערוך לבד, ואין ספר בית יוסף לפניו, בודאי שישגה בהוראותיו, ולכן אשרי אדם השומע לשקוד על דלתות מזוזות פתחי הב"י, אשר בלעדיו לא ירים איש את ידו ואת רגלו לדרוך בנתיבות ההוראה. וע"י ההתמדה בלימוד הב"י ילמד אדם דרכו הישרה של מרן שיהיה עמו עוז ותושיה, לפסוק גם בהלכות החמורות, ושלא כדרך המלקטים אחרי הקוצרים, שמתפקים בעיון שטחי בש"ע ובספרי האחרונים, מבלי לעיין היטב במקור הדברים בב"י. וכתב בשו"ת שבט הלוי, כי החזון איש היה לומד בנעוריו הרבה בספר הב"י, והיו חבריו מלעיגים עליו, שיהיה מלמד תינוקות, ולבסוף נעשה מה שנעשה, וכל גדולי הדור משכימים לפתחו, וכל זה לא בא לו אלא מכח לימוד הבית יוסף.

וראה בעין יצחק ח"א (כללי התלמוד) שהארכנו לבאר שאין לפסוק דין מהש"ע לבד, ולדמות מילתא למילתא, או לדייק איזה פרט מהש"ע בלי לימוד הב"י, וכדמשמע מהקדמת הסמ"ע. וז"ל המהרש"א סוטה (כג): ובדורות הללו אותם שמורים הלכה מתוך הש"ע, והרי הם אינם יודעים טעם הענין של כל דבר, אם לא ידקדקו

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of The Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

מתחלה בדבר מתוך התלמוד [והראשונים], שהוא שימוש תלמידי חכמים, טעות נופלת בהוראותיהם, והרי הן בכלל מבלי עולם, ויש לגעור בהם. ע"כ.

וכיו"ב כתב בשו"ת שבות יעקב ח"ג (סימן צח), שהמורים הלכה על פי ספרי הקיצורים מבלי לעיין במקור הלכה, באים לידי טעות בהוראה. וכתב, עוד, שאין דעתו נוחה באלו ספרי ליקוטים של אחרונים, כמו לחם הפנים, וגן נטע, וכאר היטב, כי לא הטיבו אשר דיברו שהם רק כמעתיקים מספר אל ספר, לבדוק בחורים וסדקים כל מקום שימצאו איזה חומרא, מציאה היא בידם להעתיקם, ואל תסמוך עליהם כלל, ובעלי ליקוטים אלו לאו דסמכא אינן, כי אין בידם הכרע להכריע מדעת עצמן, או מדעת הפוסקים הלכה כמאן, וכ"ש להקל אין שומעין להם, ולא נאה להם חיבורים כאלה, אם לא שהם מפורסמים למומחין שהומחו רבים עליהם, כמו בעל פנים חדשות, וכנה"ג, ולקט הקמח, ע"כ.

גם הגאון ר' יצחק מזיא בשו"ת יפה נוף (בשונות שבסוף הספר סימן ה) כתב, נשאלתי אם יש להורות אחר שלחן ערוך דמהר"ם מאיסרליש ז"ל, מאחר שקיבץ כל החומרות מכל הבתראים, וכל מנהגי המדינות והארצות שלנו כאשר נמצא בהקדמתו. תשובה: אומר אני דבודאי הגאון ז"ל מעלתו אין לה ערך ושיעור, ומאן יהיב לן מעפריה. ושלחנו ערוך בכל מיני מטעמים וכו' וכל ת"ח שלמד ספר ארבעה טורים עם הבית יוסף, ויודע מקור ושורש כל דין ואיסור מהיכן נודע ומתפשט על שרשו ומתכונתו וכו' הש"ע הלז הוא לו לעטרת תפארת להקל על המעיין וכו' והרבה תועיל לחכמים וכו' אבל הרבה תלמידים שאינם יודעים שורש ומקור מהדינים או ההוראות ומורים מתוך הש"ע, אומר אני עליו כל המורה מהש"ע, אל יהי בכלל ברוך, כי אינו מבין שום דבר על שורשו, ויבא לאסור את המותר ולהתיר את האסור. עכ"ל. ואח"כ הביא תשובת הרא"ש הנ"ל וכתב דכל מ"ש הרא"ש על הפוסקים מתוך ספר הרמב"ם, הוא הדין והוא הטעם למורים מתוך הש"ע שמתירים האיסור. עכ"ל.

ומהר"ר שמואל קיינובר בעל תפארת שמואל, כותב בתשובתו שבספר נחלת שבעה (סימן ב) אל הרב המחבר נחלת שבעה, מה שחידש כת"ר בזה דברי שגגה הם, כי שם אל לבו רק דברי האחרונים הט"ז והש"ך, וכנראה שאין ספר ב"י תחת ידו, ואני לא כן עמדי, כי עד שאנו מגרמי גרמי באחרונים, ניכול בישראל שמנה אפתורא דדהבה דהש"ס והראשונים הרי"ף הרמב"ם והרא"ש שהם יתד שהכל תלוי בו. ויש למעלת כת"ר למכור ספרי האחרונים ולקנות ד' טורים עם הב"י. [והביא דברי תשובת הב"י, אכן העזר הנ"ל]. וזה כעין מ"ש הרא"ש בתשובה (כלל לא דין ט) לגבי המורים הוראות מתוך דברי הרמב"ם ואינם בקיאים בגמ' ובמקורות ההלכה, בודאי שהם טועים לאסור את המותר ולהתיר את האסור. ע"ש. וע"ע בשו"ת שבות יעקב ח"ג (סימן צח), ובשו"ת שואל ומשיב קמא (חלק ב סימן ד), ובמשכנות הרועים (מערכת ח' אות נט), ובש"ע הגר"ז (הלכות ת"ת פרק בק ס"א).

ומ"מ אחר הלימוד ביסודיות בהבנה ובעמקות, ספרים אלו יהיו לתועלת לזכור את עיקרי ההלכה והשיטות, לסיכום הדברים בלבד, ויהיו לתועלת מרובה בעזר ה'.

וברכתי להרה"ג המחבר שליט"א שיהי רצון ויפוצו מעיינותיו חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה, ולזכות את הרבים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, לדעת את הדרך אשר ילכו בה. שובע שמחות, וכל טוב.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד מוצש"ק פ' בשלח ט"ז שבט התשע"ז

לכבוד ידידי וחביבי ליש ולביא

האברך כמדרשו הרה"ג אליהו אלקיים שליט"א

ר"מ ישיבת היכל מאיר ביתר עילית

ומחה"ס אפיקי אליהו עה"ת

שבעתי עונג רב בעוברי בין בתרי גליונות ספרו "חלקת אליהו" הלכות גדה וטבילה, בו תימצת בקיצור גמרץ את שיטות הפוסקים ראשונים ואחרונים על סדר השו"ע בטוב טעם ודעת דבר דבור על אפגו, והכל עשה בעטו ובעתו בשפה צחה וברורה, ואין ספק כי הלומדים הבאים להבחן בנושא זה ימצאו כל אשר לבם חפץ, איישר חיליה לאורייתא!

והגם שאין דרכי לבא בהסכמות, יצאתי מגדרי לכבוד הרב המחבר שליט"א, הנמנה בין המתמחים בבית ההוראה שעל ידינו בענייני יו"ד ח"ב הלכה למעשה, והריני לברכו בברכת התורה יהי רצון שחפץ ה' בידו יצליח לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא כמשאת נפשו הטהורה, ויזכה לחבר עוד כהנה וכהנה חיבורים נצרכים ומועילים, יפוצו מעיינותיו חוצה להגדיל תורה ולהאדירה ברוב טובה וברכה שלום ושלוה והשקט ובטח.

קדישת המרה

שלח פני

Shlomo Moshe Amar

Rishon Lezion

Chief Rabbi Of Jerusalem

שלמה משה עמאר

הראשון לציון

הרב ראשי לירושלים

בעה"ת"ש, ו' אדר א' תשע"ט

אגרת ברכה

הובאו לפני גיליונות מהספר "חלקת אליהו" אשר אסף וערך מעלת הרב אליהו אלקיים שליט"א על השולחן ערוך אורח חיים וראיתי שמלאכה גדולה עשה שהביא מקורות להלכה מהגאונים הראשונים, ועד אחרוני האחרונים. וכתב הכל בשפה ברורה ונעימה למען ירוץ בהם הקורא, ואברכהו שחפץ ה' בידו יצלח, ויפוצו מעינותיו חוצה מתוך בריאות ורוב טובה עד ביאת גואל צדק אמן.

בברכת התורה,

שלמה משה עמאר

הראשון לציון

הרב הראשי לירושלים

פתח דבר

אודה ה' בכל לבב על אשר זיכני להיות מיושבי בית המדרש, ואשר זיכני ברחמי בחכמה ובדעת לסדר ולחלק סיכום תמציתי בהלכות מקוואות ולהאיר לרבים ארון.

מלפני זאת, שכל מחבר חבור מקדים הקדמה בראש חיבורו. מהם נהגו להודיע ולהיוודע מה ראו על ככה ומהו תוכן חיבורם, מהם נהגו להקדים תכלית כוונת תועלת חיבורם, ומהם עקבותיהם עקב ענווה ויראת ה' הקודמת לחכמתם. והיות והיה לבעל דין מקום לומר, מה לתבן את הבר, ובמקום דזיקוקין דנורא ובעורין דאשא, מאן מעייל בר נפחא לתמן. מ"מ, ראיתי לחבר חיבור זה עקב ראיתי אריכות רבה או השמטת דברים בשאר חיבורים דומים לחיבורי זה, לכך ראיתי לחבר חיבור תמציתי בתכלית, אשר יועיל ללומדי הלכות מקוואות לסיכום ולזיכרון הדברים לאחר כל אריכות השקלא וטריא אשר בדברי הטור וב"י שו"ע ונושאי כליו.

לזה, קראתי שם חיבורי "חלקת אליהו" כדרך מטרת הקונטרס אשר הינה "לחלק ולסדר" כל סעיף וסעיף על הסדר, בתמציתיות ובסיכום מסודר. בכדי שיהיה לתועלת ללומדי הלכות מקוואות המבקשים לעשות סדר בסידור ה"בסיס להלכה" והם הטור וב"י יחד עם השו"ע ונושאי כליו על דף השו"ע.

פעמים רבות מאריך הלומד בלימוד דפי הב"י, או בפת"ש ארוכים וכדו', ובסוף לימודו מבקש "לסכם" בראשו את כל הידועת ומה יצא לו מכל עיון ההלכה – והוא הבסיס לכל זכירת מה שלמד יום שלם.

לכך ראיתי לחבר "סיכום מתומצת ומסודר" בלי תוספות מרובות – דווקא בשביל שלא יסתבך הלומד בשיטות נוספות אשר לא למדע על הדף בבחינת תפשת מרובה לא תפשת.

בחיבור זה באתי בעיקר לחבר ולשלב את דברי הב"י יחד עם דברי הט"ז הש"ך והפת"ש, תוך שילוב לשון הראשונים והאחרונים המובאים, למען תועלת הלומד, בכדי שיוכל למצוא ולהזכור בדברים שלמד.

ברצוני להדגיש כי אין חיבור זה תחליף ללימוד מתוך ספרי הב"י והאחרונים, כי עיקר הלימוד בנושאי הלכה זה להתייגע ולעמול בהבנת הסוגיות ועיון עמוק בדברי הראשונים והאחרונים, וכל חיבור זה לא נועד אלא לסייע לחזרה ולזכירה את מה שנלמד בעיון ובעומק.

ובעמדי בשערי חיבורי, הנני רואה חובה לעצמי להודות בפי רבים, למו"ר הרה"ג משה פנירי שליט"א ראש בתי החוראה "אפקי מים" בכל תפוצות ישראל בארץ ובעולם. המומחה הכי גדול בדרונו בהלכות נדה. אשר הדרכנו ומדריכנו בשימוש מעשי מעמיק ויסודי להיות מורי הוראות בישראל, בטרחה והשקעה גדולה על חשבון זמנו היקר.

ברצוני להודות למו"ר רה"י הג"ר אליהו ציון סופר שליט"א, אשר הדריכנו ללמדנות התורה ויראת ה', בתוך מחיצות אוהל תורתו בישיבה המעטירה ישיבת רכסים בחבורא קדישא ומעלייתא.

ברצוני להודות להורי היקרים אא"ר שלום הי"ו וא"מ אורנה תחי' אשר עזרוני רבות רבות, ולא חסרו מאונס ומחונס בטרחה בגוף נפש וממון מתוך אהבה רבה, ברצונם לראותנו עוסקים בתורת ה' כדרך ישראל סבא, ימלא ה' כל משאלות ליבם לטובה, ויזכו לראות כל יוצאי חלציהם ת"ח עובדי ה' כשאיפת ליבם, באריכות ימים ושנים עד ביאת גואל צדק בב"א.

ואני אברך ולי נאה לברך את נות ביתי רעיית היקרה עקרת הבית ועזרתי בחיים מרת נעמה תחי' מנשים באוהל תבורך, אשר לרוב מסירותה הגדולה בכל מכל כל הגענו עד הלום. ואשר כל התעלותי בתורה בזכותה היא. יהי רצון שנזכה יחדיו לראות כל זרענו לימודי ה' עוסקים בתורה, ומזכים את הרבים, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ולא תמוש התורה מפנינו ומפי זרענו ומפי זרע זרענו עד עולם. ונזכה לבריאות איתנה ונהורא מעליא לאורך ימים ושנות חיים וכל טוב.

אברך ה' אשר יעצני ועד כה ברכני להחל ולגמור חיבור זה, אוחילה לאל אחלה פניו שיזכני שיתפשטו חיבורי אלו בכל ישראל, למען אחיה בכלל מצדיקי הרבים, ויזכני לחבר עוד חיבורים הרבה לזכות הרבים.

מודה לשעבר ומבקש על העתיד

הצב"י

אליהו יוחאי אלקיים

תוכן העניינים

מט	סעיף נ-נא
נא	סעיף נב-נג
נג	סעיף נד
נד	סעיף נה
נה	סעיף נו
נה	סעיף נז
נו	סעיף נח
נו	סעיף נט
נו	סעיף ס
נו	סעיף סא
נח	סעיף סב
נט	סעיף סג-סד
ס	סעיף סה
ס	סעיף סו
סא	סעיף סז
סא	סעיף סח
סב	סעיף סט
סב	סעיף ע
סג	סעיף עא
סג	סעיף עב
סד	סעיף עג
סד	סעיף עד
סה	סעיף עה

סימן רב

סו	סעיף א
סו	סעיף ב
סז	סעיף ג-ד-ה
סח	סעיף ו
סט	סעיף ז
סט	סעיף ח
סט	סעיף ט

משניות מסכת מקוואות

עא	פרק א
עב	פרק ב
עד	פרק ג
עה	פרק ד
עו	פרק ה
עז	פרק ו
עט	פרק ז
פ	פרק ח
פא	פרק ט
פב	פרק י

סימן רא

א	סעיף א
ג	סעיף ב
ו	סעיף ג
ז	סעיף ד
ח	סעיף ה
ט	סעיף ו-ז
יב	סעיף ח
יד	סעיף ט
טו	סעיף י
טז	סעיף יא
יז	סעיף יב
יח	סעיף יג-יד
יח	סעיף טו
כג	סעיף טז
כג	סעיף יז
כד	סעיף יח
כד	סעיף יט
כה	סעיף כ-כא-כב
כו	סעיף כג
כז	סעיף כד
כח	סעיף כה
כט	סעיף כו
כט	סעיף כז
ל	סעיף כח
ל	סעיף כט
לא	סעיף ל
לב	סעיף לא
לג	סעיף לב
לג	סעיף לג
לג	סעיף לד
לד	סעיף לה
לה	סעיף לו
לח	סעיף לז
לח	סעיף לח
לט	סעיף לט
לט	סעיף מ
מב	סעיף מא
מג	סעיף מב-מג
מד	סעיף מד
מה	סעיף מה
מה	סעיף מז
מו	סעיף מז
מז	סעיף מח-מט

הלכות מקוואות

סימן רא

סעיף א'

חיוב הטבילה במקוואה

מקור: מקוואות (פ"א מ"ז, פ"ה מ"ו)
ע"ז (ע"ה): - "אך במי נדה יתחטא" - מים שהנדה טובלת בהם הוי אומר מ' סאה.
פסק השו"ע - אין האשה עולה מטומאתה ברחיצה במרחץ.
ואפילו עלו עליה כל מימות שבעולם, עדיין היא בטומאתה וחייבין עליה כרת - עד שתטבול כל גופה, בבת אחת, במי מקוה או מעיין שיש בהם ארבעים סאה.

שיעור המקוה - ארבעים סאה

מקור: חגיגה (יא.) - תניא, "ורחץ במים" - במי מקוה. "את כל בשרו" - מים שכל גופו עולה בהם. וכמה הם? אמה על אמה ברום שלש אמות, ושיערו חכמים: מי מקוה מ' סאה.

□ כמה הוא שיעור מ' סאה?

מקור: עירובין (ג.) - כל שיעורי תורה להחמיר.
פסק השו"ע - דשיעור מ' סאה הוא אמה על אמה על רום שלש אמות במרובע, באמה בת ששה טפחים וחצי אצבע [שהיא אמה שוחקת]. (שו"ע וב"י)

□ שיעורו בתשבורת - מחלוקת

ב"י: צריך שיעלה בתשבורת למ"א אלף ותע"ב אצבעות, שכך עולה אמה על אמה ברום שלש אצבעות מרובעות.

ד"מ [ובדה"ב]: צריך שיעלה בתשבורת מ"ד אלף וקיי"ח אצבעות וחצי אצבע. (ב"י וד"מ א') בשו"ע פסק - דצריך שיעלה בתשבורת מ"ד אלף וקיי"ח אצבעות בגודל ועוד חצי אצבע.

« **קשה על השו"ע, ממה שכתב בב"י** שצריך רק מ"א אלף ותע"ב אצבעות?
הש"ך תירץ: דבשו"ע - מדבר באצבעות עוצבות. ואילו בב"י - מדבר באצבעות שוחקות.

המעדני מלך תירץ: שבב"י לא עיין בדיוק לחשוב גם החצי אצבע יתירה שבאמה שוחקת. (ש"ך ו')

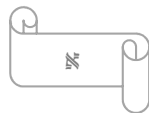
□ אם חסרים המ' סאה קורטוב - אינו יכול לטבול. (ב"י)

מקור: כתובות (קד.) - חסר קורטוב - אינו יכול לטבול.

« מהו שיעור קורטוב הפוסל? - מחלוקת

רשב"ץ: שיעור קורטוב הוא משקל דינר, והוא השיעור הפוסל.

ב"י: קורטוב לאו דווקא, אלא אפילו פחות מקורטוב, כל שחסרו מ' סאה - אפילו כלשהו פסול. (ב"י)

צורת המקווה

□ **אם הוא רחב יותר ואינו גבוה כל כך** – כשר אם יכולה להתכנסות כל גופה בהן בבית אחת. (שו"ע)

□ **וצריך שיהיה החריץ שבו המים גדול יותר משיעור זה**, כדי שכשתכנס הטובלת ויתפחתו המים ישארו שם ארבעים סאה. (שו"ע)

« **מקוה גדול שהמים נשפכים החוצה:**

• **אם כשיוצא אין המים חוזרין** – מחלוקת

מעיל צדקה וב"ח [ומשמעות השו"ע]: פסול אף בדיעבד, דהוי זוחלין.

מעיל צדקה בשם חכם אחד: כשר, דפסול זוחלין הוי דווקא כשיוצאין מעצמן

ולא ע"י אדם. (פתי"ש ג')

• **אם כשיוצא חוזרין** – מהני וכשר, דלאו זוחלין הן. (פתי"ש ג')

טבילה במעיין

□ **מתי ישנו חיוב בטבילה דווקא במעיין**

מקור: מקוואות (פ"א מ"ז-ח)

תוספתא דזבים (פ"ג ה"א) - חומר בזב מבזבה, שהזב טעון מים חיים, והזבה אינה טעונה מים חיים.

כתב הב"י – דאין חובת טבילה במעיין מים חיים, אלא לזב, ולא לנדה וזבה. (ב"י וש"ך א')

הטעם: משום דלא כתיב "מים חיים" בטבילת שום אחד מהטמאים אלא בזב.

(ב"י)

□ **שיעור המים לטבול בהם**

מקור: תורת כהנים (שמיני ריש פרשה ט) - תניא, אילו נאמר "מקוה מים יהיה טהור" – יכול אפילו מילא מים על כתפו ועשה מקוה לכתחילה יהיה טהור, ת"ל: "מעין" – מה מעין בידי שמים, אף מקוה בידי שמים. אי מה מעין מטהר בכל שהוא, אף מקוה מטהר בכל שהוא? ת"ל: "אך מעין" – מעין מטהר בכל שהוא, והמקוה במי סאה. אי מה מעין מטהר בזוחלין, אף מקוה מטהר בזוחלין? ת"ל: "אך מעין" – מעין מטהר בזוחלין, והמקוה באשבורן.

נזיר (לח). - רביעית דמקוה בטולי בטלוה. [משמע דמקוה נמי מטהר ברביעית אם כל גוף הדבר הנטבל בו יכול להתכנסות בו בבית אחת].

• **לטבילת כלים** – לכו"ע מעיין מטהר בכלשהו. (ב"י)

• **לטבילת אדם** – מחלוקת ראשונים

ר"י ורא"ש: אפילו הוא קטן שכל גופו מתכסה בפחות ממי סאה – אין טבילה עולה בו אא"כ יהא בו מי סאה.

דס"ל, דלא התירה הגמ' בכל שהוא אלא לטבילת כלים.

רמב"ם וראב"ד: אף אדם מטהר במעיין בכל שהוא. (טור וב"י)

דס"ל, דכשביטלו חכמים היתר רביעית דמקוה, כל שהוא דמעין לא ביטלו וכשר.

ר"ן: מעיקר הדין אפילו לאדם לא צריך מי סאה בטובל במעיין אלא שיהא גופו כעולה בהן הגדול לפי גדלו, והקטן לפי קטנו. אף על פי כן באיסור כרת ראוי לחוש לדברי

המחמירים. (ב"י)

□ **מעיין בפחות מרביעית** – מחלוקת ראשונים

מרדכי: אין מטהר.

ר' שמחה: מטהר. (ד"מ ב')

- **מים משוכים במעיין - ואין מ' סאה** – כגון מעין שהוא זוחל ואין בשום מקום ממנו מ' סאה, אבל כשתצרף כל המים שמתחילה ועד סוף הם מ' סאה – טובלין בכל מקום ממנו שגוף הנטבל מתכסה בו. ומועיל אף לטבילת אדם. (בי"י וש"י ב')
- מקור: תוספתא מקוואות (פ"ד ה"ו) - איזו היא חרדלית? מי גשמים הבאים מדרון, רואין אותם אם יש מתחלתן ועד סופן צירוף מ' סאה מטבילין בהן, ואם לאו אין מטבילין בהן, דברי בית שמאי. בית הלל אומרים: אין מטבילין בהן עד שיהא לפניו עוגל מ' סאה ונלא נחלקו אלא משום קטפרס או נוטפין].
- **בארות** – מטהרות כמעין. (בי"י וש"י א')
- הטעם: דסוף סוף הויית המים בידי שמים, אע"פ שחפירת הקרקע נעשתה ע"י אדם. (בי"י וש"י א')

דיני מקווה כלים

- **גדר הדין** – מעיקר הדין לטבילת הכלים די במה שהן כדי שיוכלו להטבילין כולן כאחד, ואפילו ברביעית לבד מטבילים בו מחטין וצינורות מן ההלכה. אלא שביטלו אותה חכמים ואמרו שאין טבילה עולה לשום דבר בפחות ממ' סאה. (בי"י)
- **אבל מקווה שלם, וקדח ממנו רביעית לעוקה שבצדו על שפת המקווה** – אם יש בפרצה רוחב כשפופרת הנוד על גובה קלפת השום – מטבילים בו כלים קטנים. (בי"י)
- **וחייבת להיות העוקה - דווקא בשיעור רביעית, אבל אם פחותה מרביעית** – אינו כשר לטבילה. (בי"י)
- הטעם: דלא חשיב כלל, ובעינן שיעור מקווה קטן במקום טבילה דהיינו רביעית, שהוא שיעור טהרה מן התורה, וכן הוא שיעור טהרה לידים. (בי"י)
- **אך אם נתן בו שאובים, ונטל ממנו כנגדן** – פסול. (בי"י)
- « אם קדחו לאותו רביעית, ורק אחר כך עירבו בשאובים – פסול, [מה שאין כן במקוה גדול שכשר בענין זה עד רובו]. (בי"י)
- « אבל אם עד שלא קדחו נתן שאובים במקוה, ואחר כך קדחו ומשך ממנו רביעית לעוקה שבצדו – אף על פי שהשאובין מעורבין בו כשר להטביל בו מחטין וצינורות, כיון דמהכשירא דמקוה הגיעו. (בי"י)

סעיף ב'

דין פסול זוחלין

- מקור: תורת כהנים (שמיני ריש פרשה ט) - אי מה מעין מטהר בזוחלין, אף מקוה מטהר בזוחלין? ת"ל: "אך מעין" - מעין מטהר בזוחלין והמקוה באשבורן.
- **במי מעיין** – מטהרין אף בזוחלין. (שו"ע)
- **במי גשמים** – אין מטהרין אלא באשבורן. (שו"ע)
- « אבל על ידי זחילה פסולין מן התורה אם הם לחוד בלא מעיין. (רמ"א)
- **גדר איסור זוחלין** – מחלוקת
- ד"מ**: מדאורייתא.
- בי"י בדעת המרדכי**: דרבנן. (ד"מ בסעי' ג')
- « **לכו"ע** – ברבו נוטפין – הוי דרבנן. (ד"מ בסעי' ג')

טבילה בנהרות

מקור: בכורות (נה:): – [מחלוקת] ולמה נקרא שמו פרת? - שמימיו פרים ורבים. מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל: נהרא מכיפיה מיבריך.

ופליגא דרב דאמר רב אמי אמר רב: מיטרא במערבא סהדא רבה פרת. אבוה דשמואל עביד להו לבנאתיה מקוה ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי, מקוה ביומי ניסן, סבר לה כרב דאמר רב אמי אמר רב: מיטרא במערבא סהדא רבה פרת, שמא ירבו נוטפין על הזוחלין והווי להו מי גשמים רובא ומפצי ביומי תשרי.

ופליגא דידיה אדידיה, דאמר שמואל: אין המים נטהרים בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי. **כשלא רבו הנוטפין על הזוחלין** – כשהיו הזוחלין מן המעיין מתערבים עם הנוטפים שהם מי גשמים – הרי הכל כמעין לכל דבר. (שו"ע)

כשרבו הנוטפין על הזוחלין

• **בנהרות שאין מכזבין** – מחלוקת ראשונים

ר"ת: כשמואל, דנהרא מכיפיה מיבריך – ומותר אף כשרבה הנהר בימי הגשמים.

« ואע"פ שיש בנהר עשר ידות מים ממה שהיה בתחילה – מותר, ולא חיישינן שמא רבו הנוטפים על הזוחלין, לפי שרוב תגבורת המים הוא ממקום נביעתו שכשירדו גשמים ואויר העולם מתלחח ונעשה רטוב גם מקור הנהר, ומימיו מקבלים שפע מלחלוחית האויר ומוציאין מים בשפע והנהר מתגבר והולך ורבה מעצמו. (בי"י)

« אף ר"ת מודה דבנהרות קטנים יש לחוש לרביית נוטפין, והילכך צריך לתת לב אם הנהר כל כך קטן שאם היה בארץ ישראל שאין שם גשמים מצויים היה מכזב פעם אחת בשבוע – חיישינן ביה לרביית נוטפין. (בי"י)

ר' ירוחם: צריך להמתין ב' או ג' ימים שיחזור הנהר לדרכו – ומותר לטבול בנהרות. « וס"ל, דאף ר"ת יסבור כן.

מהר"ם מרוטנבורק ורא"ש: אין הלכה כשמואל, ולכן אסור לטבול בנהרות כל החורף עד אחר זמן הפשרת שלגים, ולא בשעה שהן גדולות מהפשרת השלגים. מלבד ביומי תשרי שלעולם אין בו חום להפשיר שלגים. [ומה ששמואל עשה לבנותיו מפצי לא היה אלא משום צניעות]. (בי"י)

« **ובאלול** - תלוי הכל לפי אותה שנה - אם נתקרה מותר, ואם נתחמם אסור. **וכן חשוון** אם ראינו שלא ירדו גשמים עדיין טובלין בו. ומ"מ יש להסתפק שמא אע"ג דלא נחית מיטרא הכא לעיל מהכא נחית. (בי"י)

« **ואם ראינו שנתרבה הנהר בימי תשרי** יותר מבשאר השנים – באותו זמן אין לטבול בו. (בי"י)

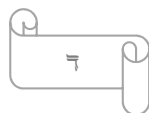
« **וכן בשאר השנה אם ראינו שלא נתרבה** יותר משיעורו הנהוג בימי תשרי – טובלין בו כל השנה. (בי"י)

« **אם בקי בצורת הנהר** [ומכיר שלא נתרבה בשאר השנה או שנתרבה בימי תשרי] – מחלוקת ראשונים

ר"ן: לא נאסר בכל השנה אלא בסתמא שאינו בקי אם נתרבה הנהר. אך אם בקי ויודע להכיר אם נתרבה – מותר כל השנה. ולהיפך אם בקי שנתרבה בימי תשרי – אסורה לו הטבילה.

דדברי שמואל מדובר בסתמא, ולא כשבקי.

ר"ן בשם י"א: ס"ל להיפך. (בי"י)

« **בדיעבד אם טבל בנהרות** – לכו"ע, אף למהר"ם מרוטנבורג, עלתה לה טבילה מדאורייתא, אלא שגזירה דרבנן היא לכתחילה אטו חרדלית של גשמים. והנולדים מהם כשרים גמורים בלא שום פגם בעולם. (בי"י)

להלכה – מחלוקת

שו"ע: אם רבו הנוטפים על הזוחלין, וכן אם רבו מי גשמים על מי הנהר – אינם מטהרים בזוחלין, אלא באשבורן.

« לפיכך, צריך להקיף מפץ וכיוצא בו באותו הנהר המעורב, עד שיקוו המים ויטבול בהם.

רמ"א: כתב שיש מתירים לטבול בנהרות כל השנה, אף בשעת הגשמים והפשרת שלגים ורבו הנוטפים על הזוחלין, משום דעיקר גידול הנהר הוא ממקום מקורו, וכן נהגו ברוב המקומות במקום שאין מקוה, ואין למחות ביד הנוהגין להקל, כי יש להם על מי שיסמוכו.

ובנהר שאינו פוסק, אע"פ שבשעת הגשמים מתרחב ומתפשט על כל גדותיו, מותר לטבול בו בכל מקום.

• **אך בנהרות מכזבין** – לכו"ע לעולם אסור לטבול בהן, ויש לזהר מלטבול בנהר המתהווה לגמרי ע"י גשמים, וכשאר גשמים פוסק לגמרי, אף על פי שאר נהרות שופכים לתוכו בשעת הגשמים ומתהווה על ידן – מ"מ הואיל ופוסק לגמרי בשעה שאין גשם, אסור לטבול בו דרך זחילתו עד שיקוו המים שבתוכו. (רמ"א)

□ **שווה בשווה** - כשהנוטפין שווים בכמותם לזוחלין – מחלוקת

שו"ע: הרי הכל כמעין, ולא צריך אשבורן.

ש"ך: צ"ע להחמיר, דהא נוטפין מדאורריתא פסולים, ואפשר שבעין רוב מים חיים. (בי"י וש"ך)

□ **היכן נפסל המעיין בריבוי נוטפין על הזוחלין**

מקור: מקוואות (פ"ה מ"ג) - מעין שהיה משוך כנדל וריבה עליו והמשיכו - הרי הוא כמו שהיה.

תוספתא מקוואות (פ"א ה"ז) - מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרחיבו - מטהר באשבורן ואינו מטהר בזוחלין, אלא עד המקום שהיה יכול להלך מתחילתו.

נחלקו בזה הראשונים

ראב"ד: יש מקום במעין שאפילו נתרבה מחמת נוטפין תורת מעין עליו, והיינו מקום שהיה מהלך בו מתחילתו.

דבמקום שלא היה מהלך מתחילתו שווה למקוה שצריך אשבורן, והוא הדין שאין מטבילין בו בכל שהוא.

אך במקום שהיה עומד בתחילה - שווה למעין להטביל בו בכל שהוא, ומינה שהוא מטהר בזוחלין. (בי"י)

« ואפילו בזמן גשמים שהנהרות רבים – אדם טובל בנהרות שאין מכזבין באותן מקומות שהן נמשכין והולכין אפילו ביומי תשרי. (בי"י)

« ורק באותן מקומות שנמשכין ומתרחבין יותר מחמת הגשמים – כל היכא דאיכא למיחש שרבו הנוטפין על הזוחלין אין טובלין בהן. (בי"י)

« וכשרבו זוחלין על הנוטפין – אפילו באותן מקומות שלא היה מהלך שם מתחלתו טובלין. (בי"י)

רמב"ם: אף על פי שרבו עליו הנוטפים דינו כמעין דוקא כשריבה המים בגומת המעיין עצמו, ששם הוא חשיבות מימיו ומבטלין כל המים הבאין עליהן. אבל ריבה במקום משך הנהר למטה – כל שרבו נוטפין על הזוחלין נפסל כולו. (בי"י)

□ **כשרבו הנוטפין במקום הנהר או במקום שאין דרכו לעבור** – מחלוקת ר"ן וב"י: רוב נוטפין בנהר – כשר. מיעוט נוטפין שלא בנהר – כשר. מהרי"ק ד"מ וש"ך: רוב נוטפין בנהר – פסול. וכן מיעוט נוטפין שלא בנהר – פסול. (בי"ד די"מ ד')

□ שיטת ר' צדוק

מקור: מקוואות (פ"ה מ"ה) – העיד ר' צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפין – שכשרים.

נחלקו הראשונים בביאור דבריו

ר"ן לשיטתו: מדובר במקום שנתרבה בנחל – שכשר.

ר"ש: במקום שללא הנוטפין לא היו המים מכסים את האדם.

ראב"ד: במיעוט נוטפין עדיין כשר לזב.

רמב"ם: נוטפין מההר טיפה טיפה – שאם רבו עליהם זוחלין – חזרו לדין מעיין. (בי"ד)

פסק השו"ע – מי מעיין מטהרין אף בזוחלין. אך מי גשמים – רק באשבורן.

« ובזוחלין פסול מן התורה. (רמ"א)

□ **גומא בארץ שנתמלאה בנוטפין** – כאשבורן וכשר. (ש"ך י"ב)

□ **בארות** – אין חשש לנוטפין. (ד"מ ה')

□ **קשה**, מאי שנא "פסול נוטפין" שפוסלים זוחלין ברבייתן, ומוציאים הנהר מתורת זוחלין. בשונה מ"פסול מים שאובים" שפוסלים המקוה לגמרי, ואפ"ה אם היה כבר מקוה של מ' סאה ונפלו לתוכה אפי' אלף סאין שאובין בבת אחת לא יפסלוהו?

א. **הרא"ש תירץ**: דהטעם שאין שאובין פוסלין המקוה דהוי כאילו נזרעו בתוכה, דהויין כתלושין ע"י אדם, ולכך מהני בהו זריעה ויתחשבו מחוברים. אבל פסול דנוטפים אינם מטעם שהם תלושים, וממילא לא מועיל בהם זריעה שנזרעו במים זוחלין - דלא מהני אלא לשוויי תלוש למחובר. (ט"ז ג')

ב. **הב"ח תירץ**: שאובין כשרים מן התורה, לכך אינם נפסלים כ"פסול נוטפין" שהם פסולים מן התורה. (ט"ז ג')

ג. **הט"ז תירץ**: פסול נוטפין שונה ומחמירים יותר מבשאובין, כיון דחיישינן שהפשרת שלגים וגשמים יורדין ממקום גבוה שאצל שפת הנהר ובזה אין חבור, וחיישינן שמא תטבול באותו מקום מדרון ושם אין חיבור להזוחלין הנמשכים למטה מן המעיין ונמצא שטובלת במקום פסול בזוחלין, דיש חשש שמא למעלה הוה כולו מי גשמים ולא מהני חבור דלמטה למי שטובל למעלה. (ט"ז ג')

סעיף ג'

פסול שאובין

מקור: תו"כ (שמיני פ"ט) – אך מעין ובור מקוה מים – מה מעין בידי שמים.

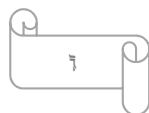
תוספתא מקוואות (פ"ב ה"א) – מקוה שהניחו ריקן ומצאו מלא – כשר.

• **כשכולן שאובין** – מחלוקת ראשונים מהו גדר האיסור

ר"י: פסול מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא.

הטעם: שמא יטבול בכלי.

ר"ש: פסול מדאורייתא. (בי"ד)

להלכה – מחלוקת

- הרמ"א: פסק כר"ש, דפסול מדאורייתא.
 אך הש"ך [בסעי' ד']: פסק דפסול רק מדרבנן.
 • במיעוט שאובין – פסול רק מדרבנן. (רמ"א)
 « ובספק – הוי ספיקא דרבנן. (רמ"א)

- גדר פסול מי פירות – מחלוקת ראשונים
 ריב"א: מדרבנן.
 ר"י: מדאורייתא. (בי"י)

סעיף ד'

מקווא של עכו"ם – להאמין לעכו"ם על כשרותו

☞ אם אין שם כ"א סאה – פסול. (שו"ע)

☞ אם יש שם כ"א סאה:

- מקוה שאינו נעול – מחלוקת אם יש מחלוקת
 לט"ז – מחלוקת

שו"ע: כשר, דספיקא דרבנן לקולא.

הטור [ע"פ הט"ז]: פסול אף יותר מכ"א, ואפילו מלאה. (שו"ע וט"ז ה')

וכן פסק הט"ז דלא כשו"ע - דגוי אינו נאמן אף בספיקא דרבנן, וכ"ש כשיש לו הנאה כגון שנוטל שכר. ועל כן אין מאמינים לו אפילו במלאה היכן שיש חשש שנחסרה. (ט"ז ה')

לש"ך – לכו"ע פסול, דגוי אינו נאמן.

« יוצא דנחלקו האחרונים בדעת השו"ע במקוה שאינו נעול

לט"ז בדעת השו"ע: כשר, דספיקא דרבנן לקולא.

לש"ך בדעת השו"ע: פסול, שאינו נאמן אף בדרבנן, וכ"ש בשכר. (ט"ז ה' וש"ך טז)

- מקוה נעול (ויש חשש שימשיך מהגג) – כשרה לכו"ע.

« הטעם – מחלוקת

לשו"ע: כיון דהמשכה אז כשרה.

לרמ"א: דספיקא דרבנן לקולא [דהמשכה בגג פסולה לשיטתו]. (ש"ך טז וט"ז ה')

« נפק"מ – האם צריך שיהיה "תמיד" כ"א סאה:

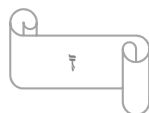
לרמ"א: צריך שיהיה "תמיד" כ"א סאה.

לשו"ע: אין צריך. (ש"ך י"ז)

□ תנאי לנאמנות על כשרות מקוה של גוי תלויה כשאין חשש שיחליף העכו"ם את

המים. ויש לחשוש דווקא כשיש לו הנאה בחליפין, כגון שהמים סרוחים ומתיירא שיפסיד שכרו. (ש"ך טז)

אך בלאו הכי – לא חיישינן שהחליף וכשר. (ש"ך טז)

□ היתה המקוה חסרה ומצאה מלאה

☞ **היה שם כ"א סאה** – ספיקא לקולא וכשרה. (רמ"א)

☞ **לא היה שם כ"א סאה:**

• **אם יש לחוש שגוי מילאה** – פסולה. (רמ"א)

• **ואם לאו** – כשרה, דודאי ישראל מילאה – שרוב כשרין אצל מקוה. (רמ"א)

□ **אם ישראל לפנינו טוען שמילאה, כנגד דברי גוי הפוסלה** – מחלוקת ראשונים

מהרי"ק: נאמן וכשר.

הטעם: מאחר שבידו לתקנה, ובכהאי גוונא עד אחד נאמן באיסורין.

רשב"ץ: אינו נאמן בדבר שאינו בידו. (ד"מ ח' ב"י בסעי' נ"ג ורמ"א)

הכריע הרמ"א – כמהרי"ק, דנאמן.

« ואין סומכין על העכו"ם שאומרין בהיפך, או שאומרין שנתקנה בענין אחר אע"פ

שהן מסיחין לפי תומן. (ש"ך י"ט)

סעיף ה'

טבילה בים

מקור: מקוואות (פ"ה מ"ד) – [מחלוקת תנאים] כל הימים כמקוה, שנאמר: "ולמקוה המים קרא ימים" דברי ר"מ. ר' יהודה: הים הגדול כמקוה, לא נאמר ימים אלא שיש בו מני ימים הרבה. ר' יוסי: כל הימים מטהרים בזוחלין, ופסולין לזבין ולמצורעים ולקדש מהם מי חטאת.

נחלקו הראשונים בביאור מחלוקת התנאים

לרש"י: נחלקו בטהרה בזוחלין.

לרמב"ם: במים חיים לזב, אך בזוחלין לכו"ע מטהר. (ב"י)

פסק השו"ע – **כל הימים יש להם דין מעין לטהר בזחילה.** [לרש"י - כר' יוסי. ולרמב"ם - לכו"ע].

« **קשה,** הרי מים מרים או מלוחים פסולים לזב ולפרה?

י"ל, דשאני הכא שמתחילת ברייתן הוּו מלוחים. (ב"י)

□ **גל שנתלש מן הים**

מקור: חולין (לא:). אין מטבילין באויר.

מקוואות (פ"ה מ"ו) - גל שנתלש ובו מ' סאה... טהורים.

☞ **אם נפל על אדם או כלים שעל הקרקע:**

• **אם יש בגל מ' סאה** – עלתה להם טבילה, בין באדם בין בכלים. (שו"ע)

• **אם אין בגל מ' סאה** – לא עלתה להם טבילה. (משמעות השו"ע)

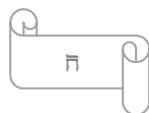
« **קשה,** מדוע בים צריך שיפול גל מ' סאה, הרי מעיין מטהר בכלשהו?

א. **ב"ח:** דין ים שונה ממעיין – דאינו מטהר בכלשהו, ודינו כמותו רק לענין

זוחלין. (ש"ך כ')

ב. **ש"ך:** היות ונתלש הגל צריך מ' סאה, דכבר אינו כמעין ואינו מטהר

בכלשהו. (ש"ך כ')

ג. ט"ז: נקט כאן מילתא דפסיקא, אך מעיקר הדין מספיק כלשהו. שהרי מ"מ בעינן שכל גוף האדם יתכסה באותו מעיין, ושיעור זה דמ' סאה הוא שיעור שיתכסה בו אפילו גוף היותר גדול. (ט"ז ו') [ועיי' לקמן סעי' נ"ז דהט"ז והשי"ך לשיטתם]

אם שטפם באויר – כגון אם הטביל בגל כשהוא באויר קודם שיפול על הארץ – אע"פ שיש בו מ' סאה, או שזרק כלים באמצעות הגל שהוא עשוי ככיפה – לא עלתה להם טבילה. (שו"ע)

הטעם: דצריך שיהא דומיא דמעיינ ומקוה שאין דרכן להיות באויר. (ט"ז ז')
 « **גדר הפסול בזה** – מחלוקת ראשונים
תוס' ורש"י: מדאורייתא, דכתיב: "אך מעיין ובור" ... ואין דרכן להיות באויר.
רמב"ם: מדרבנן, ונלמד בק"ו מזוחלין. (בי"י)

סעיף ו"ד'

טבילה בכלי אסורה

מקור: תו"כ (שמיני ריש פ"ט) – "אך מעיין ובור מקוה מיס" – אי בור, יכול אפילו בור שבספינה יהיה טהור? ת"ל מעיין, מה מעיין שעיקרו בקרקע אף מקוה שעיקרו בקרקע.
פסק השו"ע – צריך שלא יהיו ארבעים סאה של מקוה בתוך הכלי, שאין טובלין בכלים. (שו"ע סעי' ו')

□ **אם קבע עץ ואבן ולבסוף חקקו** – מחלוקת

ש"ך ב"י ר' חיים שבת ו**חת"ס**: כשר להכל ואף לטבול בו [אפילו נדה וכלי מתכות]. ומנהג כל ערי ישראל להתיר לטבול בכלי שקבעו ולבסוף חקקו. (ש"ך כ"א ופת"ש ז')

« וה"ה **כשהחקיקה והקביעות באים כאחת** כגון שעושין קיסטי"ן מנסרים יחד ע"י עמודים שנקבעו בקרקע ובבנין. (פת"ש ז')

« וכן מותר לחלקה אח"כ ע"י הבדל חומת עץ בין מים למים אם יהיה בכל אחד כשיעור. (פת"ש ז')

נו"ב: אין מועילה הטבילה אלא **רק לטבילה מדרבנן** ככלי זכוכית [או לבעלת כתם שמחויבת טבילה מדרבנן שמועיל לה בדיעבד], אבל לטבילה המחויבת מדאורייתא ככלי מתכות וק"ו אשה נדה – אסורים לטבול בתוכו, ואפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה. (פת"ש ז')

הרע"א סובר: דדווקא לענין מים הנמשכים דרך כלי – בזה מועיל בקבעו ולבסוף חקקו, אבל לא לענין לטבול בתוכו. (פת"ש ז')

□ **כלי שכשעשה בו הנקב, היה בדעתו לסותמו בברזא, האם חשיב ככלי האסור בטבילה**

כגון: מקוה אשר לפעמים המים מתמעטים עד שלא נשאר שיעור מקוה, אם יכולים להעמיד בתוכו חבית גדולה עם נקבים בתחתיות כשפ"ה ולקבוע החבית בסיד כמעשה בנין, ואחר שיתמלא המקוה יסתמו הנקבים בברזות של עץ כדי שלא ימעטו המים – מחלוקת

נו"ב: לא נתבטל שם הכלי אפילו קודם שתיקן הברזא, ואסור בטבילה.

בית אפרים: יעשה נקב כרימון ויסתמו, ועוד נקב כשפופרת הנוד עם ברזא, ויפתחנו בעת הטבילה. (פת"ש ז')

« **כיצד יסתמוהו בשבת** – מותר לפתוח רק שיחזיר הברזא באופן שתהיה ברפיון קצת ומתנועעת בתוך החור לכאן ולכאן. (פת"ש ז')

□ דרך הכשרת כלי לטבילה בתוכו

מקור: סתירה בסוגיות

במשנה מקוואות (פ"ד מ"ה) – השוקת שבסלע - אין ממלאין ממנה, ואין מקדשין בה, ואין מזין ממנה, ואינה צריכה צמיד פתיל, ואינה פוסלת את המקוה. היתה כלי וחברה בסיד - ממלאין בה ומקדשין בה, ומזין ממנה וצריכה צמיד פתיל ופוסלת את המקוה. ניקבה מלמטה או מן הצד ואינה יכולה לקבל מים כל שהם כשירה.

וכמה יהיה בנקב כשפופרת הנוד אמר רבי יהודה בן בתירא **מעשה בשוקת יהוא** שהיתה בירושלים **והיתה נקובה כשפופרת הנוד**, והיו כל הטהרות שבירושלים נעשות על גבה ושלחו בית שמאי ופחתוה שבית שמאי אומרים עד שיפחת רובה.

ביבמות (טו.) - **נקב כלשהו** מבטל מתורת כלי.

תוספתא מקוואות (פ"ד ה"ד) - **מחלוקת** גבי קסטלין [כמין תיבה בצד המעין ויש בה נקב שמכניס מהמעין ונקב המוציא למקוה, לת"ק:] נקוב כשפ"ה אינו פוסל את המקוה, ור' אליעזר ב"ר יוסי הורה, שאפילו נקוב כמחט - כשר. ואמרו לו חבריו שיפה הורה, שבד"א [שצריך שפ"ה] מן הצד [אבל מלמטה סגי בניקב כמחט].

□ **בדרך הכשרתו** – הלוקח כלי גדול כגון חבית גדולה או עריבה גדולה ונקבו נקב המטהרו, וקבעו בארץ ועשהו מקוה – הרי זה כשר. (שו"ע סע"י ז')

□ **כמה גודל הנקב המכשירו לבטלו מלהיות כלי** – מחלוקת ראשונים

הר"מ: מספיק כמלוא מחט להתיר הכלי בטבילה.

רמב"ם: כשיעור המטהרו – מהני להכל. או כמוציא זית, או כשפופרת.

□ **בשיטת הרמב"ם** קשה, דבסע"י מ' כתב דלביטול כלי בעינן כשפופרת ולא

כשיעור המטהרו?

א. הרמב"ם דיבר כשחיבר בכלי בסלע שלם – דאז צריך כשפופרת. אך במקרה

שנקבו ואח"כ חיברו – מספיק כמוציא זית. [ולפ"ז לא נחלקו הרמב"ם

והרא"ש ביניהם דכל אחד דיבר באופן אחר, ודלא כרמ"א].

ב. הרמב"ם דיבר בכלי אבנים דאין מקבלין טומאה – ולכך טהרתן בשיעור

כשפופרת הנוד. אך בשאר כלים – כטהרתן, כמוציא זית.

ג. הרמב"ם דיבר בשוקת שבסלע – ולכך טהרתן בכשפופרת – גזירה שלא יטעה

בכלים. בשונה משאר מקרים. (ש"ך כ"ג)

הכריע הש"ך – דממשמעות הב"י משמע דהעיקר כתירוצים ב' וג' – דאין חילוק.

(ב"י וש"ך כ"ג)

ראב"ד: נקב כשפופרת הנוד מהני רק שלא יפסלו המים היוצאים ממנו. אך להטביל

בתוכו – לא מהני.

רא"ש (בש"י ה"י ירוחם): נקב כלשהו מהני שלא יפסלו המים היוצאים ממנה. אך להטביל

בתוכו – אפ"י כשפופרת לא מהני.

רא"ש (בש"י ה"י מ): כשפופרת מהני לטבול בו.

טור: נקב כשפופרת מהני לטבול בתוכה. אך שיהיה הנקב בשוליים – שלא יקבל מים

כלל. (ב"י)

להלכה – מחלוקת

שו"ע: כרמב"ם, כשיעור המטהרו, ושיעורו הוא כמוציא זית, והוא פחות משפופרת הנוד.

(שו"ע סע"י ז' וט"ז ט"ו וש"ך כ"ג)

« בדיעבד – נקב כלשהו מהני לשו"ע, שגם הוא מבטל הכלי, ולא הצריך כמוציא

זית אלא לכתחילה. (ש"ך כ"ג)

רמ"א: כטור, כשפופרת הנוד.

□ **מקום הנקב** – דווקא בשוליה שאינה יכולה לקבל מים כלל, אך מן הצד לא מהני. (ש"ך כ"ב)

« **קשה**, הא אמרינן בירושלמי דיומא (פ"ג מ"ח) גבי **ים שעשה שלמה** שטובלים בו הכהנים, ואינו כלי כי **רגלי השוורים היו פחותים** [נקובים כמוציא רמון]?

א. **הרמב"ן תירץ**: **דלרווחא דמילתא** עשו, שבלאו הכי לא היו צריכים לנקוב את כל השוורים אלא היה די באחד.

ב. **ה"ר אלחנן תירץ**: שהמעין הנכנס שם פעמים היה קטן וכל מימיו נכנסו לאותו ים ונראה **כטובל בכלי גמור**.

ג. **הרא"ה תירץ**: דמעין שמטהר בזוחלין **אין המים שבכלי יוצאים מדין שאובה** עד שיהא נקוב כמוציא רימון. (בדה"ב)

« **עוד קשה**, הא אמרינן במקוואות (פ"ג מ"ג) בור מלא שאובים והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו **לעולם הוא בפיסולו עד שיתחשב שלא נשתייר מן הראשון ג"ל**, ותנן נמי הכי (פ"ה מ"א) גבי מעין שהעבירוהו על גבי השוקת של מים שאובים, **משמע שלא מהני חיבור** ולא עלתה הטבילה?

א. **התוס' תירץ**: ד"ל, דהתם לא היו מימי האמה או המעין מ' סאה קודם חיבורם ולא מועילה ההשקה.

ב. **הרא"ה תירץ**: דבהשקה למעין בעינן נקב כמוציא רימון וכנ"ל. (בדה"ב)

□ **אופן הכשרת הכלי מלבד הנקב צריכה להיות שיקבע בארץ, או שיהא בו הוכחה שהוא דבר של בנין ולא דבר של כלי**. (שו"ע וש"ך כ"ה)

ולכך, אם פקק הנקב בסיד ובבנין אינו פוסל והמים הנקוים בתוכו מקוה כשר.

סתמו בסיד או בגפסית עדיין הוא פוסל את המקוה עד שיקבענו בארץ או יבנה.

ואם הוליכו על גבי הארץ ועל גבי הסיד ומירח בטיט מן הצדדין – הרי זה כשר. (שו"ע)

□ **בסוגי הכלי שמועיל הכשרתו ע"י נקב**

• **בכלי מתכות** – מחלוקת

פנים מאירות בשם רב אחד: אף שניקב בכדי טהרתו – טמא מדרבנן.

פנים מאירות: מועיל הנקב לטהרו אף בכלי מתכת. (פתי"ש ט')

• **בעץ** – לכו"ע מועיל הנקב להוציאו מתורת כלי. (פתי"ש ט')

□ **חיבורו ככלי שלם וניקבו** – מועיל. [לשו"ע: לטבול בו. ולרע"א לשיטתו: רק להמשיך המים דרך כלי זה, אבל לא לטבול בתוכו]. (פתי"ש י"א)

« **ולכתחילה או בדיעבד במקום שאין הפסד** – יש להוציאו ולנוקבו כשתלוש. אבל היכן שיש טרחא או הפסד מרובה – יש להתיר. (פתי"ש י"א)

« **האם מותר לסותמו בפקק לאחר שנקב הכלי השלם שחיברו ככלי** – מחלוקת **באר יעקב**: מותר.

רע"א: אסור, שחוזר לקדמותו, והוא כמעיקרא להיותו כלי במחובר. (פתי"ש י"א)

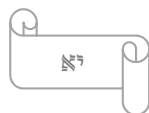
« **לכו"ע** – אם ניקב הכלי קודם שחברו – אף דסתמו אח"כ לא נעשה כלי במחובר והוי כקבעו ולבסוף חקקו, דכיון שבשעת חיבורו לא היה עליו שם כלי וכבר נתבטל ממנו שם כלי ע"י החיבור. (פתי"ש י"א)

□ **כלי שהכשירו בנקיבה וקבעו, ואח"כ מבקש להוציא הכלי ולקובעו במקום אחר** –

האם צריך לעשות לו נקב חדש – מחלוקת

הבאר יעקב: צריך לעשות נקב מחדש, דכיון שמוציאו מבית הראשון כשהיה סתום היטב הדרא למלתא קמייתא והוי עלה שם כלי בתלוש.

פתי"ש בשם מורה אחד: חלק בזה. (פתי"ש י"ב)

□ **כלי שצף על פני הנהר ופוקקים הנקב כשנותן בו מים חמים, ובטבילה מסירים הפקק?** – מחלוקת
רע"א: כשר המקוה, דכיון שמשירים הפקק בשעת טבילה ומחובר כשפופרת הנוד – מועיל להכשירו כמקוה.
לר"ש: לא מהני, דבשעת סתימת הנקב נעשו תלושים, ולא מועיל אח"כ חיבור כשפופרת הנוד.

אולם יש תקנה ע"י עשיית נקב נוסף כלשהו בשוליו וע"י כך יבטלו מתורת כלי. אך אעפ"כ טוב יותר שיוסיפו לעשות מכסה לנקב [ולא פקק] ויהיה רפוי ונחשב שהנקב פתוח. ובזה יש לסמוך להקל. (פת"ש י')

□ **מקוה על גבי גיגית תלויה בשלשלאות** שנותנים אותה לתוך המעיין, ומנוקבת כשפופרת הנוד לחברה אל המעיין, וסותמין הנקב בברזא כדי שלא יתקררו החמין, ובשעה שהיא יורדת לטבול פותחין הברזא כדי לחבר עם המעיין – פסק חת"ס: שמקוה כזו כבר בא לידו ופסל אותה. (פת"ש י')

הטעם: כיון שאינה מחוברת בקרקע רק תלוי בשלשלאות, ואז צריך מדינא שיהיה הנקב פתוח בשעת טבילה, ואי אינו פתוח – פסולה מן התורה, וכל הנשים המשמשות המקוה העידו לפנינו שאין פותחין הברזא ממש מפני שאי אפשר להם למצוא הנקב בתוך המים, ומכ"ש שנעשה התיבה מעיקרא לשמש הקרקע גרע טפי. (פת"ש י')

□ עשיית מקוה על הגג

מותר לעשותו על הגג, ובלבד שלא יהיה תוך כלי או אבן אחת שחקקו ולבסוף קבעו. (רמ"א)

□ **עשיית מקוה ע"י חיבור אבנים הרבה** – לא מקרי כלי וכשר. (רמ"א)

סעיף ח'

מע"ין המקלח לתוך כלי

מקור: מקוואות (פ"ה מ"א) - מע"ן שהעבירו על גבי השוקת – פסול. העבירו על גבי שפה כל שהוא – כשר חוצה לה, שהמע"ן מטהר בכל שהוא. העבירו על גבי בריכה והפסיקו - הרי הוא כמקוה. חזר והמשיכו – פסול לזבים ולמצורעים ולקדש מהן מי חטאת עד שידע שיצאו הראשונים.

נחלקו הפוסקים בביאור דברי הגמ' "העבירו על גבי שפה כלשהו כשר".
לב"י – נחלקו בזה הראשונים

רשב"א: "אם העבירו על גב שפה" - כלומר שהמים הנכנסים בשוקת אינם נשארים בתוכו אלא מקלחים ממנו לחוץ, והיינו העבירו על גבי שפה שהמים יוצאים מתוך השוקת ועוברים על גבי שפת השוקת ויוצאין לחוץ אף על פי שאין המים היוצאים לחוץ אלא כל שהן טובלין בהן מחטין וצנורות דדין מע"ן עליהם לטהר בכל שהוא כיון שהם מחוברים למע"ן. (ב"י)

ולכך, אפילו כל מי המעין נכנסים לכלי – אח"כ יוצאים הם מחוברים למי המעין ואינם נפסלים מחמת שאובין. (בי"י)
רמב"ם ורא"ש: "העבירו על גבי שפה" – ר"ל שיהיו מימיו שופעים על שפת השוקת באופן שיתערבו המים שחוץ לשוקת עם שבשוקת על ידי המים שלא נכנסו לתוך השוקת. (בי"י)
ולכך, מים שנכנסו לתוך הכלי – לא הוּוּ מחוברים ופסולים מחמת שאובין. (בי"י)
למהרי"ט – לכו"ע, אם נפלו כל מי המעין לכלי פסול, ורק אם העבירו על גבי שפה כשר. (בי"י)

ורק נחלקו לגבי הכשרת הכלי ע"י נקב כשפופרת הנוד, האם צריך להיות דווקא בשולי הכלי או אפילו בכל שאר חלקי הכלי:

לרשב"א: נקב כשפופרת הנוד מועיל בכל הכלי. (בי"י)
 דס"ל דשוקת יהוא היתה כלי ואף על פי שהיתה כלי שייך בה עירוב מקוואות כשפופרת הנאד מבלי שיצטרך שיהא הנקב סמוך לשוליים. (בי"י)
להרמב"ם והרא"ש: צריך שיהיה הנקב דווקא בשולי הכלי כשלא מקבל בכלי אפילו כלשהו. (בי"י)

דס"ל, דשוקת יהוא לא היתה כלי רק כמו שוקת שבסלע, ולכן שייך בה עירוב מקוואות. אמנם אם היתה כלי – היו המים נפסלים משום שאיבה אם לא שיהא הנקב סמוך לשוליה וכשפופרת הנאד. (בי"י)

פסק השו"ע – כרמב"ם והרא"ש, דמעיינן שמקלח לתוך כלי פסול לטבול בין במים שבתוך הכלי בין לאחר שיצאו מהכלי.

« אין הבדל בין אם כשהכלי שלם בלא שום נקב והמעיינן מקלח לתוך הכלי וכשנתמלא הכלי יוצאים אח"כ מפה הכלי ולחוץ, ובין אם יש נקב בצדו של כלי וממנו מקלחים לחוץ נקראו מים שאובים, דלא נתבטל שם כלי מחמת הנקב שמצדו כיון שמקבל מים מן הנקב ולמטה. (ש"ך כ"ו)

« **אבל עשה נקב בשולי הכלי** כשפופרת הנאד – ודאי דנתבטל שם כלי ושרי לטבול אף בתוך הכלי. (ש"ך כ"ו וט"ז ט"ו)

« **אם הכלי המונח שם לא הונח שם לדעת** – לא היה פוסל המים משום שאיבה. ודווקא כשהכלי נעשה מדעת שם – פוסל המקווה. (ט"ז י"ד)

« **מעיינן נובע שהתרבה עליו ממים פסולים שנפלו לתוך כלי** אם המקוה הזה שנמשכו בו המים הצפים מעל הגיגית היה מקום חפירה בקרקע, והיה מעיינן נובע, אלא שלא היה בו אפילו כ"י סאה, והמים הצפים הפסולים שיצאו מהכלי השלימו השיעור – בזה הנשים שטבלו אין צריכות טבילה שנית וכדאי הם אותן הפוסקים לסמוך עליהן שמעיינן לא נפסל בשאיבה ומטהר בכלשהו. (פת"ש י"ג)

□ **בדיעבד, כשטבלו במים שנשפכו אח"כ מהכלי אל המקוה** – מחלוקת **רב אחד** [ר' מנדל אב"ד דק"ק טוטשאפף]: חיפש למצוא היתר, מכיון שהמים היורדים לבור באחרונה קרובים לצאת יותר מהראשונים.

נו"ב: אסור מדין שאובים, כיון דחוזק הקילוח הבא יורד לתוך הכלי כולו. (פת"ש י"ג)

□ **כשהכלי תלוש ואינו מחובר למעיינן - האם כשר להטביל בתוכו** – מחלוקת ראשונים

ה"ר שמשון: יש לחלק בין כלים התלושים – דכשרים להטביל בתוכם. לבין כלים הקבועים שהמעין נגרר על גבם – דגזרו בהו רבנן להטביל בתוכם דילמא אתו בהו לידי תקלה, דפעמים שקובעים אותם במקום מוצא המים ואין שם כשפופרת הנאד, ונמצא כל המים העוברים על גביו פסולים. (בי"י)

« דתמה ה"ר שמשון: מדוע המים שבתוך השוקת פסולים ואינם מיטהרים מהשקתם למעין? ולכך תירץ דאינו נפסל אלא רק בכלים הקבועים במקוה ממש. (בי"י)

רא"ש: אין הבדל, ובכל גווני פסול, גזירה שמא יבוא להטביל בכלי. (בי"י)

« והרא"ש תירץ תמיהות הר"ש: דלא קשה מידי כיון דכלי מפסיק בין המעין לבריכה לא מיקרו מחוברים, ולא דמי למעין שנתן לתוכו מים שאובין דשם מעין לא בטיל מיניה. (בי"י)

משמעות השו"ע – כרא"ש, דאסור בכל גווני.

□ **ואם המעין מקלח על שפת הכלי ולתוכו תוך הכלי** – אסור לטבול. וחוצה לו – מותר אפילו אם המים שבתוכו מרובין. (שו"ע)

« הטעם שאין להתיר מדין השקה: שמא יבוא לטבול בכלי שאינו מחובר. (ט"ז י"ד)

« ואע"פ שרוב המעין עובר לתוך הכלי וקצתו עובר ומקלח אצל שפת הכלי – הן מעלין את המים המרובים ומטהרין את השאובים, ואע"פ שחוזרים ומתערבים כולם – יש להם דין מעין. (ט"ז טז וש"ך כ"ז)

« **ואין צריך אשבורן** כיון שהמים שבתוך הכלי ג"כ מהמעין, וגם עתה הם מחוברים למעין. (ש"ך לקמן בסעי' י"א ס"ק ל"ג)

« **לטבול בתוך הכלי כשיש בו מ' סאה** – מחלוקת רשב"א: מותר.

רוקח וב"ח: אסור. (בי"י ש"ך כ"ז)

« **גיגית ששקעה בקרקע ומחזקת יותר ממ' סאה, וכעת מי הגיגית מחוברים אל האמה** – מחלוקת ראשונים

רוקח רמב"ם ורא"ש: אין השקה ופסול, אא"כ יש בשולי הגיגית נקב [כשפופרת הנוד].

רשב"א: איכא השקה. (בי"י ד"מ י"ב וש"ך כ"ז)

סעיף ט'

כלי שנתן בתוכו כלים אחרים וזחטביל הכל

מקור: חגיגה (כב.) - אמר רבא: סל וגרנותני שמילאן כלים והטבילן טהורין... והני מילי בכלי טהור, אבל בכלי טמא - מיגו דסלקא טבילה לכוליה גופיה דמנא סלקא להו נמי לכלים דאית ביה, דתנן כלים שמילאן כלים והטבילן - הרי אלו טהורין... ואם אינו צריך להטבילו ומים המעורבין עד שיהו מעורבין כשפופרת הנוד.

תוספתא מקוואות (פ"ה ה"א) - קומקומוס שהוא מלא כלים והשיקו למקוה, אף על פי שפיו צר כל שהוא - כלים שבתוכו טהורים, היטהו על צדו - עד שיהא בפיו כשפופרת הנאד.

« **בכלי טמא** – עלתה להם טבילה אף על פי שפיו הכלי צר ביותר שהרי המים נכנסים לו, ומתוך שעלתה טבילה לכלי הגדול עלתה טבילה לכלים שבתוכו. (שו"ע)

□ **ואם הטהו על צדו והטביל** – לא עלתה להם טבילה עד שיהיה פיו רחב כשפופרת הנאד. (שו"ע)

הטעם: דאם הנקב למעלה אז צפין המים על גביו הוה חיבור בכל שהוא מה שאין כן מן הצד אין מתחבר כ"כ. (ט"ז י"ח)

וכשמטהו על צדהו אין מתחבר למעלה אלא מן הצד, שאז מים שעל גבי הכלים לא נחשבו כמי מקוה, לכך צריך כשפופרת הנוד. (ש"ך כ"ח)
בכלי טהור – אם היה הכלי טהור ונתן לתוכו כלים טמאים והטבילין – לא עלתה להם טבילה עד שיהיה פיו רחב כשפופרת הנאד. (שו"ע)

□ טבילת כלי טהור במעיין

מקור: תוספתא מקוואות (פ"ה ה"א) - עריבה מלאה כלים והשיקה למקווה – צריכה שפ"ה, ובמעין – כל שהוא.
 מקוואות (פ"ו מ"ה) - השידה והתיבה שבים – אין מטבילין בהם אלא אם כן היו נקובין כשפופרת הנוד...

נחלקו הראשונים האם דין מעיין שונה מטבילה במקוה לענין גודל נקב ההשקה

ר"ש: כל שהוא. [כפי שמוכח מהתוספתא].

רמב"ם ורא"ש: כשפופרת הנוד, כדין המקוה. (בי"י)
 וטעמם:

א. שהתוספתא פליגא אמתניתין (פ"ו מ"ה) דקתני בסתמא שמטבילין בשידה ותיבה שבים אם נקובים כשפ"ה והא הלכה כר' יוסי (פ"ה מ"ד) שים דינו בזוחלין.

ב. פירשו התוספתא "ובמעין כל שהוא" שאף במעין שמטהר בכל שהוא צריך כשפ"ה. (בי"י)

משמעות השו"ע – כרמב"ם ורא"ש, שלא חילק בזה.

□ טבילה בתוך כלים בסל או בשק

מקור: מקוואות (פ"ו מ"ה) - אם היה שק או קופה – מטבילין בהם כמו שהן מפני שהמים מעורבים.

פסק הרמ"א – דמותר לטבול כלים בסל או בשק, דכיון דאינו מחזיק מים עדיף טפי מניקב כשפופרת הנאד.

סעיף י'

מעיין שהמשיכו לבריכה

מקור: מקוואות (פ"ה מ"א) - מעיין שהעבירו על גבי בריכה והפסיקו - הרי הוא כמקווה, חזר והמשיכו - פסול לזבין ולמצורעין ולקדש מי חטאת עד שידע שיצאו הראשונים.

פסק השו"ע – מעיין שהמשיכו לבריכת מים שהם נקוים ועומדים – יש לה דין מעיין.

« נפק"מ להיותו מעיין ולא מקוה – לטהר בין בזוחלים בין באשבורן, וכלים בכל שהוא. (ש"ך כ"ט)

« כל דין מעיין לא הוי אלא כשהמעיין היה משוך, והוא הוסיף המשכתו לבריכה. אך אם היה עומד והמשיכו – הוי כמקווה לטהר רק באשבורן. (ט"ז כ"י)

□ ואם הפסיק ראש הקילוח

• **אם הבריכה היתה מלאה מים והמשיך המעיין אליה** [ואח"כ נפסק הקילוח] – לכו"ע חזר להיות לה דין מקוה. (שו"ע)

« **מקשה הפרישה**: מאי שנא מטבילה בנהרות דפסול?

ותירץ הש"ך: דאין הכי נמי, ובאשבורן גם בנהרות מותר. (ש"ך ל"א)

אולם לט"ז [לשיטתו]: לא קשיא מידי, כי אין את החשש שתטבול במדרון וכדלעיל ס"ס ב'. (ט"ז י"ט בעיין)

• **אך אם היתה הברכה ריקנית ונתמלאה מהמעין** [ואח"כ נפסק קילוח המעין]

רא"ש ור"ש: מדובר בברכה מליאה מי גשמים שאין מטהרין אלא באשבורן ובארבעים סאה.

ולכך, אם היתה בריכה זו ריקנית והמשיך לתוכה מי מעין אף על פי שהפסיק הקילוח הנמשך מהמעין אפשר שמים הללו הנקוין בברכה עדיין דין מעין עליהם. וצ"ע. (בי"י ושי"ך ל')

« והביא המהרי"ק ראייה שאף שנפסק הקילוח עדיין שם מעין עליהם מצד עצמם כיון שעדיין חיים וזוחלין הם, ולא פקע חיותן מהם: א. מגל שנתלש המטהר בזחילה אף לאחר תלישתו.

ב. ממקוואות (פ"ו מ"ג) - ג' מקוואות כל אחד כ', ובאחד כ' סאה שאובין, והוא מן הצד, וירדו ג' וטבלו בהן ונתערבו המקוואות - טהורין, והטובלים טהורים. [ומטהרים בזוחלין אף שנפסק חיבורם למעין]. (בי"י שי"ך ל')

רמב"ם: מדובר שהמשיך המעין לברכה ופסק חיבורו, היינו שפסק בברכה ולא המשיך לבחוץ - שאז דינו כמקוה. ואם עשה שימשיכו לבחוץ - דינו כמעין לכל חוץ ממים חיים. (בי"י)

« ואם אין בברכה מים כלל והמשיך מי המעין לתוך הברכה והם נקוין שם ואינם נמשכים לחוץ - יש להסתפק אם סובר הרמב"ם דהוה כמקוה כיון שאינם נמשכים, או אם הוה כמעין כיון שאין מים אחרים בברכה. (בי"י)

« ומבואר שגם דעת הרמב"ם להכשיר אפילו בטלו ב' הזחילות מקום הכניסה ממעין ומקום היציאה - מ"מ שם מעין עלה. (פת"ש י"ד)

ראב"ד ורשב"א: מדובר אפילו כשהמשיך המעין לברכה ריקנית, שמלאה ממי מעין, ואפילו הכי אם הפסיקו הרי הוא כמקוה. (בי"י ושי"ך ל')

ולכך, ס"ל שמי מעין שנפסק החיבור למקורם - בכל גווני בטל מהם דין מעין. (בי"י) « ובשי"ך דחה ראיות המהרי"ק:

א. דלא דמי לגל: א. דנתלש מעצמו וחיותו רב. ב. דנתלש מהים עצמו. ג. דזהו דרך זחילתו.

ב. דאינו דומה לג' מקוואות: א. דכל ה-ג' מעינות הן, ולא מקוואות. ב. דאינה זחילה כי הולכים וחוזרים. ג. דחשיב עירוב מקוואות. (שי"ך ל')

□ **ואם חזר והמשיך קילוח המעין לתוכה** - חזרה לדין מעין. (שו"ע)

« ואין לחשוש שמא פסקה הזחילה ולא אדעתיה. (פת"ש י"ד)

« אך אין לו דין מעין לגבי זבים ומצורעים, דבעינן מים חיים. (ט"ז כ"א)

סעיף י"א

מקוה מים שהמשיכו עליו מי מעין מועטין

פסק השו"ע - מקוה מים שאובים שהמשיכו עליו מי מעין - אפילו מי המעין מועטים - המועטים של מעין מטהרין את השאובים המרובין. בין קדמו מי מעין לשאובים בין קדמו שאובים למעין. (שו"ע)

- **חיוב אשבורן בכדי שהמועטים של המעיין יטהרו את השאובים המרובין:**
- **אם המעיין היה עומד בלי זחילה תחילה** – אין לטבול בו רק באשבורן, דלא עדיף מנהרות שרבו הנוטפים על הזוחלין. (רמ"א וט"ז כ"ב)
 - **אך אם היה זוחל כבר מתחילה** – אין צריך אשבורן, ומותר אף בזוחלין. (ט"ז כ"ב)
- « **קשה**, מאי שנא מסעיף י' בהומשך המעיין דמטהר בזוחלין בלי אשבורן?
י"ל, דשאני התם דמיירי שלא רבו הנוטפים. (ש"ך ל"ב)
- « **קשה**, מאי שנא מסעיף ח' דלא צריך אשבורן?
י"ל, דשאני התם שהמים שבתוך הכלי ג"כ מהמעין, וגם עתה הם מחוברים למעיין. (ש"ך ל"ג)

סעיף י"ב

מעין שהעבירו על גבי אחורי כלים

מקור: מקוואות (פ"ה מ"ב) - העבירו על גבי כלים או על גבי ספסל - ר' יהודה אומר: הרי הוא כמו שהיה [כמעין]. ר' יוסי אומר: הרי הוא כמקוה, ובלבד שלא יטביל על גבי הספסל.

נחלקו הראשונים באיזה כלי מדובר

ר"ש: מדובר שהעבירו על גבי כלים נקובים. [דאי לאו הכי מאי שנא משוקת].
רמב"ם רא"ש: מדובר שהעבירו על גבי אחורי כלים, גזירה אטו תוך כלי. (בי"י)
פסק השו"ע – כרמב"ם ורא"ש, דמעין שהעבירו על גבי אחורי כלים והמשיכו למקום אחר – חזר להיות לו דין מקוה, ובלבד שלא יטבול על אחורי כלים ממש.

- « ודווקא כשכולו מקלח על הכלים – פסול.
אך אם מקצתו עובר אצל שפת הכלים – יש לו דין מעיין. (ט"ז כ"ג וש"ך ל"ה)
- « **כשלא נפסק הקילוח מחמת הכלי** – מחלוקת
דרישה: דינו כמעין, ודווקא כשנפסק הקילוח דינו כמקוה.
ש"ך וט"ז: ג"כ דינו כמקוה [כיון שהכלי מפסיק בין המעיין למים שאחורי הכלים]. (ט"ז כ"ג וש"ך ל"ד)

« **אם מי המעיין לא היו יכולים לעבור ללא אותם הכלים** – מחלוקת
תוס' יו"ט: פסול אפילו למקוה, דאין הוויתן ע"י טהרה.
פרישה: בכל עניין מותר, כיון דמעין הוא. (ש"ך ל"ו)

□ **ובלבד שלא יטבול על אחורי כלים ממש.** (שו"ע)

- הטעם: דגזרינן אטו תוך הכלי. (ש"ך ל"ז)
- « **באיזה כלים מדובר? ומה הדין בדיעבד?** – מחלוקת
ראב"ד [רשב"א ור"ן]: בכלי שמקבל טומאה, ואסור אפילו בדיעבד.
רא"ש: אין חילוק, ומותר בדיעבד. (ש"ך ל"ז)
 לכו"ע - מותר בכלי חרס (שאינו מקבל טומאה) בדיעבד. (ש"ך ל"ז)

סעיף י"ג-י"ד

מעין שיורד טיפין טיפין מזההר

מקור: מקוואות (פ"ה מ"ה) - הזוחלין - כמעין. והנוטפים - כמקוה. העיד רבי צדוק: על הזוחלין שרבו על הנוטפים שהם כשרים ונוטפים שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו קנה אפילו זב וזבה יורד וטובל דברי ר' יהודה. ר' יוסי אומר: כל דבר שהוא מקבל טומאה - אין מזחילין בו.

נחלקו הראשונים בגדר ביאור "נוטפין" ו"נוטפין שעשאן זוחלין"

רמב"ם ורא"ש: "הנוטפין"- פירוש מעין שעל ההר ומימיו נופלים טיפה טיפה למטה בשיפולי ההר, אף על פי שאותן טיפות יורדות במרוצה תיכף זו אחר זו כיון שאינו זוחל אלא יורדים בהפסק - יש להם דין מקוה.

"ונוטפין שעשאן זוחלין"- היינו אם ירצה לעשותן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו

קנה שהן כלים כדי שירדו המים דרך המקל והקנה בלי הפסק, ואז יטבלו בו אפילו

זב וזבה, דמים חיים נינהו. (בי"י)

ר"ש: "הנוטפין"- הם מי גשמים.

"ונוטפין שעשאן זוחלין"- הוא כגון מקוה שפרץ על שפתו ומימיו יוצאין וזוחלין

סומך אפילו מקל או קנה או זב או זבה סומכים ביד או ברגל וסותמים מקום יציאת

המים ונעשים אשבורן ויורד וטובל. (בי"י)

פסק השו"ע - כרמב"ם ורא"ש, מעין שיורד מזההר טיפין טיפין בהפסק - יש לו דין

מקוה. (שו"ע סעי' י"ג)

אא"כ יורד בקילוח בלא הפסק. (שו"ע סעי' י"ג)

□ ואם רצה לעשות את הנוטפין זוחלין

כגון שסמך למקום המנטף טבלא של חרס חלקה, והרי המים זוחלים ויורדים עליה -

הרי הם כשרים. (שו"ע סעי' י"ד)

□ **במה מזחילין ובמה אין מזחילין** - כל דבר שמקבל טומאה ואפ"י מדברי סופרים - אין

מזחילין בו. וזוחלין שקלחן בעלי אגוז [ירוקים] - כשרים, שאינם ככלי לענין טומאה.

(שו"ע סעי' י"ד וט"ז כ"ה)

מקור: עדיות (פ"ז מ"ד)

סעיף ט"ו

דין מים שאובין במעיין ובמקוה

במעין

מקור: מקוואות (פ"א מ"ז) - מעיין שמימיו מועטין ורבו עליו מים שאובין - שווה למקוה

לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא.

מקוואות (פ"ה מ"ג) - מעיין שהיה משוך כנדל וריבה עליו והמשיכו - הרי הוא כמו שהיה.

היה עומד וריבה עליו והמשיכו - שווה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל

שהוא.

תוספתא מקוואות (פ"א ה"ז) - מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרחיבו - מטהר

באשבורן ואינו מטהר בזוחלין אלא עד המקום שהיה יכול להלך מתחילתו.

• **במעין שיש בו מ' סאה**

נחלקו הראשונים בפירוש המשנה "משוך כנדל" – מתי דינו כמקוה כשמרבה עליו מים שאובים

רא"ש: תלוי אם המעיין מימיו נמשכים, או מימיו עומדים. שאם נמשכים ממנו נחלים מרובים ודקים כנדל, וריבה עליהם מים שאובין עד שנתחזקו הנחלים הקטנים היוצאים ממנו ונתרבת משיכתן – דינו כמעייין לטהר בזוחלין. אך אם היה המעיין עומד וריבה עליו – דינו כמקוה המטהר דווקא באשבורן. ושווין למעיין לטהר כלים בכלשהו. [דס"ל כמשנה, וס"ל שהמשנה חולקת על התוספתא]. (בי"י)

ר"ש: בכל גווני שריבה שאובים על המעיין – אין דינו כמעייין אלא כמקוה. וכוונת המשנה ב"משוך כנדל" – כלומר שהיה משוך ועשה בריכות למקומות שהיה מוליך ונתמלאו – דאז רק באותם מקומות שהיו מימיו זוחלין קודם שריבה עליהן והרחיבן – מטהר כמעייין, אך שאר הבריכות שנוצרו מריבוי השאובין – דינן כמקוה לטהר באשבורן. [דס"ל לפסוק כדברי התוספתא]. ולדבריו אם רבו השאובין על הזוחלין – דינו כמקוה לטהר רק באשבורן אף במקום שהיה מהלך בתחילה. (בי"י)

ר"ן: תלוי באיזה מקום טובל, האם במקום שכבר היה זוחל, או במקום שנתרחב. שאם ריבה מים שאובים ונתרחב המעיין – במקום שהיה מהלך המעיין מתחילה – דינו כמעייין. אך במקום שנתרחב מחמת השאובין – דינו כמקוה. (בי"י)

« **בדעת הרמב"ם** – מחלוקת מהי דעתו

ר"ן: ס"ל כשיטתו, דדינו כמעייין רק היכן שהיה מתחילה ודווקא אם ריבה בגומת המעיין.

בי"י: ס"ל כהרא"ש. (בי"י)

פסק השו"ע – כרא"ש [ורמב"ם לשיטתו], דאין פסול שאובין במעיין, מעיין ויכול לשאוב כל מה שירצה ליתן לתוכה והם כשרים, אע"פ שהם רבים על המים שהיו בתוכה תחלה. (שו"ע ועי"פ שו"ע בסעי' מ')

• **במעייין כלשהו [שאינו בו מ' סאה]** – מחלוקת ראשונים

רא"ש רמב"ם וראב"ד: אינו נפסל כלל בדין שאובין.

ה"ר משה ב"ר חסדאי: פסול, דבמעייין ג' לוגין מים שאובין פוסלים. [דס"ל דהמשנה איירי לענין טבילת כלים]. (בי"י)

להלכה – מחלוקת

שו"ע: כרא"ש רמב"ם וראב"ד, דמעייין אפילו יש בו כל שהוא – יכול לשאוב "לכתחילה" כל מה שירצה ליתן לתוכה והם כשרים, אע"פ שהם רבים על המים שהיו בתוכה תחילה. (שו"ע ועי"פ שו"ע בסעי' מ')

« מ"מ נתבטל מהמעייין דין זוחלין אלא מטהר באשבורן דווקא. ורק לענין כלים מטהר לטומאה וטהרה בכלשהו כמעייין. (ש"ך מ"ב)

« ואין חילוק בין קדם המעיין לשאובין או לא. (בי"י ורמ"א)

רמ"א: נהגו להחמיר ולאסור לכתחילה. אבל אם יש טורח גדול בדבר או בדיעבד שלא עשו כן – יש להקל, כי כן עיקר. (רמ"א כא, ורמ"א בסעי' מ')

□ **ואם הלכו אותן המים שהשליכו במעיין למקום חסר שלא היה בו כלום:**

• **במקוה חסר שלא היה בו כלום** – מחלוקת

ר' ירוחם בשם יש מתירים ג"כ לטבול בו.

יש אוסרים. (ש"ך מ"א)

הכריע הש"ך – דהלכך טוב להחמיר. (ש"ך מ"א)

- **אבל במקוה חסר כל שהוא יותר ונשאר שם כ"א סאין** – אינו פוסל המקוה לכו"ע, דרובא בהמשכה כשרה. (ש"ך מ"א)
- « **ואם מי המעין רדודים שאין שיעור שגוף האדם עולה בו והוסיפו שאובין** [כגון בדין המקוה שניקו אותה ועמדה בלי מים כלל, והיה באר מים נובע סמוך לה ומי הבאר עמוקים הרבה ממקוה, והמשיכו שאובים אל הבאר עד שנתמלא על גדותיו ונתמלאה המקוה ע"י נקב כשפ"ה שפונה להבאר] – מחלוקת רא"ה: פסול.
- שאר הפוסקים**: כשר. (פת"ש ט"ו)
- « **חיבור מקוה עם מים שאובים למעין כדי להכשירו** – מחלוקת רא"ה: פסול.
- שאר הפוסקים**: כשר. (פת"ש ט"ו)
- « **לכו"ע** - חיבורו למקוה – מועיל. (פת"ש ט"ו)
- « **לכו"ע** - חיבורו למעין רדוד – לא מועיל. [דחיישינן לרא"ה ולי"א ברי"ו]. (פת"ש ט"ו)

במקוה

- **אם הוא מקוה שיש בו ארבעים סאה**
- מקור: מקוואות (פ"ו מ"ח) - היו בעליון ארבעים סאה, ובתחתון אין בו כלום – ממלא בכתף ונותן בעליון עד שירדו לתחתון ארבעים סאה.
- מקוואות (פ"ז מ"ג) - נפל לתוכו יין או מוהל ושינה מראיו – פסול, כיצד יעשה? ימתין עד שירדו גשמים ויחזרו מראיהן למראה מים, ואם יש בו ארבעים סאה - ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזרו מראיהן וגו'.
- תוספתא מקוואות (פ"ב ה"ב) - שני מקוואות, אחד יש בו ארבעים סאה, ואחד אין בו, ונפלו שלשה לוגין מים שאובין לאחד מהן - אני אומר לתוך של מ' נפלו.
- נחלקו בזה הראשונים**
- רשב"ם**: מקוה שלם נפסל במים שאובים.
- ר' ירוחם רמב"ן ור"ן ורוב הפוסקים**: מקוה שלם אינו נפסל בשאובה. (בי"י)
- פסק השו"ע** – כרוב הפוסקים, דיכול לשאוב כל מה שירצה ליתן לתוכה והם כשרים, אע"פ שהם רבים על המים שהיו בתוכה תחלה.
- **אבל כל זמן שאין במקוה מ' סאה**
- מקור: עדויות (פ"א מ"ג) - העידו משום שמעיה ואבטליון: שג' לוגין מים שאובים - פוסלים את המקוה.
- מקוואות (פ"ב מ"ד) - רבי אליעזר אומר: רביעית מים שאובין בתחילה - פוסלין את המקוה, ושלשה לוגין על פני המים. וחכמים אומרים: בין בתחילה בין בסוף - שיעורו בשלשה לוגין.
- פסק השו"ע** – אפילו אם אינו חסר אלא כל שהוא – אם נפלו לתוכו ג' לוגים מים שאובים פסלוהו.
- « **האם יש השקה במקוה שאין בו מ' סאה**
- ר"ת אומר**: אפילו מקוה שאין בו ארבעים סאה מכוונסים אלא בהשקה, כגון שיש כאן שתי גומות עשרים עשרים ולול פתוח מזה לזה ונושקין זה את זה בכשופרת הנאד שהוא עירוב המקוואות – מקוה שלם מיקרי, ולא מיפסיל בשאובה.
- יש שדוחים דבריו**. (בי"י)

□ דרכי הפסילה בשאובין:

מקור: מקוואות (פ"ג מ"ג) - הסוחט את כסותו ומטיל ממקומות הרבה: ר"ע - מכשיר וחכמים – פוסלים.

מקוואות (פ"ז מ"ו) - גבי מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות הטביל בו את הסגוס [בגד עב של צמר והרבה מים נבלעים בו] והעלהו ומקצתו נוגע במים – טהור.

מקוואות (פ"ב מ"ו) - המסנק את הטיט לצדדין [שמסלקו לצד אחד ולא תלשו מן המים] ומשכו ממנו ג' לוגין – כשר, היה תולש ומשכו ממנו ג' לוגין – פסול.

תוספתא מקוואות (פ"ג ה"ב) - היה בראשו ג' לוגין וירד וטבל במקוה שיש בו מ' סאה כשר סחטו לתוך המקוה פסול...

הטביל בו את הסגוס וזב ממנו שלשה לוגין במקוה כשר עקרו מתוכו פסול אף על פי שאין לך כלי נקוב בשוליו יותר ממנו...

היו בשערו ג' לוגין מים וירד וטבל במקוה שיש לו ארבעים סאה כשר סחטו לתוכו [לת"ק]: פסול, ורבי שמעון מכשיר עד שיתכוין ויתלוש...

וכן היה אומר ר' יוסי זילף בידי וברגליו שלשה לוגין למקוה פסול הולוכו עם הקרקע כשר.

תוספתא מקוואות (פ"ד ה"ד) - קסטילון - אם ניקב הכלי בקרקעיתו אפילו נקב קטן כמחט יצא מתורת כלי שלא לפסול את המקוה...

פסק השו"ע – דדרכי פסול שאובין הינם בכל גווני שהטיל ג' לוגין למקוה:
• לא שנא שאבן בכלי. (שו"ע)

• לא שנא סוחט כסותו והגביהו והמים שבה נופלין ממקומות הרבה. (שו"ע)

« אבל כשלא הגביה הכסות כיון שהמים שבכסות באים ממקוה זו ועדיין מחוברים לה - לא נעשו שאובין. (ש"ך מ"ה)

« **אם נפלו מידו שלא בכוונה** – מחלוקת

ב"ח: דווקא כשהאדם מכווין לדלותו להפילו למקוה – פסול. אבל אם נפלו מידו שלא בכוונה – הוה כאילו נפל ממילא שלא ע"י אדם, ואינן פוסלין.

ש"ך: כל שבא מיד אדם אפילו שלא בכוונה – פוסל. (ש"ך מ"ו)

« לכו"ע - נפלו ממילא מכלי נקוב למקוה – כשר. (ש"ך מ"ו)

« **אם סחטן בידי, כשהכסות עדיין מקצתו בתוך המקוה** – מחלוקת

העט"ז בשם י"א: אם סחטן בידי אף על פי שהכסות עדיין מקצתו בתוך המקוה – הוי שאובין. ודוקא כשזבין מעצמן מתוך הכסות למקוה לא מקרי שאובין.

מעדני מלך: השיג עליו. (ש"ך מ"ו)

• וכן המערה מהצרצור ומטיל ממקומות הרבה לתוכו. (שו"ע)

• או שזרקם בחפניו. (שו"ע)

□ אם נפלו בו ג' לוגין מכמה כלים

מקור: מקוואות (פ"ג מ"ג-ד) – הסוחט את כסותו ומטיל ממקומות הרבה, והמערה מן הצרצור ומטיל ממקומות הרבה – [מחלוקת] רבי עקיבא: מכשיר. וחכמים: פוסלין. אמר ר' עקיבא: לא אמרו מטילין אלא מטיל. אמרו לו: לא כך ולא כך אמרו, אלא שנפלו לו שלשה לוגין.

מכלי אחד, משנים ומשלשה - מצטרפין. ומארבעה - אין מצטרפין... במה דברים אמורים, בזמן שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון, ובמה דברים אמורים בזמן שלא נתכוין לרבות, אבל נתכוין לרבות אפילו קרטוב בכל השנה מצטרפין לשלשה לוגין.

תמורה (יב:). - לת"ק: אפי" ד', וה' – פוסלין, לר' יוסף בן חוני: כת"ק דמתניתין.

פסק השו"ע – כת"ק דמתניתין, ולכך:

☞ **אם נפלו בו מב' או ג' כלים** – מזה מעט ומזה מעט:

• **אם מתחיל מכלי הב' עד שלא פסק מהכלי ראשון** – מצטרפין. (שו"ע)

« ועכ"פ צריך שיצא לוג מכל כלי. אבל פחות מלוג – לא מצטרפין. (ב"י ש"ך מ"ז)

• **אבל אם פסק הראשון קודם שהתחיל השני** – אין מצטרפין. (שו"ע)

☞ **אם נפלו בו מד' כלים** – בכל גווניו אין מצטרפין, ואפילו שהיה מתחיל מכלי השני עד שלא פסק הראשון. (שו"ע)

הטעם: שהרי אין מגיע לוג לכל כלי. (ש"ך מ"ח)

« ואפילו נפל מכולם יחד. (ש"ך מ"ח)

☐ **ואם נתכוין לרבות אפילו קרטוב בכל השנה מצטרפין לשלשה לוגין.**

נחלקו הפוסקים בביאור דברי המשנה "ואם נתכוין לרבות וכו'"

טור ור' ירוחם: שהיתה דעתו וכוונתו משעה ראשונה ליתן בו את כל הג' לוגין. (ב"י א) (שו"ע)

רמב"ם [וב"י]: שהיתה כוונתו לרבות מי המקווה בשפע, ולא יחסר ע"י טבילות שיטבלו בו. (ב"י א) וש"ך מ"ט)

ב"ח [בשם הר"ע מברטנורא]: שנתכוון לרבות אכלים. (ש"ך מ"ט)

רשב"א: שנתן במתכוון ובידיעה, שאז מצטרפים ופסולים. (ב"י א) וש"ך מ"ט)

פסק השו"ע [דלא כשיטתו בב"י] – בד"א שמארבעה אין מצטרפין שלא היה דעתו מתחלה ליתן כל השלשה לוגין. אבל אם מתחלה היה דעתו ליתן כל השלשה לוגין – אפילו אם לא נתן אלא מעט מעט מכמה כלים עד שהשלים לג' לוגין – פסול.

☐ **ואם העביר ג' לוגין בידיו על גבי קרקע או שנתזו מרגלי בהמה**

מקור: תוספתא מקוואות (פ"ג ה"ב-ג) – רבי יוסי אומר: זילף בידיו וברגליו ג' לוגין למקווה – פסול, הוליכו עם הקרקע – כשר, לגיון העובר ממקום למקום [חיל רוכבי סוסים וגמלים] וכן שיירא העוברת ממקום למקום וזילפו בידיהם וברגליהם ג' לוגין למקווה – כשר, ולא עוד אלא אפ"י עשו מקווה בתחילה – כשר.

☞ **העביר בידיו על גבי קרקע** – לכו"ע כשר. (רמ"א)

☞ **נתזו מרגלי אדם או בהמה** – נחלקו הפוסקים במה נחלקו **לרמ"א:**

• **נתזו מרגלי אדם** – לכו"ע פסול. (רמ"א)

• **נתזו מרגלי בהמה** – מחלוקת

טור: כשר בכל גווניו.

ר"ש ורמב"ם: רגלי הבהמה כדין רגל אדם, ובשניהן אינו כשר אלא בהעביר על גב קרקע דהוי כהמשכה. אבל לא בנתזו.

הרמ"א הביא את ב' הדעות, דעת הטור בסתמא, ואת דעת הר"ש ורמב"ם כ"י"א. והשו"ע לקמן בסעי' ל"ט פסק דלא פסלוהו אע"פ שע"י בהמה שהוא רוכב נזדלפו.

ט"ז: אין מחלוקת, ואף הר"ש מודה דגם נתזו מרגלי אדם מטבילין בו מותר. ולא אסרו אלא כשזילפו ממים שאובים בכלי. (ט"ז כ"ח)

« **עד כמה מותר** – מחלוקת

לראב"ד: עד מחצה, וממחצה ואילך אין מטבילין.

לרא"ש וטור: לא מהני המשכה אלא א"כ יש רוב המקווה בהכשר. (ט"ז כ"ח)

סעיף ט"ז

ספוג חבלוע ג' לוגין שנפל למקווח

מקור: מקוואות (פ"ו מ"ד) - הספוג והדלי שהיו בהם ג' לוגין מים ונפלו למקוה - לא פסלוהו, שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו.

נחלקו הראשונים בטעם ההיתר

ר"ש: מפני שאינו בעין ולא גזרו בו.

רא"ש ורמב"ם: כיון שלא נתערבו כולן במקווח. (בי"י)

פסק השו"ע – כרא"ש ורמב"ם, הספוג שבלועין בו ג' לוגין וכשנפל למקוה נתערבו המים חבלועים עם מי המקוה, וכן דלי שפיו צר ובו ג' לוגין מים שאובין ונפל למקוה ולא יצאו כל המים שבתוכו אלא נתערבו עם מי המקוה – לא פסלוהו.

הטעם: שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו ונתערבו כולם עם מי המקוה. (שו"ע)

סעיף י"ז

ג' לוגין שאובין חסמוכים למקוה חסר

מקור: מקוואות (פ"ו מ"י) - אביק שבמרחץ בזמן שהוא באמצע - פוסל, מן הצד - אינו פוסל, מפני שהוא כמקוה סמוך למקוה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אם מקבלת האמבטי רביעית עד שלא יגיע לאביק - כשר, ואם לאו - פסול. ר' אלעזר ברבי צדוק אומר: אם מקבל האביק כל שהוא - פסול.

נחלקו הראשונים בפירוש המשנה

ר"ש והרא"ש: "אביק" הוא כלי מתכת שיש בו נקב וכשנמאסין מי האמבטי פותחין הנקב ויוצאין כל המים וסותמים הנקב וממשיכין מים אחרים, שאם הוא באמצע - פוסל, כי כל מי האמבטי גרורין על גבו והווי שאובין, אך אם הוא מן הצד - לא פסל, כמקוה כשר הסמוך לפסול. ורבנן סברי: דאם מקבלת האמבטי רביעית תחילה - כשר, דהוא שיעור מקוה מהתורה.

רמב"ם: "אביק" הוא מים שאובין שליד המקוה ונוגעים במקוה - שאם הוא בצד המקוה לא פסלו המקוה מפני שהם כמקוה. אבל אם הם השאובים באמצע המקוה - פוסלים את המקוה. (בי"י)

פסק השו"ע - כרמב"ם, דמים שאובין שהיו בצד המקוה, אף על פי שהמים נוגעים במי המקוה - לא פסלוהו.

אבל היו השאובים באמצע - פסלוהו. (ש"ך נ"ב)

« וציידד הב"י: דאין כל דברים הללו [בסעיף זה ובסעיף הבא] אמורים אלא כשאין מים הכשרים מ' סאה. אבל אם היו שם מ' סאה כל מים שאובים שבעולם - לא יפסלוהו. (בי"י)

סעיף י"ח

ג' לזגין שאובין מתחת או מעל מקווה חסר

מקור: מקוואות (פ"ו מ"א) - המטהרת שבמרחץ התחתונה מליאה שאובין והעליונה מליאה כשרין אם יש כנגד הנקב שלשה לוגין – פסול. כמה יהא בנקב ויהיה בו שלשה לוגין - אחד משלש מאות ועשרים לבריכה דברי ר' יוסי. ור' אלעזר אומר: אפילו התחתונה מליאה כשרים והעליונה מליאה.

פסק השו"ע – שאובין ויש בצד הנקב שלשה לוגין – כשר, שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו.

□ שתי בריכות זו למעלה מזו וכותל ביניהן, ואחת מהן מליאה מים כשרים וחבירתה מליאה שאובין ונקב ביניהם – אם יש כנגד הנקב שלשה לוגין מים שאובין נפסלה. (שו"ע)

□ **כמה יהא בנקב** ויהיה בו שלשה לוגין – אחד משלש מאות ועשרים לבריכה. (שו"ע)

« ואם היה בה רק כ' סאה – שיעורו אחד מק"ס לבריכה. (ש"ך נ"ד)

□ **ואם היה מ' סאה במקוה הכשר** – לא פסלוה כלל. (ש"ך נ"ג)

סעיף י"ט

ג' לזגין כשלא נקרא שם פיסול

מקור: מקוואות (פ"ג מ"א) – [מחלוקת] רבי יוסי אומר: שני מקוואות שאין בהם ארבעים סאה ונפלו לזה לוג ומחצה ולזה לוג ומחצה ונתערבו – כשרים, מפני שלא נקרא עליהן שם פסול. אבל מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפלו בו שלשה לוגין ונחלק לשנים – פסול, מפני שנקרא עליו שם פסול. ורבי יהושע: מכשיר.

פסק השו"ע – ב' מקוואות שאין בשום אחת מהן מ' סאה, ונפל לזה לוג ומחצה ולזה לוג ומחצה, ונתערבו ב' המקוואות – הרי אלו כשרים.

הטעם: מפני שלא נקרא על אחד מהם שם פיסול. (שו"ע)

□ **אבל אם כבר נקרא עליו שם פסול**

כגון מקוה שאין בו מ' סאה, שנפלו לתוכן ג' לוגין מים שאובין, ואח"כ נחלק לשנים, וריבה מים כשרים על כל אחת מהם – הרי אלו פסולין. (שו"ע)

סעיף כ"כ"א"ב

הכשרת מקווה שנפסל בג' לוגין מים שאובים

□ בור שהוא מלא מים שאובים והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו

מקור: מקוואות (פ"ג מ"ג)

☞ **באמה של מי גשמים** - בור שהוא מלא מים שאובים והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו - לעולם הוא בפיסולו, עד שיתחשב שלא נשארו מהשאובים שהיו בבור שלשה לוגין. (שו"ע סעי' כ' ושי"ך נ"ה)

« ומדובר שאין באמה מ' סאה, דאל"כ הרי הבור נטהר בהשקה. (שי"ך נ"ה)

« **כיצד הוא "עד שיתחשב שלא נשארו מהשאובים"** - ב' אפשרויות:

א. **לפי חשבון המים שהיו והמים שנכנסו** - לפי חשבון היחס שבין כמות המים שהיו לכמות מי האמה. [בור - 40, מי אמה - 120, יצאו - 80 = בור - 20, מי אמה - 60]

ב. **מחצה על מחצה**, מפני שהמים היורדים לבור קרובים לצאת יותר מהראשונים - חישוב היוצאים הוא מחצה על מחצה. [בור - 40, מי אמה - 120, יצאו - 80 = בור - 40, מי אמה - 40]

« **ונוקטים תמיד להחמיר** - במי בור מרובין - מחצה למחצה, ובמי אמה מרובין - לפי חשבון. (שי"ך נ"ו)

« ומה שבעיני "עד שיתחשב שלא נשארו", בשונה מלקמן שצריך רק "מלואו ועוד", כי כאן כל המים שאובין ושם כשרים רק שאין בהם שיעור. (שי"ך נ"ו)

☞ **באמה של מי מעיין** - מטהר השאובים שבבור בכל שהוא. (שי"ך נ"ה)

□ מקווה חסר שנפלו לתוכו ג' לוגין וריבה עליהם

מקור: מקוואות (פ"ג מ"א-ב) - וחכמים אומרים: לעולם הוא בפסולו עד שיצא ממנו מלואו [מים שהיו בו] ועוד [דבר מועט]... בור שבחצר ונפלו לתוכו שלשה לוגין לעולם הוא בפיסולו עד שיצאו ממנו מילואו ועוד.

כיצד? הבור שבחצר ונפלו לו ג' לוגין, לעולם הוא בפסולו, עד שיצא ממנו מלואו ועוד, או עד שיעמיד בחצר ארבעים סאה ויטהרו העליונים מן התחתונים. רבי אלעזר בן עזריה פוסל, אלא אם כן פקק.

פסק השו"ע - מקווה שנפל לתוכו מים שאובים ונפסל - אפילו אם אחר כך ריבה עליו מים כשרים עד שנמצאו הכשרים מ' סאה - הרי הוא בפיסולו עד שיצאו כל המים שהיו בתוכו, ויפחתו השאובים פחות מג' לוגין. (שו"ע סעי' כ"א)

□ דרכים נוספות להכשירו:

• אם עשה מקווה שיש בו מ' סאה מים כשרים, **ועירבו** עם המקווה הזה הפסול - טהרו אלו את אלו. (שו"ע סעי' כ"א)

« **כיצד?** - מחלוקת ראשונים

ר"ש: שיבנה מקוה לצידו וישיק ביניהם, בונה מלמטה - אמרינן גוד אסיק, ומלמעלה - גוד אחית.

רמב"ם: עשה מקוה שיש בו מ' סאה ועירבו עם הפסול - טיהרו אלו את אלו. (בי"ו)

• **וה"ה במעיין כל שהוא שהמשיך** אלו השאובין - נטהרו. (רמ"א)

□ מקווה שהיתה חסרה רק ג"ל או פחות ונפלו בו ג"ל או פחות

☞ **כשהיה המקווה חסר ג"ל, ונפלו לו ג"ל מים שאובים** – לעולם הוא בפיסולו עד שירבו עליו מי גשמים או שישטפו עליו מים כשרים, עד כדי שנשער שנפלו עליו כמלואן הראשון, ועוד שהמים הבאים עליו דוחים את המים שבתוכו ומוציאים אותן. (שו"ע סעי' כ"ב) « ודווקא כשהמקוה מחזיק רק מ' סאה, שאז כשנתרבו מ' סאה, יצאו מ' ס', אבל ביותר - צריך יותר. (ש"ך נ"ז)

☞ **כשהיה המקווה פחות ואפי' קורטוב, ונפלו עליו מים שאובין פחות מג' לוגין** והשלימוהו

מקור: תוספתא מקוואות (פ"א ה"ד-ה) – גבא [מי גשמים המוכנסים בחפירות] שאין בו מ' סאה ונפל לתוכו פחות מג"ל מים שאובין טמאין - פסולין לחלה ולתרומה וליטול הידים, וכשרים להקוות עליהם. ירדו גשמים - כשרים לכל... לב"ש: רבו [בכמותן] ושטפו [עלו על גדותן ושטפו לבחוף] לב"ה: רבו אע"פ שלא שטפו, ר"ש: שטפו אע"פ שלא רבו... **פסק השו"ע** – דלא פסלוהו ולא הכשירוהו. כיצד? הרי הוא בפיסולו, עד שירדו עליו מי גשמים או שישטפו כשיעור המים שהיה חסר. נפלו עליו מי גשמים כשיעורן – הרי זה כשר. (שו"ע סעי' כ"ב)

□ האם כשרים להיקוות עליהם - במים טמאים – מחלוקת ראשונים

רמב"ם: פסולין להקוות עליהן, ירדו עליהן גשמים ורבו עליהן - כשרים להקוות. **ראב"ד**: כשרים לכל. (בי"י וש"ך נ"ט)

משמעות השו"ע – שבפחות מג' לוגין אין חילוק בין טהורים לטמאים. (ש"ך נ"ט)

☞ **כשהיה חסר אפי' קורטוב, ונפלו לתוכו שלשה לוגין מים** – פסלוהו, והרי הוא בפיסולו עד שיצא ממנו מילואו ועוד. (שו"ע סעי' כ"ב)

□ **אבל אם היתה כולה שאובה** – אפי' נתן עליה על שיצאו כדי מילואה ועוד לא מהני, אלא מחשבין המים היוצאין לפי ערך הכשרים והפסולים. (רמ"א)

□ אם נפסל המקוה מחמת ג' לוגין שאובים בעת ניקיונו

כשמרוקנין המקוה ע"י כלים כדי לנקותו ומצוי שנשפך מהכלי חזרה למקוה ופוסלו, אין להתירו ע"י הוספת מים כשרים ולאחר מכן הוצאת "מילואו ועוד" ע"י כלים [שהכא מיירי שיצאו המים מאליו], אלא יש לנגב המקוה בסדינים או בחול או ינקבו הכלים שדולין בו לבטלו מתורת כלי. (ש"ך נ"ז)

סעיף כ"ג

גדר חג' לוגין שפוסלין – שיחיו זיראו מים

מקור: מקוואות (פ"ז מ"ה) - ג' לוגין מים ונפל לתוכן קורטוב יין והרי מראיהן כמראה היין שנפלו למקוה – לא פסלוהו. ג' לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב והרי מראיהן כמראה המים ונפלו למקוה – לא פסלוהו. רבי יוחנן בן נורי אומר: הכל הולך אחר המראה.

פסק השו"ע – כת"ק, ולכך: אין ג' לוגין פוסלין אלא אם כן יהיו של מים, ומראיהן מראה מים.

לפיכך, ג' לוגין מים שנפל לתוכן יין [אדום], והרי מראהו מראה יין שנפלו למקוה [ולא שינו מראה המקוה] – לא פסלוהו. (שו"ע ט"ז ל"ג ש"ד ס')

« אך אם הג' לוגין שמראהו יין שינו מראה המקוה - פסלוהו. ואפילו יש בו ארבעים סאה. (ש"ד ס')

וכן שלשה לוגין חסרים כל שהוא, שנפל לתוכן מעט חלב והשלימוהו לג' לוגין, ונפלו למקוה חסר – לא פסלוהו. (שו"ע)

סעיף כ"ד

סוגי נזולים אחרים הפוסלים בג' לוגין

מקור: מקוואות (פ"ז מ"ב) - אלו פוסלין ולא מעלין המים בין טמאים בין טהורים, ומי כבשים, ומי שלקות, והתמד עד שלא החמיץ. כיצד פוסלין ולא מעלין? מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר קרטוב ונפל מהם קרטוב לתוכו לא העלהו פוסלו בשלשה לוגין. אבל שאר המשקין, ומי פירות, והציר, והמורייס, והתמד משהחמיץ – פעמים מעלין ופעמים שאינן מעלין. כיצד? מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת, נפל לתוכו סאה מהם לא העלהו, היו בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה – הרי זה כשר.

יבמות (פב:): - אמרינן: דכשר עד רובו.

פסק השו"ע:

- **מי כבשים, ומי שלקות, ותמד שלא החמיץ, ומי צבע** – פוסלין המקוה בג"ל. (שו"ע)
- **אבל כל שאר המשקין, ומי פירות, ומורייס, ותמד משהחמיץ** – אין פוסלין מקוה החסר בג' לוגין, וגם אין משלימין אותו להכשירו.
- שאם היה בו ל"ט סאין ונפל לתוכו סאה אחת מאלו – אין משלימין אותו. (שו"ע)
- « **דין השכר** – מחלוקת ראשונים
- רמב"ם**: פוסלין ולא מעלין כמי שלקות.
- טור**: אין פוסלין ואין מעלין כשאר משקין. (ב"י וש"ד ס"א)
- משמעות השו"ע – כטור, דאין דין שכר לפסול כמי שלקות.
- « **גדר הפסול במי פירות** – מחלוקת ראשונים
- ריב"א**: מי פירות הוי פסול מדרבנן.
- ר"י**: פסול מדאורייתא. (ד"מ י"ט)

□ נתן סאה ונטל סאה אחרת – במקוה מ' סאה כשר

• **במי פירות** – מחלוקת ראשונים

- רמב"ם**: אין כשר אלא בפעם אחת בלבד שנתן סאה ונטל סאה, אבל יותר – פסול.
- רא"ש**: כשר אפ"י עשה כן עד רובו - עד י"ט פעמים. (ב"י)
- פסק השו"ע** – כרא"ש, דאם יש בו מ' סאה ונפל לתוכו סאה אחת מאלו, ונטל מתוכן סאה אחרת – כשר אפ"י עשה כן עד י"ט פעמים. (שו"ע)
- **במים שאובים** - שנפלו סאה למי סאה כשרים, ונטל מתוכן סאה אחרת, ונפל לתוכן סאה מים כשרים – מחלוקת ראשונים
- רא"ש**: אפילו עשה כן עד עולם כשר. (ב"י)
- רמב"ם**: עד רובו דווקא כשר. (ב"י)

« ותמה הרא"ש, שבמקוה ארבעים סאה ושפך לתוכו מים שאובין כתב שאפילו לעולם כשר? ותירץ הבי"י: שנטילה ונתינה עד רובו הוא רק משום מרעית עין שיאמרו שכולו הוא שאוב. אך מדינא כשר ואם רק נותן אין לחוש. (בי"י ופת"ש י"ח)

רשב"ץ: אע"פ שהאחרונים הסכימו להכשיר, מ"מ אין ראוי להכניס הראש בין המחלוקת. (בי"י ושי"ך ס"ג)

« **לכו"ע** – [אף הרמב"ם יודה] **במקוה שהוא מעיין הנובע** – אין חשש כלל לעשות כן עד עולם, כיון שידוע לכל שמעיין זה אין דרכו לפסוק. (פת"ש י"ח)

פסק השו"ע – כרא"ש, אפילו עשה כן עד עולם כשר.

□ **מתי נוטל ומתי נותן** – דווקא נתן סאה בהתחלה ורק אח"כ נטל הסאה, דמכי יהביה לגביה בטל ליה והווי ארבעים ואחד כולם ראויים, וכי שקל חד סאה פשו מ'. אבל הפוך, שנטל תחילה ורק אח"כ נתן – פסול, דכי נטל סאה ברישא חסר ליה, וכי הדר מלייה הווי ליה מקוה חסר, דמשקין הללו אין משלימין את המקוה. (בי"י)

סעיף כ"ה

שינוי מראה במקוה

במי צבע

מקור: מקוואות (פ"ז מ"ג) - הדיח בו סלי זיתים וסלי ענבים ושנו את מראיו [מחלוקת - לת"ק:] כשר. ר' יוסי אומר: מי הצבע פוסלין אותו בשלשה לוגין ואינן פוסלין אותו בשנוי מראה. נפל לתוכו יין ומוחל ושנו את מראיו - פסול. כיצד יעשה? ימתין לו עד שירדו גשמים ויחזרו מראיהן למראה המים היו בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזרו מראיהן למראה המים.

מכות (ג:) - ואמר רב יהודה אמר רב: שלשת לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב של יין ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה - לא פסלוהו. מתקיף לה רב כהנא: וכי מה בין זה למי צבע, דתנן ר' יוסי אומר מי צבע פוסלין את המקוה בשלשת לוגין? - א"ל רבא: התם מיא דצבעא מקרי, הכא חמרא מזיגא מקרי.

פסק השו"ע - כר' יוסי. **ולכך:**

- **במקוה חסר** - מי צבע יש להם דין מים לפסול את המקוה החסר בג' לוגין אע"פ שמשונים מראיהן ממראה המים. (שו"ע)
 - **במקוה השלם** - אע"פ שנפלו בו מי צבע ושינוי מראיו - לא נפסל. (שו"ע)
- הטעם: דצבע אין בו ממשות, ואין בו מגוף הדבר המשנה, רק שריית סמנים בלבד. (ט"ז ל"ה ושי"ך ס"ד)

□ **וכן אם הדיח בו כלים ונשתנה מראיו או ששרה בו סמנים או אוכלין ונשתנה מראיו** - לא נפסל. (שו"ע)

הטעם: דצבע אין בו ממשות, רק שריית סמנים בלבד. (ט"ז ל"ה)

□ **נשתנה מחמת חימום המים (העשן והאור ודומין למי חלב)** - מחלוקת

משכנות יעקב: יש לפקפק על המרבים מים שאובין לחממו כי יש בזה חשש שינוי מראה [וחמיר ממי צבע כי הוא שינוי בגופם].

פת"ש: חלק עליו, דחומרא גדולה היא ולא שמענוה. [וסיים לבסוף דיש לעיין בכל זה]. (פת"ש י"ט)

ביין

אם נפל לתוכו יין, או מוהל (מים היוצאים מהזיתים) ושינו מראיו מכמות שהיה – נפסל. (שו"ע)

- « ואין לשינוי מראה שיעור, אלא אפילו נשתנו מראיו מלוג אחד – פסול. (שי"ך ס"ד)
- « ואפילו נפל ע"י המשכה – פסול. (שי"ך ס"ה)
- « גדר השינוי - די שנשתנה ממראה מים שהיה בתחילה ואין צריך שישתנה למראה היין. (שי"ך ס"ו)

□ כיצד יעשה?

- אם הוא חסר – ימתין לו עד שירדו גשמים ויתמלא ויחזרו מראיו למראה מים. (שו"ע)
- « ולא יכשירונו על ידי המשכה, שמא יצטרך למשוך הרבה יותר מכדי רובו ופסול. (ט"ז ל"ח)
- ואם יש בו מ' סאה - שאינו נפסל עוד בשאיבה – ימלא בכתף ויתן לתוכו עד שיחזרו מראיו למראה המים. (שו"ע)

□ לסיכום, יוצא ד' הבדלים שפסול שינוי מראה שונה מפסול שאובין:

- לקולא - שינוי מראה קל יותר מפסול שאוב כי יש לו תקנה ע"י ריבוי מים. (בי"י)
- לחומרא:

- א. פסול מראה פוסל אפילו במקוה שלם [משא"כ בשאובין שאין פוסלים במקוה שלם].
- ב. פסול מראה פוסל בכלשהו, ובפחות מג' לוגין. [משא"כ בשאובין שפוסל רק בג' לוגין].
- ג. פסול מראה פוסל אפילו כשבא בהמשכה, ואין יכול לתקנו בהמשכה. [משא"כ בשאובין שאין פוסלין בהמשכה]. (בי"י)

סעיף כ"ו

שינוי מראה בחלק מהמקווא

מקור: מקוואות (פ"ז מ"ד) - נפל לתוכו יין או מוחל ושנו מקצת מראיו - אם אין בו מראה מים ארבעים סאה - הרי זה לא יטבול בו.
 פסק השו"ע – היו בו מ' סאה ונפל לתוכו יין ונשתנה מראיו של חציו – אם אין בו מראה מים מ' סאה הרי זה לא יטבול בו.
 אך אם יש בו שיעור מ' סאה מים שלא נשתנו – יכול לטבול באותו המקום. (שי"ך ס"ז)

סעיף כ"ז

נשתנה מראהו מחמת עצמו

מקור: קל וחומר ממי צבע (בי"י)
 פסק השו"ע – מקוה שנשתנו מראה מימיו מחמת עצמו ולא נפל לו דבר - הרי זה כשר.

סעיף כ"ח

שינוי מראה במעיין

אין שינוי מראה פוסל אלא במי גשמים שנעשו מקוה. אבל מעיין - אינו נפסל בשינוי מראה. (שו"ע)

□ ולא עוד אלא אפילו המקוה שנפסל, אם המשיך אליו מי מעיין – המעיין מטהר אותו אפילו לא חזרו למראיהו. (שו"ע)

סעיף כ"ט

נפלו למקוה ג' לוגין יין

מקור: תוספתא (פ"ה ה"ח) - נפלו לו ג' לוגין יין כאילו לא נפל בין במקום היין בין במקום המים היה שאוב והשיקו בשיק במקום היין זה וזה לא טהר השיק במקום המים מקום המים טהר מקום היין לא טהר.

□ לענין פסול שאובין – נפלו לו שלשה לוגין יין – כאילו לא נפל. (שו"ע)

□ דרך הכשרת מקווה חסר שנפל שם יין ונשתנה מראהו, ונפל שם ג' לוגין מים שאובין

מקור: תוספתא (פ"ה ה"ח) - מקוה שאין בו מים ארבעים סאה ונפל לתוכו יין ונשתנו מראיו – אינו נפסל בג' לוגין, ולא עוד אלא אפילו חזרו מימיו לכמות שהיו כשר.

נחלקו בזה הראשונים

הראב"ד: יין שנפל בתחילה ג"כ מצטרף להשלים.

דפירש התוספתא: דכיון שחזר למראה יין הרי הוא כאילו כולו יין ושוב אינו נפסל בג' לוגין מים.

ונפקא מינה שאם חזרו למראה מים כשר, ולא עוד אלא שהיין עולה לו לארבעים סאה מתוך שהמים שחזרו יין מטהרין אף היין שנפל בהם מטהר, שזה מושך את זה וזה מושך את זה.

הר"ש והרמב"ם: יין אינו מצטרף להשלים.

דפירש התוספתא: שולא עוד אלא אפילו חזר אחר כך למראיו כשר להקוות עליו. דבשהקוה עליו להשלימו לארבעים סאה מים הוא דכשר, אבל היין אינו מעלה אותו. (ב"י ושי"ך ס"ט)

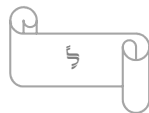
הכריע הרמ"א – כר"ש ורמב"ם, מקוה חסר שנפל שם יין ונשתנה מראהו, ונפל שם ג' לוגין מים שאובין – אינו פוסלין. ודווקא כשחזר והשלים המקוה במים כשרים וחזרה למראה מים – כשרה. (רמ"א)

□ לענין טבילה – מותר לטבול בין במקום היין, בין במקום המים. (שו"ע)

□ לענין השקה – היה שאוב והשיקו:

• השיק במקום היין – זה וזה לא טיהר. (שו"ע)

• השיק במקום המים – מקום המים - טהר, מקום היין - לא טהר. (שו"ע)

סעיף ל'

דין שלג זברד כפור מלח וטיט לענין טבילה והכשרת המקוה על ידם

מקור: מקוואות (פ"ז מ"א) - יש מעלין את המקוה ולא פוסלין, פוסלין ולא מעלין, לא מעלין ולא פוסלין. אלו מעלין ולא פוסלין, השלג, והברד, והכפור, והגליד, והמלח, והטיט הנרוק. אמר רבי עקיבא: היה רבי ישמעאל דן כנגדי לומר, השלג אינו מעלה את המקוה. והעידו אנשי מידבא משמו שאמר להם, צאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחילה. רבי יוחנן בן נורי אומר: אבן הברד, כמים.

כיצד מעלין ולא פוסלין? מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת, נפל מהם סאה לתוכו והעלהו, נמצאו מעלין ולא פוסלין.

תוספתא (פ"ה ה"ו) - עיגולי שלג המשוקעים בבור [לת"ק] הרי אלו מעלין. רבי יהודה אומר: אי מעלין. ומודה ר' יהודה שהוא מביא טיט הנרוק בעריבה ומשיק ויורד וטובל.

בשלג

נחלקו בזה הראשונים

רמב"ם: כשר, כר' ישמעאל.

רז"ה: פסול, כריב"נ. [ואנשי מידבא אולי הוליכוהו ע"ג קרקע].

ראב"ד ורש"י: כשר רק להצטרף, אבל לא להכשירו בתחילה. [דס"ל, שרק מים שאפשר לעשות מהם מקוה לכתחילה הוקשו למעין לענין בידי שמים. ואנשי מידבא לכשיתפטר קאמר דהוי מילתא אחריתא, ולרש"י קי"ל כת"ק שחולק על ר' ישמעאל]. [בי"י וש"ך ע"א]

פסק השו"ע - כרמב"ם, דאין שאיבה פוסלת אלא במים, אבל השלג - אין שאיבה פוסלת בהן שאם שאב מאלו למקוה החסר לא פסלוהו, ולא עוד אלא אפילו עשה כל המקוה משלג שהביאו בכלי ועשה מהן מקוה כשר.

« ומדובר דווקא כשנתנו למקוה בעודו שלג.

אבל אם נימוח ונעשה מים קודם שנתנו למקוה - הרי הוא כשאר מים ופוסל המקוה. (ש"ך ע')

« וכשמשער שיעור המקוה בשלג - ימעך חללו תחילה. (רמ"א)

הטעם: שנשער לכשימוח ויהיה מים דכשיהיה מים לא יהיה כל כך כמו שהוא עכשיו. (ט"ז מ' ש"ך ע"ב)

□ **האם יכול לטבול בשלג עצמו ממש קודם הפשרתו?** - מחלוקת ראשונים

רבנו שמריה: עלתה לו טבילה.

« דס"ל, דהמשנה מדברת בשלג ממש, דאם בהופשרו - פשיטא דמותר. (בי"י)

וראיה ממקוואות (פ"ה ה"ו) גבי עיגולי שלג המשוקעין בבור הרי אלו מעלין. (בי"י)

« **אף ר' שמריה לא התיר אלא בשלג שבבקעה או שירד ממילא**, אבל הביאוהו בידים מודה שבעינן שיתפשרו. (פתי"ש כ"א)

רבנו אליעזר ורבנו שמחה: מחמירין לטבול בכל אלה עד שנימוחו ונעשו מים. [שדווקא אז הדין כן שאין עליו דין שאובין]. (בי"י ורמ"א)

להלכה - מחלוקת

בי"י: אין להקל בספק איסור תורה. (בי"י וש"ך ע"א)

רמ"א: טוב להחמיר לכתחילה. (רמ"א)

« **בדרך הפשרת השלג, האם ניתן לתת לתוכו מים חמים בכדי שיפשיר** - מחלוקת שו"ת תולדות יצחק: מקוה כשר הוא דכיון דמותר לטבול בשלג הוי כמו שאר

מקוה כשר שיש בו מ' סאה שאין מים שאובים פוסלים בו.

חת"ס [ולשיטת הש"ך]: אסור טבילה בשלג אם לא נימוחו, א"כ הני שלג הוי כמונחים שם עצים ואבנים והני מים שאובים שנשפך לשם הוי כמו ג' לוגין מים בתחלה שפוסלין המקוה אפילו הוי אח"כ מי סאה כשרים, ולכן המקוה פסולה. « **והוסיף החת"ס:** כי אין להכשיר המקוה אלא ע"י שיניחו על הגומא טס ברזל מלובן וגחלים הרבה על גביו עד שיופשר השלג ממילא, וזולת זה אין להתיר בשום אופן. (פתי"ש כ"א)

□ **האם יכול לטבול ידיו לאכילת פת בשלג עצמו? – מחלוקת**
בי"י: יש לסמוך להקל, אם אין לו מים שהוא מדרבנן.
ש"ך: אסור. [וציין שבשו"ע או"ח הצריך לרסקו וסותר דבריו שכאן]. (ש"ך ע"א)

☞ **הברד והכפור – מחלוקת ראשונים**

רמב"ם: כשר רק להצטרף, אבל לא בתחילה. (בי"י)
 דס"ל, דרק בשלג התיר ר' ישמעאל ולא בשאר הדברים. (בי"י)
רא"ש: כשר גם באלו להכשיר המקוה בתחילה. (בי"י)
 דס"ל, דלמדים משלג לשאר הדברים. (בי"י)
פסק השו"ע – כרא"ש, דאפילו עשה כל המקוה מכפור או ברד שהביאו בכלי ועשה מהן מקוה – כשר.

☞ **מלח וטיט**

המלח וטיט הנרוק שהוא עב קצת אפילו יש בו רכות שיכולין להריקו מכלי אל כלי – אין שאיבה פוסלת בהם, שאם שאב מאלו למקוה החסר – לא פסלוהו. (שו"ע)
 « **ומ"מ אין לעשות כל המקוה מטיט הנירוק.** (בי"י)
 מקור: סוכה (י"ט): - טיט הנרוק יוכיח שמצטרף לארבעים סאה, והטובל בו לא עלתה לו טבילה.

סעיף ל"א

מקווה שאוב שקפאו מימיו

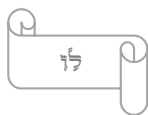
מקור: תוספתא טהרות (פ"ב ה"ג) - מקוה שאוב שהגליד - טהור משום שאובין, נימוחו - כשר להקוות.
 תוספתא דשקלים (פ"א ה"א) - מקוה שיש בו ארבעים סאה – כשר להקוות עליו.
נחלקו הראשונים בביאור דברי הגמ' "כשר להקוות"
שאלתות: כשר דווקא כשירבו עליו מי סאה מי גשמים, שחשיב כשאובין שהומשכו שלא פוסלין ולא טובלין. אך הגליד פסול כבתחילה.
רא"ש ורמב"ם: כשר לטבול בו, שפנים חדשות באו לכאן. (בי"י וד"מ כ)
פסק השו"ע – כרא"ש, דמקוה שאוב שהגליד – טהור משום מים שאובים. ואם אח"כ נימוחו – כשר להקוות. (שו"ע)
 כלומר שחזרו להיות כמו מי גשמים ומותר לטבול בהן. (ש"ך ע"ד)

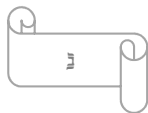

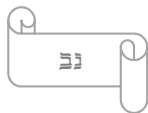

סעיף מ"ב-מ"ג

המניח קנקנים בראש הגג לנגבם וירדו עליהם גשמים ונתמלאו

מקור: מקוואות (פ"ב מ"ז-ט) - המניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים, רבי אליעזר אומר: אם עונת גשמים הוא אם יש בו כמעט מים בבור - ישבר, ואם לאו - לא ישבר. רבי יהושע אומר: בין כך ובין כך ישבר או יכפה, אבל לא יערה. (משנה ז')
הסייד ששכח עציץ בבור ונתמלא מים - אם היו המים צפים על גביו כל שהו ישבר, ואם לאו לא ישבר דברי ר' אליעזר. ורבי יהושע אומר: בין כך ובין כך ישבר. (משנה ח')

המסדר קנקנים בתוך הבור ונתמלאו מים - אף על פי שבלע הבור את מימיו הרי זה ישבר. (משנה ט')

תוספתא (פ"ג ה"ב) - רבי יהושע אומר: בין כך ובין כך ישבר. רבי יוסי אומר משום רבי יהושע: אף יטה, ובלבד שלא יטול ויערה.

בתורת כוהנים (שמיני ריש פרשה ט) - אלו נאמר "ומקוה מים יהיה טהור" יכול אפילו מילא בכתפו ועשה מקוה בתחלה יהיה טהור, תלמוד לומר: "מעין"- מה מעין בידי שמים, אף מקוה בידי שמים. אי מה מעין שאין בו תפיסת ידי אדם, אף מקוה שאין בו תפיסת ידי אדם. יצא המניח קנקנים בראש הגג ונתמלאו מים תלמוד לומר "בור".

פסק השו"ע - אע"פ שהיא עונת גשמים - הרי זה ישבור הקנקנים או יכפס והמים שהיו בקנקנים כשרים לטבול בהם. ואע"פ שכל המים האלו היו בכלים.

הטעם: שהרי לא מילאן בידו. (שו"ע סעי' מ"ב)

« ואפילו הניחם בשעת קישור העבים - אין פסולים, דחשיב שלא לדעת כי נתכוון על מנת לנגבם. (ש"ך צ"ד)

אבל אם הגביה הקנקנים ועירם - הרי כל המים שבהם שאובים. (שו"ע סעי' מ"ב)

□ הסייד ששכח עציץ במקוה ונתמלא מים

אע"פ שלא נשאר במקוה אלא מעט והרי העציץ יש בו רוב המקוה - אין המים שבעציץ פסולים. (שו"ע סעי' מ"ג)

« וצריך שישאר במקוה קצת מים, בשונה מדין המסדר את הקנקנים, כיון דחשיב כאן יותר תפיסת יד אדם. (ט"ז נ"ד)

□ **דרך שפיכת המים למקוה** - הרי זה ישבור העציץ במקומו, ונמצא המקוה כולו כשר. (שו"ע סעי' מ"ג)

אבל לא הפכנו. (ט"ז נ"ב)

הטעם: דכאן חשיב תפיסת יד אדם יותר מהניח כלים תחת הצינור או הניח קנקנים בראש הגג. (ט"ז נ"ב)

□ וכן המסדר את הקנקנים בתוך המקוה כדי לחסמן [שיבלעו המים בתוך דופני

הקנקנים שלא יבלעו היין שינתן לתוכן] ונתמלאו מים - אף על פי שבלע המקוה את מימיו ולא נשאר שם מים כלל אלא מים שבתוך הקנקנים - הרי זה ישבור את הקנקנים, והמים הנקיים מהם מקוה כשר. (שו"ע סעי' מ"ג)

הטעם: שהרי לא כיוון שיכנסו המים לתוכן, ולא חשיב לדעת. (ט"ז נ"ד)

סעיף מ"ד

פסול שאיבה

מקור: מקוואות (פ"ד מ"ד) - מים שאובין ומי גשמים שנתערבו קודם שהגיעו למקוה: רוב כשר - כשר, מחצה על מחצה - פסול.

תמורה (יב): - ראב"י: מקוה שיש בו כ"א סאה - מותר ליתן לתוכם בהמשכה י"ט סאה מים שאובים, שהשאיבה מטהרת ברבייה ובהמשכה.

מתוך כלי - אין המים שאובים פוסלים את המקוה בג' לוגין עד שיפלו לתוך המקוה מהכלי. (שו"ע)

בהמשכה:

נחלקו הראשונים בדרך ההמשכה המתירה

רא"ש: צריך שיתערבו הכשרים והפסולים קודם שירדו למקוה.

רמב"ם: בין נתערבו קודם שירדו למקוה, ובין לא נתערבו - כשרים בהמשכה. (ב"י) פסק השו"ע - כרמב"ם, דהמשכה כשרה בכל גווני.

מתי מועילה ההמשכה?

אם המשיך בכוונה על מי מקוה קיימים - אם נגררו המים השאובים חוץ למקוה ונמשכו וירדו למקוה:

מחצה על מחצה - אינם פוסלים את המקוה עד שיהיו מחצה על מחצה. (שו"ע)

« ואם כבר נפלו מים שאובין ולא היה רוב כשרים, האם נפסלו המים הראשונים - מחלוקת

ט"ז: אין תקנה אלא רק לאחר שיצאו הראשונים, ואף המים הראשונים נפסלו.

פרישה: מכשיר באם יקוה על זה מי גשמים. (ט"ז נ"ה)

אבל אם היו רוב מהכשרים - הרי המקוה כשר. (שו"ע)

« כיצד? - מקוה שיש בו כ' סאה ומשהו מים כשרים, והיה ממלא ושואב חוץ למקוה, והמים נמשכים ויורדים למקוה - בין שהיו נמשכים על גבי קרקע או בתוך הסילון כיוצא בו מדברים שאינם פוסלים את המקוה הרי הוא כשר. (שו"ע)

« ואפילו השלימו לאלף סאין - שהשאובה שהמשיכה כשרה אם היה שם רוב מ' סאה מן הכשר. (שו"ע)

« כמה הוא "רוב" מקוה להכשיר בשאיבה

מקור: נזיר (לח).

נחלקו בזה הראשונים

רמב"ם: בכ' סאה ומשהו סגי.

רשב"ץ: צריך כ"א סאה, כיון שכך הוזכר בגמ'. (ב"י)

פסק השו"ע - כרמב"ם, דברוב כשרים מועיל.

אם נמשכו המים למקוה "שלא בכוונה" אפילו כולו בהמשכה - כשרה. (ש"ך צ"ו)

וכן גג שהיה בראשו כ' סאה ומשהו מי גשמים ומילא בכתפו ונתן לתוכו פחות מכ', שנמצא הכל פסול ופתח הצנור ונמשכו הכל למקום אחד - הרי זה מקוה כשר שהשאובה שהמשיכה כולה כשרה הואיל ויש שם רוב מהכשר. (שו"ע)

אבל אם המשיך תחילה מים פסולים - ואח"כ הביא עליהם רוב מים כשרים - לא

מהני. (רמ"א)

סעיף מ"ה

שיעור ההמשכה המתרת

נחלקו בזה הראשונים - מהו שיעור המשכת המים רשב"א ורשב"ץ : אין לה שיעור ואפילו כל שהוא.
ספר המנהגות : ממקום רחוק, שתכלה רגל ההמשכה.
ר"י וריב"ש : ג' טפחים ולמעלה, שפחות מזה הוי לבוד. (בי"י)
פסק השו"ע – כר"י וריב"ש, דשיעור המשכה זו אין פחות מג' טפחים.

סעיף מ"ו

המשכת השאובה על גבי כלים

• **על גבי כלים הפוסלים את המקוה –** לכו"ע פסול. (שו"ע)
 • **על גבי כלים שאינם פוסלים –** מחלוקת ראשונים
שאלתות ורמב"ם : מותר, ואם המשיכו על גבי צינור שקבעו ולבסוף חקקו - כשרים. (בי"י)
ראב"ד : אין השאובה מטהרת אלא רק על גבי קרקע או צינור שלא היה עליו שם כלי בתלוש [שקבעו ולבסוף חקקו]. אך כלים אחרים אע"פ שאינם פוסלים אינם מכשירים את השאובים לחשב אותם כנמשכים. (בי"י)
רא"ם : אין השאובה מטהרת אלא רק אם המשיכה על גבי קרקע הראוי לבלוע בה. אבל אם המשיכה על רצפת אבנים או נסרים – לא הויא המשכה. (בי"י)
להלכה – מחלוקת
שו"ע : כראב"ד, דאין המשכה מועלת אלא על גבי קרקע או על גבי צנור שלא היה עליו שם כלי בתלוש. אבל אם המשיך על גבי כלים אפי' כלי גללים וכיוצא בהם - לא הוי המשכה.
רמ"א : הכריע דטוב להחמיר לכתחלה כרא"ם, דאין המשכה מועלת אלא דוקא על גבי קרקע הראוי לבלוע בה, אבל אם המשיך על גבי רצפת אבנים שאין ראוי לבלוע בה, וכל שכן על גבי דף או כלי - אע"פ שאינו פוסל המקוה, לא מהני.
 □ **לכו"ע - שאם לא היו מגיעים למקוה לולי הכלי –** פסול אפילו לא היה עליו שם כלי בתלוש אם הוא כלי המקבל טומאה, כיון שצריך שתהיה הוויתו על ידי טהרה. (ש"ך ק')

סעיף מ"ז

מקוזה שנתמלא מתחת חקרקע ממים שאובים

מקור : בכורות (נה :) - אמר שמואל : נהרא מכיפיה מיבריך.

מקוואות (פ"א מ"ז) - למעלה מהן מעין שמימינו מועטין ורבו עליו מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא.

פסק השו"ע – מקווה שנובע ונתייבש בקיץ והיה בור רחוק ממנו קצת ומלאוהו מים שאובים, ונתמלא המקווה מתחת הקרקע מאותם מים שאובים – המקווה כשר כאלו הוא נובע.

הטעם:

א. שהבאר מקום נביעתו מגידי האדמה שמוסיפים מעצמם, שמתפשטים לכאן ולכאן דרך תחת הקרקע. וכשבאים עליהם מים הן מי גשמים הן מי שאובין שנשפכו לתוך הבאר האחרת מוסיפים הגידין מעצמם מים. (ט"ז נ"ז)

ב. שאי אפשר שישארו הגידים בלי מים, וכיון שיש בהם קצת מים – יש עליהם תורת מעיין. (ט"ז נ"ז וש"ך ק"ב)

« **ובמקוה מי גשמים** – פסול, שטעמים אלו אינם שייכים בו. (ט"ז נ"ז וש"ך ק"א)

« **למ"ד (בסעיף מ') שמעיין נפסל בשאיבה** - מה הדין בנידון דידן? – מחלוקת ב"ח: פוסל.

ש"ך וט"ז: כשר. (ט"ז נ"ז וש"ך ק"ב)

הטעם: לפי הטעם הראשון [של הרא"ש] כשר הכא. (ט"ז נ"ז וש"ך ק"ב)
והש"ך הוסיף דכיון דאיכא תרתי לטיבותא – שאובה שהמשיכה כולה ומעין הוי כשר לכו"ע. (ש"ך ק"ב)

סעיף מ"ח"ט

המשכה ע"י דבר המקבל טומאה

המשכת מי גשמים בדבר המקבל טומאה

מקור: מקוואות (פ"ה מ"ה) - נוטפין שעשאן זוחלין [מחלוקת] - סומך אפילו מקל, אפילו קנה, אפילו זב וזבה יורד וטובל דברי רבי יהודה. ר' יוסי אומר: כל דבר שהוא מקבל טומאה - אין מזחילין בו.

זבחים (כה): - תרתי קא בעי מיניה: אם תימצא לומר אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי, אויר שסופו לנוח מאי?... תנן התם: נתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו מים לחבית – פסולין, עלי קנים ועלי אגוזים כשירה - זה הכלל: דבר המקבל טומאה – פסולין. דבר שאינו מקבל טומאה – כשירין. מנא הני מילי? – דאמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בר אבא: אמר קרא "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור" – הוייתן על ידי טהרה תהא. אמר רבי חייא אמר רבי יוחנן: זאת אומרת, אויר כלי ככלי דמי. א"ל רבי זירא לרבי חייא בר אבא: ודילמא בשותת? – א"ל תרדא: כדי שיעברו מים לחבית תנן.

נחלקו הראשונים האם צריך "במקוה" הויתו ע"י טהרה

רמב"ם ורא"ם ומורו של ה"ר שמואל בר"ב: אין צריך, ומותר לעשותו אפילו ע"י דבר המקבל טומאה.

רא"ש ורש"י: צריך, ולכן אין להוליך אליו מים ע"י דבר המקבל טומאה. (ב"י וד"מ בסעי' מ"ח ומ"ט)

« **לכו"ע - אם יש לכלי בית קיבול** – פוסל. (ב"י)

פסק השו"ע – כרא"ש ורש"י, הבא להמשיך מים למקוה צריך שלא יהא בדבר המקבל טומאה.

« ומדובר בעניין שאין המים ראויין לבא למקוה זולת ע"י המשכה זו בכלי.
אבל אם המים ראויין לבא זולתו – אינה פוסלת, אא"כ נעשה לקבלה. (ש"ך ק"ג)

□ מדיני איסור המשכת דבר המקבל טומאה:

□ **איסור העברת המים ע"י אדם** - מי גשמים שרוצה להמשיכה למקום אחר לעשות מקווה, לא יאחז בידו דף ויעבירם עליו, אלא יניח הדף בקרקע ויסיר ידו משם בטרם יעברו המים עליו. (שו"ע)

הטעם: כיון שהאדם מקבל טומאה, אבל הדף - פשוטי כלי עץ הוא, ואינו מקבל טומאה מן התורה. (ש"ך ק"ד וט"ז נ"ח)
 « **והקשה המעדני מלך על השו"ע**: הרי בסעיף י"ד אסר להזחיל אף בדבר שמקבל טומאה מדרבנן? ונשאר בצ"ע. (ש"ך ק"ד)
ותירץ הש"ך:

א. שם בסעי' י"ד מדובר בנוטפין [שירד טיפין טיפין] ורוצה להופכם לזוחלים שהוא תיקון חשוב [בשונה מכאן שמדובר שזורם ממש].

ב. שם בסעי' י"ד פסולים מדרבנן להחשיבם זוחלים לטהר כדן מעיין, אבל בודאי שחשובים מקווה. וכאן הרי רצונו להחשיבם כמקווה. (ש"ך ק"ד)

□ **וכן סילון של מתכת אסור להמשיך בו מים** למקווה שמקבל טומאה. (שו"ע)

□ **מתי פסול בהמשכה ע"י דבר המקבל טומאה** – פוסל דווקא כשיהיו המים נופלים להדיא מדבר המקבל טומאה לתוך המקווה. (שו"ע)

□ **ישנם דרכים להתיר המשכה ע"י דבר המקבל טומאה:**

א. **אם נופלים על שפתו בחוץ ונמשכין לתוכו.** (שו"ע)

ב. **או שמחבר לפי הסילון של אבר צינור קטן של עץ או של חרס שהמים מקלחין ממנה למקוה – כשר.** (שו"ע)

« **וגם הנסרים יהיו עקומות בסופן באופן שכשנמשכים המים דרך סילון של מתכות לעולם לא יראו אויר מי המקוה, דאויר כלי ככלי דמי, והו"ל כאילו באו מהמתכות המקבל טומאה למי המקוה להדיא, ע"כ יהיו עקומות כמין ארכובה בסופן.** (פת"ש ל"ב)

« **גודל הצינור הקטן – מחלוקת**

חת"ס בשם רב אחד: שרצה לומר דהך צנור קטן צריך שיהא ארכו ג"ט שיעברו בכשרות ג"ט, דבעי זחילה בג"ט.

החת"ס עצמו: לא צריך שיעור כלל, דלא שייך כאן דין לבוד. (פת"ש ל"ב)

ג. **אם הסילון של מתכת מחובר לקרקע, אפי' מקלח להדיא לתוך המקווה – כשר, שהרי אינו מקבל טומאה לפי שהוא בטל אגב קרקע.** (שו"ע)
 מקור: כלים (פ"יא מ"ב) - כל כלי מתכות שיש לו שם בפני עצמו - טמא, חוץ מהדלת וכו' שנעשו לקרקע.

« ואין חילוק בין אם טמון תחת הקרקע או לא. (רמ"א)

« ודוקא שנעשה מתחילתו על דעת לקובעו בקרקע. (פת"ש ל"ג)

□ **איסור העמדת הצינור המקלח בדבר המקבל טומאה – צריך גם שיעשה הצינור באופן שיכול לעמוד ולהזחיל בלא דבר המקבל טומאה.** אבל אם אי אפשר לעמוד אלא ע"י אותו דבר המקבל טומאה – לא יועיל כלום. (פת"ש ל"ב)

וכן הצינור וסילון של נסרים יהיו מחוברים ולא יקבעם בחבושים של ברזל, דאפשר דמקבל טומאה, דהכל הולך אחר המעמיד. (פת"ש ל"ב)

המטבת מי מעיין או מקווה בדבר המקבל טומאה

מקור: מקוואות (פ"ו מ"ח) - מטהרין את המקוואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב, כיצד? מביא סילון של חרס או של אבר ומניח ידיו תחתיו עד שהוא מתמלא מים ומושכו ומשיקו אפילו כשערה ודיו.

נחלקו הראשונים האם מותר להמשיך ממעיין או מקווה למקום אחר בדבר המקבל טומאה

רשב"א: אסור להמשיכו בדבר המקבל טומאה. [ובמשנה מיירי בסילון המחובר לקרקע].
(בי"י)

רא"ש: מותר אפילו ע"י דבר המקבל טומאה, שנחשב אותו מקום מחובר למעיין או למקוה. [ובמשנה מדובר בסילון תלוש]. (בי"י)

רא"ם: מותר לעשות מקווה ע"י דבר המקבל טומאה, אלא שאם נמשך ממעיין - אין לו דין מעין, אבל יש לו דין מקווה לטהר באשבורן. (ד"מ כ"ה)

השו"ע הביא את דעת הרא"ש בסתמא, דבמה דברים אמורים בממשיך מי גשמים בעלמא, אבל אם ממשיך ממעיין או ממקווה אפי' על ידי דבר המקבל טומאה כשר, דחשבינן לזה המקווה שממשיך המים לתוכו כאילו הוא מחובר למעיין או למקווה שממשיך המים משם.

ואח"כ הביא את דעת הרשב"א כיש מי שאינו מחלק בכך.

« **קשה, מה שונה הדין ממעיין שהעבירו על גבי שוקת** [בסעי' ח'] - שהמים שיצאו פסולים, למרות ההשקה למעיין?

א. התם מיירי שנכנסו לתוך כלי קיבול, והכא רק עברו על גביו. (בי"י ט"ז נ"ט וש"ך ק"ו)

ב. התם הוא הטעם משום גזירה שמא יטבול בכלי, ומן הדין כשרים. [שהוקשה לט"ז: שאפילו אם דינם שאובים, הרי נטהרים בהשקה?]. (ט"ז נ"ט)

« **אם לאחר שנכנסו המים למקום האחר, הופסק חיבורם למקווה או למעיין** - מחלוקת

הגהת פרישה: פסולים.

ש"ך: כשרים, ומעילה ההשקה אפילו נפסק אח"כ. (ש"ך ק"ה)

סעיף נ"ג"א

פסול זוחלין - מקוה שנסדק

מקור: מקוואות (פ"ה מ"ה) - הזוחלין כמעין והנוטפים כמקוה, העיד רבי צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפים שהם כשרים ונוטפים שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו קנה אפילו זב וזבה יורד וטובל דברי ר' יהודה. ר' יוסי אומר: כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מזחילין בו.

במקוה של מי גשמים

• אם אחר שיצאו מים דרך הסדק לא ישאר מ' סאה - לכו"ע פסול.

• **אם אחר שיצאו מים דרך הסדק ישאר מ' סאה** – מחלוקת ראשונים
מרדכי: מקווה שנסדק אחד מכותליו והמים יוצאים דרך הסדק - פסול אפי' יש בו כמה
 סאין בענין שישארו בה מ' סאה אחר שיצאו דרך הסדק, לפי שכיון שמים העליונים
 ננערין לצאת חשוב כולו כזוחלין.

הטעם: כיון שעכ"פ הוא טובל גם במים העליונים שהם זוחלין. (בי"י)
רא"ש: ודאי אם ישארו בו מ' סאה אחר שיצאו קצתן דרך הסדק – כשר. אבל אם לא
 ישארו בו מ' סאין – פסול. (טור ובי"י)
 הטעם: כיון שעיקר המקוה אינו זוחל. (בי"י)
 « ויש עוד ראיות לדברי הרא"ש מדין חרדלית (פ"ה מ"ו), וכן מתורת כוהנים (שמיני
 ריש פרשה ט'). (בי"י)

להלכה – מחלוקת

שו"ע: כרא"ש, במקוה של מי גשמים שנפרץ אחד מכותליו והמים יוצאים דרך הסדק –
 אם ישארו בו מ' סאה אחר שיצאו קצתן שעד הסדק – כשר. ואם לאו – פסול, משום
 דהוי ליה זוחלין, ואין מקוה מטהר בזוחלין.
רמ"א: יש לחוש לדברי המרדכי שמחמיר אפילו אם ישארו מ' סאה עד הסדק. ולכתחילה
 לסתום הסדק.

□ **כשהמים חוזרין למקוה** – אין יציאת המים קרוי זוחלין אלא כשאין חוזרין למקוה,
 אבל כשיוצאין מעט וחוזרין שם – לא מקרי זחילה. (רמ"א)

במקווה של מי מעיין

אם היא באה ממעין – אין לחוש לזחילתה, דאין פסול זוחלין אלא דוקא במקוה שאינה
 באה ממעין. (רמ"א)

« **ואם הופסק חיבורו למעין**, האם עדיין מטהר בזחילה כמעין – מחלוקת
מהרי"ק: מטהר.

ש"ך: אינו מטהר. [וודאי הרמ"א דיבר כשעדיין בא ממעין]. (ש"ך ק"ח)
 « הא דמהני החיבור למעין לטהר המקוה בזוחלין, היינו כשירד קילוח המעין
 לתוך המקוה והמעין זוחל.

אבל אם המעין עומד, או שזוחל למקום אחר ומי המקוה רק נוגעים להמעין –
 אינו חיבור לטהר המקוה בזוחלין, אלא מועיל רק לענין פסול שאיבה, ולטהר
 בכלשהו. (פת"ש ל"ד)

« **אם המקוה מקלחת להמעין** – אינו מועיל החיבור. (פת"ש ל"ד)

« **אם בימי הקור המים שבצינורות נגלדים** [ואין אז מעבר של מים מהמעין] –
 ודאי מקרי מופסק מן המעין. (פת"ש ל"ד)

« **צינורות אלו בימות החמה** – מחלוקת

מעיל צדקה: אפילו בימות החמה יש לגזור אטו ימי הקור.

חתם סופר: כל זמן שניקבי הזחילות פתוחים טובלים, ואין להחמיר לגזור.
 (פת"ש ל"ד)

□ תיקון המקוה ע"י סתימת הסדק

נחלקו הראשונים האם יכול לסותמו בדבר המקבל טומאה

ר"ש: ואם בא לסתום הסדק כדי שישארו בו מ' סאה לא יסתום אותו בידו ולא בכל דבר
 המקבל טומאה.

רא"ש: מתיר לסתום בכל דבר שמקבל טומאה. דודאי הבאת המים למקווה צריך שיהא
 ע"י טהרה, אבל מניעת המים שלא יצאו ממנו אין צריך שיהא ע"י טהרה. לפיכך נקב

העשוי להוציא בו המים מהמקוה יכולים לסותמו במטלניות שיש בהם ג' על ג'. (טור ב"י ושו"ע סעי' נ')

השו"ע הביא את ב' הדעות, דעת הר"ש בסתמא, ואת דעת הרא"ש כ"א.

« **כשתמו הזחילה ע"י קביעת נסרים מסביב ובקרקעית המקוה, וקבעום**

במסמרות ברזל – פסק הנו"ב: דאם לקחו יתדות חדשים - בודאי אין שום חשש. ואפילו אם לקחו יתדות ישנים שכבר נשתמשו בתלוש - מ"מ יש להקל כיון שהמקוה לא נפרץ ובליעה זו שנבלעים בקרקע מעט מעט לא מקרי זוחלין, לכך אין הנסרים גורמים שום טהרה אלא מניעת הפסול שעתיד לבא לא מקרו זה הווייתו ע"י דבר המקבל טומאה. (פת"ש ל"ה)

« מקווה הנקובה בשוליים בברז מנחושת בכדי להוציא משם המים לנקותה – אין בזה שום חשש שהווייתו שלא בטהרה, כי ברז זה אינו מקבל טומאה. (פת"ש ל"ה)

□ **כשמנקים המקווה - האם מותר לסתום פתחי הנביעה בדבר המקבל טומאה – מחלוקת**

ב"ח: מותר, שרק מונע כניסת המים. (ט"ז ס"א)

« והנקוה"כ הוסיף שמותר, שהרי כאן יש כבר מקווה ורוצה להכשירו, וכולם יודו שמותר. (נקוה"כ)

ט"ז: אסור. (ט"ז ס"א)

□ **זחילה שאינה ניכרת**

ניקב המקווה ומימיו נוטפים מעט מעט או נבלעים בקרקע מעט מעט – כשר, לפי שאין זחילתן ניכרת. (שו"ע סעי' נ"א)

« וה"ה מה שנבלע מבין רצפת אבנים – הוי זחילה שאינה ניכרת וכשר. (פת"ש ל"ו)

סעיף נ"ב"ג

דרך הזשקה המטהרת

מקור: מקוואות (פ"ו מ"ז) - עירוב מקוואות כשפופרת הנאד בעביה ובחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן.

☞ **בדאורייתא**

הבא לערב מקווה פסול או חסר עם מקווה כשר להכשירו, או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשירם – צריך שיהא נקב שביניהם רחב כשפופרת הנאד. (שו"ע)

□ **רמת הקילוח – מחלוקת**

רמ"א: קילוח המים יהיה כרוחב הנקב.

ש"ך בשם י"א: אע"פ שאין קילוח המים גדול כל כך, מועיל כל עוד הנקב הוא כשפופרת הנוד. (רמ"א וש"ך ק"י)

□ **האם המקווה נשאר כשר אחר הזשקה גם אם נסתם הנקב – מחלוקת ראשונים**

רא"ש וטור: לאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפילו רגע נשאר לעולם בהכשרו, אפילו נסתם הנקב אחר כך.

ר' ירוחם: נסתפקו המפרשים אם נשאר השאוב בהכשרו או כיון שנסתם הנקב חוזר לפיסולו כבתחילה קודם שנתערב. (טור ובי"י)

הלכה – מחלוקת

שו"ע ונו"ב: כרא"ש וטור, ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפי' רגע נשאר לעולם בהכשרו אפי' נסתם הנקב אח"כ. (שו"ע סעי' נ"ב ופת"ש ל"ז)

« ודווקא בעירב הפסול עם שאינו פסול הוא דנשאר בהכשרו לעולם.

אבל בעירב החסר עם השלם - כיון שנסתם הנקב והרי הוא חסר לפנינו, מה

מועיל לו מה שהיה מעורב מתחילה עם השלם כיון שהוא עכשיו חסר. (ש"ך קי"א)

ש"ך: טוב להחמיר בזה לכתחילה. (ש"ך קי"ב)

□ **נמצא דבר בחלל הנקב** – כל שיעמוד בשפופרת הנאד ממעטו, אפילו הוא דבר שהוא מבריית המים. (שו"ע)

□ **ספק אם הנקב רחב כשפופרת הנאד** אם לאו – פסול. (שו"ע)

□ **צירוף נקבים לכשפופרת הנוד** - אם יש נקבים דקים הרבה:

• **אם המקוה האחד שלם והשני חסר** – מצטרפין לכשפופרת הנאד. (שו"ע)

• **אבל אם שניהם חסרים** – אין הנקבים הדקים מצטרפין לכשפופרת הנאד. (שו"ע)

□ והי"ה אם חלק מקווה בסל או בשק – אם אין שיעור מקווה בצד אחד פסול. (רמ"א)

בדרבנן

נחלקו בזה הראשונים

רא"ש: שאוב בצד מקווה כשר או חסר בצד שלם או שנים חסרים להכשירם – צריך שיהא הנקב רחב כשפופרת הנאד.

« דמפרש המשנה אפילו בשאוב דרבנן.

רשב"א: הא דבעינן כשפופרת הנאד היינו דוקא להכשיר מקוה חסר מן השלם. אבל

להכשיר מקוה שאוב ממקוה שלם שאינו שאוב - אף על גב שאינו משיקן אלא כשערה –

כשר, לפי ששאוב אינו פסול אלא מדבריהם הם הקילו בו בכך שאף על פי שמי ההשקה

אינם רואים פני האויר ואף על פי שאין משיקו אלא כשערה. (בי"י)

הלכה – מחלוקת

שו"ע: כרשב"א, והבא להכשיר מקוה שאוב ממקוה שלם שאינו שאוב אע"פ שאינו

משיקו אלא כחוט השערה כשר, ואפי' אין מי ההשקה רואין פני האויר. (שו"ע סעי' נ"ג וש"ך

קט"ו)

« **דוקא בפסול שאיבה שהיא מדרבנן היקל, אבל בפסול דאורייתא בעינן**

כשפופרת הנאד. (רמ"א)

« **באיזה מקווה שאוב מדובר לשו"ע** – מחלוקת

ש"ך: אפילו כולו שאוב. (ש"ך קי"ז)

ט"ז: דווקא ברוב המקוה כשר ומיעוטו שאוב. (ט"ז ס"ג)

« **הקשה הב"ח**: דלעיל סעי' ז' הצריך שיהיה הנקב כמוציא זית, וכן לעיל סעי' מ'

לא סגי בנקב כשערה להביא בו מים לכתחילה, ואילו כאן מכשיר בנקב כשערה?

י"ל, דצריך לחלק, דשאני הכא כיון דיש כאן מקוה שלימה אלא שהיא שאובה

ויש מקוה שלימה בצדה, הלכך סגי בכשערה לעירוב מקוואות הואיל והשאובה

מדבריהם. (ש"ך קט"ז)

רמ"א: ראוי להורות כרא"ש, להצריך כשפופרת הנוד בכל גווני - אפילו בפסול שאיבה.

הטעם: דס"ל דכולו שאוב הוי מדאורייתא. (ש"ך קי"ז)

« **בדעת הרמ"א – האם יודה לשו"ע כשרובו כשר ורק מיעוטו פסול משום שאובין** (כגון שנפלו ג' לוגין מים שאובים) – מחלוקת
לש"ד: לכו"ע מועילה השקה בכשערה. (ש"ד קי"ז)
לט"ז: גם בזה יחלוק הרמ"א. (ט"ז ס"ג)

□ **לחפור מקוה בצד הנהר ולטבול בה אע"פ שאין בה מ' סאה – מחלוקת רמ"א**: מותר, דהא ארעא חלחולי מתחלחלת והואיל והוא סמוך לנהר ואנו רואין החלחולים שביניהם שהמים באין מן הנהר דרך החלחול דהיינו מנקבים דקים שבקרקע הוי חבור. (רמ"א)

« אבל כשחופר בסמוך זה לזה ב' או ג' חפירות שכולם חסרים ואין באחד מהן מ' סאה, אע"פ שניכר שהקרקע מחלחלת והחלחול מפעפע מזה לזה – לא הוי חיבור. (ש"ד קי"ג)

חכם צבי: אסור. (פתי"ש ל"ח)

« ומעשה שהיה במקוה כזה וידוע שהמים מהנהר ולא נראה לעין – ור' משולם הלוי אסר לטבול עד שיהיו מ' סאה ואפי' בדיעבד פסק שלא עלתה הטבילה. (פתי"ש ל"ח) הטעם: א. כיון שרוב הפוסקים חולקים על המרדכי. ב. כי המרדכי אזיל לטעמיה שמעין מטהר בכל שהוא ולא קיי"ל כוותיה. ג. דכאן החלחול לא נראה לעין. ד. מה שהתירו לטבול בפחות ממי' סאה הוא רק לקטן. (פתי"ש ל"ח)

□ **אין למסור דיני השקה לנשים** – שבאורך הזמן יזלזלו בתנאים. (פתי"ש ל"ט)

סעיף נ"ד

צירוף ב' מקוואות לשיעור מ' סאה ע"י סדק שביניהם

מקור: מקוואות (פ"ו מ"ט) - כותל שבין שני מקוואות שנסדק, [מחלוקת, לת"ק:] לשתי - מצטרף. ולערב - אין מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנאד. רבי יהודה אומר: חילוף הדברים.

נחלקו הראשונים בביאור גדר "שתי" ו"ערב"

רא"ש: "לשתי" - מצד זה לצד זה. "לערב" - מלמעלה למטה.

הטעם: שתי - מצד לצד מצטרף, שהוא כנגד כל הטובלים. אך ערב - מלמעלה למטה אינו מצטרף, שאינו כנגד כולם. (ט"ז ס"ד)

רמב"ם וראב"ד: "לשתי" - מלמעלה למטה. "לערב" - מצד זה לצד זה. (ב"י)

הטעם: שתי - מלמעלה למטה מצטרף שחשיב כאילו נפל כל הכותל. אך ערב מצד לצד אינו מצטרף, שחשיב הכותל קיים. (ט"ז ס"ד)

□ **בגדר "מצטרף" - האם צריך שיהיה בכל הסדק שיעור כשפופרת הנוד בצירוף - מחלוקת ראשונים**

רמב"ם: "מצטרף" היינו, דכל שנסדק לשתי מצטרפין יחד המקוואות כיון שכל הכותל נסדק לשתי, ואפילו אם כשתצרף את כל הסדק לא יהא בו כשפופרת הנאד.

רבינו ירוחם: "מצטרף" היינו שכל הסדק מצטרף לשפופרת הנאד, וממילא אם כשתצרף את כל הסדק לא יהא כשפופרת הנאד - אף על פי שנסדק לשתי אינו עירוב. (ב"י)

פסק השו"ע - [כלשון המשנה] כותל שבין ב' מקוואות שנסדק מצד זה לצד זה אפילו כל שהוא:

- **אם לשתי** - מצטרף לערב שני המקוואות להכשירם.
- **ואם לערב** - אינם מצטרפים עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנאד. (שו"ע)

« ואף אם כשתצרף את כל הסדק יהיה בו כשופרת הנאד – אינו עירוב עד שיהא כשופרת הנאד במקום אחד. (בי"י) ולכאורה מדברי השו"ע - אין מבואר כמי פוסק ההלכה. (ש"ך קי"ח) **והב"ח הכריע** - דלענין מעשה יחמיר כשניהם, ואין להם הכשר א"כ יש נקב כשופרת הנוד במקום אחד, בין בזו בין בזו. (ש"ך קי"ח וט"ז)

□ **ואם נפרץ הכותל למעלה זה לזה** - על רום כקליפת השום ועל רוחב כשופרת הנאד - כשר. (שו"ע)

מקור: מקוואות (פ"ו מ"ט) - נפרצו זה בתוך זה על רום כקליפת השום ועל רוחב כשופרת הנוד.

הטעם: כיון שהפרצה רואה את האויר - סגי בתערובת כל דהו כרוחב שפופרת הנאד. (בי"י)

« **וה"ה אם רק עלו המים** כשיעור זה ולא נפרץ. (ש"ך קי"ט)

□ **וה"ה אם היה גל של עפר בין ב' המקוואות** – אם נטל מגובה הגל מעט עד שמקלחין זה לזה כרוחב שפופרת הנאד ברום קליפת השום – סגי, דלא בעינן כמלא שפופרת הנאד אלא בנקב. (רמ"א)

מקור: מסכת פרה (פ"ה מ"ח) - שתי שקתות באבן אחת קידש אחת מהן וכו' אם היו נקובות כשפופרת הנאד מזו לזו או שהיו המים צפין על גביהן כקליפת השום – קידש אחת מהן - המים שבשניה מקודשים.

□ **אם החיבור מלמעלה מתחבר רק כטופח על מנת להטפיה**

מקור: טהרות (פ"ח מ"ט) - מחלוקת ר"י וחכמים.

נחלקו בזה הראשונים

ריב"ש ור"ת: דטופח להטפיה הוי עירוב למקוה, וכי בעינן כשפופרת הנאד היינו שהנקב יהיה כשפופרת הנאד, אבל כל שיש בנקב מים טופח להטפיה סגי, ולמעלה דבעינן כקליפת השום טופח להטפיה וקליפת השום חד שיעורא הוא, וכן נמי כשערה דהשקת שאובין על ידי סילון חד שיעורא הוא. או דלא בעינן כקליפת השום אלא בשיעור גובה הפרצה וכרוחב שפופרת הנאד, אבל המים בטופח להטפיה סגי.

רבינו שמשון: ששיעור המים הוא כשפופרת הנאד על ידי נקב ועל ידי פרצה מלמעלה שיעור המים הוא כקליפת השום. אך שלא על ידי פרצה אלא שצפין המים על כותל המקוה בזה מספיק טופח להטפיה, דבציר שיעוריה.

רמ"ה ורמב"ם: אין חילוק בזה, ולעולם בעינן למעלה כקליפת השום ולא חילקו בין על ידי פרצה לכותל שלם. (בי"י)

הכריעו הב"י והש"ך - דלענין הלכה נקטינן כהרמב"ם והנך רבוותא דסברי כוותיה. (בי"י וש"ך קי"ט)

« **חיבור טופח על מנת להטפיה בנהר** – מחלוקת

לר"ת: דוקא מי גשמים דעתידין לפסוק לא הוי חיבור. אבל מי נהר שאין עתידין לפסוק הוי חיבור טופח על מנת להטפיה, מ"מ צריך שיהא הנקב כשפופרת הנאד.

ב"י בדעת רוב הפוסקים: חולקים בזה. (בי"י)

סעיף נ"ה

ג' מקוואות חסרים שנתערבו ע"י השקת המים של הטובלים

מקור: מקוואות (פ"ו מ"ג)

כגון: שלשה מקוואות שיש בשנים מהם בכל אחד עשרים סאה מים כשרים, ובאחד מהם עשרים סאה מים שאובין, ועומדין זה בצד זה, וירדו שלשה וטבלו בהן, ומתוך כך נתמלאו ויצאו על שפתם ונתערבו יחד:

☞ **אם השאוב מן הצד** – הוכשרו שלשתם, כיון שפעם אחת היו מחוברים ביחד מ' סאה מים כשרים ואותם שטבלו בהם טהורים. (שו"ע)

« ואפילו נתחבר באמצע לשאוב שאצלו קודם שנתחבר לכשר – לא נפסל בכך, שהרי נתחבר גם לכשר קודם שירדו השאובים לתוכו. (ט"ז ס"ו וש"ך קמ"א)

« **למה הוכשרו?**

כתב הט"ז: דלא הוכשרו אלא רק לענין שלא חשיבי שאובים, אך לטבול בהם לא עולה להם טבילה רק כשאח"כ ימלאו המקוואות מי גשמים עד מ' סאה. (ט"ז ס"ז) [אולם בש"ך (ס"ק ק"כ): משמע דכל שלא נפסלים בזוחלין עלתה להם טבילה].

« **וצריך שבשעת יציאת המים לא יחסר המקוה מארבעים סאה.**
וצריך שיחזרו המים אח"כ מיד, דאל"כ נפסלו בשאובים. [ולא מקרי זוחלים כי הוא ע"י אדם]. (ש"ך ק"כ)

« **ואם הוא מקוה יותר מארבעים סאה, ויצאו מים מחמת הטבילה החוצה** – מחלוקת

ריב"ש: כשר, ולא מקרי זוחלין כיון שמחמת אדם הטובל בהם יוצאין לחוץ.

מהרי"ק: נפסלו. (ש"ך ק"כ)

☞ **ואם השאוב באמיצע** שאין שני הכשרים יכולין להתערב אלא על ידו – לא הוכשרו, אלא נשארו כמו שהיו תחלה, ואותם שטבלו בהם לא נטהרו. (שו"ע)

« ונשארו כמו שהיו הכשרים ולא נפסלו מן השאוב, שהרי דרך המשכה בא ממנו עליהם. (ט"ז ס"ט)

« **כתב הר"ש** וז"ל: ואף על פי שמימי השאוב מתערבים עם כל אחד לא מפסלי להקוות עליהם, דדרך המשכה נתערבו ולא נפלו מהכלי לכשרים, **ומה שנתערב ממנו עם כל אחד נתבטל ברוב קודם שירדו למקווה**, ומים שאובים שנתבטלו חוץ למקוה אין פוסלין כו'. עכ"ל.

וקשה, מהו שכתב הר"ש ד"נתבטלו ברוב"? – נפק"מ בביאור הטעם שהמקוואות הכשרים "נשארו כמו שהיו תחילה".

הפרישה תירץ: דהמים יוצאים מכל אחד בשווה, ושאובין שיוצאים מתחלק חציין לכאן וחציין לכאן והיינו ברוב.

הט"ז תירץ: דתחילה אמר הר"ש שהשאובין שבאין לכשר דרך המשכה אינן פוסלין, ואם תמצי לומר שהוא באופן שאין שם היתר המשכה כגון שאין שם שלשה טפחים - מ"מ יש היתר, שהרי המים שיוצאין בשעה שטובלין חוזרין למקומן, ולא אמרינן שהוחלפו זה בזה דהרי כל אחד דוחה את חבירו מלכנוס. ואין צריך לצרף את המקוה השני הכשר לזה. (ט"ז ס"ט)

סעיף נ"ו

ב' מקוואות חסרים שנתערבו ע"י הטובלים

מקור: תוספתא מקוואות (פ"ג ה"ה) – שני מקוואות של עשרים עשרים סאה אחד שאוב ואחד כשר – ירדו שנים והשיקום וטבלו בהם – אפי' אדומים והלבינוס, או לבנים והאדימוס – המקוואות כמות שהיו והטובלים כמות שהיו.

פסק השו"ע – שני מקוואות של כ' כ' סאה, אחד שאוב ואחד כשר, ירדו שנים והשיקום וטבלו בהם, אפילו אדומים והלבינוס או לבנים והאדימוס – המקוואות כמות שהיו והטובלים כמות שהיו.

« והכשר לא נפסל אף על פי שנתערב בו מים שאובין, כיון דכבר נתבטלו ברוב הכשרים קודם שבאו לתוך המקווה. (ט"ז ע"ב)

סעיף נ"ז

כל המעורב למקווא חרי הוא כמקווא

מקור: מקוואות (פ"ה מ"ה) – מטבילין בחריצין ונעיצים ובפרסת החמור המעורבת בבקעה. **נחלקו הראשונים בפירוש "פרסת החמור" ר"ש:** היינו שטובל בתוך הפרסה עצמה.

רא"ש ורמב"ם: היינו כשהבהמה דורכת בארץ ונעשית גומא [ונתקצו בבקעה מ' סאה ופרסה זו מעורבת להן כשפופרת הנוד]. (בי"י)

פסק השו"ע – כרא"ש ורמב"ם, דכל המעורב למקווה חרי הוא כמקווה ומטבילין בו.

□ **גומות הסמוכות לפי המקוה ומקום רגלי פרסות בהמה** שהיו בהם מים מעורבים עם מי המקוה כשפופרת הנאד – מטבילין בהם. (שו"ע)

□ **נענוע גל מהמקווה שיעבור על הכלי**

מקור: מקוואות (פ"ז מ"ז) – מחט שהיא נתונה על מעלות המערה, היה מוליך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל – טהורה.

פסק הרמ"א – כלי המונח בצד המקווה – מנענע בידו המקווה כדי שיעשה גל במים ויעבור על גבי הכלי – ועולה לו הטבילה.

הטעם: דלא הוי בזה המשכה ע"י דבר המקבל טומאה, דכאן הוא משים ידיו בתוך המקוה עצמו, וע"י נענוע שם ממילא הולכין המים חוץ למקומם, ולא הוי המשכה ע"י דבר המקבל טומאה [אפילו לשיטת הרשב"א]. (ט"ז ע"ג)

□ **ובלבד שלא יעקור הגל ממקומו, אלא יהא מחובר למקווה.** (רמ"א)

א"כ היה בגל מ' סאה – היה מטהר אף אם נעקר הגל ממקומו. (ט"ז ע"ד)

« **אך יש הבדל בזה בין מקווה למעיין:**

• **במקוה** – מחלוקת

ט"ז: במקווה מטהר במ' סאה, וצ"ל שגם נעשה שם אשבורן. (ט"ז ע"ד)

ש"ך: במקווה – אינו מטהר כלל ע"י עקירת הגל, אף כשיש מ' סאה בגל, כיון

דהוי זוחלים כשנתלש. (ש"ך קכ"ג)

• **במעין** – מחלוקת

ט"ז: במעיין סגי לטהר בכלשהו. (ט"ז ע"ד)

ש"ך : במעיין מטהר דווקא במ' סאה, אפי' זוחלין. (ש"ך קכ"ג)

סעיף נ"ח

חורי וסדקי המערה

מקור : מקוואות (פ"ו מ"א)

פסק השו"ע – חורי המערה וסדקי המערה - מטבילין בהם אף על פי שאין המים שבהם מעורבים עם מי המקווה אלא בכל שהוא.
הטעם : שנחשבין מכלל המקווה. (ש"ך קכ"ה)

סעיף נ"ט

עוקה שבמקווא

מקור : מקוואות (פ"ו מ"א) - עוקת המערה - אין מטבילין בה אפי"כ נקובה כשפופרת הנוד, אמר ר' יהודה: אימתי? בזמן שהיא מעמדת עצמה, אבל אם אינה מעמדת עצמה – מטבילין בה כמה שהיא.

נחלקו הראשונים מהי "עוקת המערה"

רא"ש : שוקת שבסלע שבצד המקוה.

רמב"ם : חפירה מתחת למקוה. (בי"י)

פסק השו"ע – כרמב"ם, דעוקה הינה חפירה שבתוך [תחת] המקוה, ודינה תלוי אם היא בריאה ויכולה להעמיד את עצמה :

• **אם היתה הקרקע המבדלת בין העוקה ובין המקוה בריאה ויכולה להעמיד את עצמה** – אין מטבילין במים שבעוקה עד שיהיו מעורבין עם המקוה כשפופרת הנאד. (שו"ע)

• **ואם אינה יכולה להעמיד את עצמה** – אפילו אינם מעורבים אלא בכל שהוא מטבילין בהם. (שו"ע)

« ועכ"פ צריך שיעור שיתכסה בו האדם כולו בבת אחת.
ובכלים לא מספיק בפחות מרביעית מים שתהיה בעוקה. (ש"ך קכ"ז)

סעיף ס'**השקה זוחלת**

מקור: תוספתא מקוואות (פ"ג ה"ג) - ג' גומות שבנחל, עליונה ותחתונה של כ' סאה, ואמצעית מ' סאה וחרדלית של גשמים עוברת ביניהם - ר"מ: מטבילין בשניהם, ר"י: בתחתונה, חכמים: רק באמצעית.

במקוה מי גשמים – כגון ג' גומות שבנחל, התחתונה ועליונה של כ' סאה, והאמצעית של מ', ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל - אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן – אין זה עירוב, ואין מטבילין אלא באמצעית.

הטעם: שאין הנזחלין מערבים א"כ עמדו. (שו"ע)

אבל במעין – כשר, דמערבין אף בנזחלין. (שי"ך קכ"ט)

סעיף ס"א**טבילה באמת המים שאינה מקוה מסודר**

מקור: תוספתא מקוואות (פ"ח ה"א)

פסק השו"ע – הכופת ידיו ורגליו וישב לו באמת המים אם נכנסו מים דרך כולו טהור.

סעיף ס"ב**הנחגת האדם במקוה****קפיצת אדם במקוה או טבילה בו פעמיים**

מקור: תוספתא מקוואות (פ"ה ה"י) - הקופץ למקוה - הרי זה מגונה. הטובל פעמיים במקוה – הרי זה מגונה.

נחלקו הראשונים באיזה מקוה מדובר

רמב"ם: אפי' שאינו מצומצם, שמא יסברו שכוונתו להקר ובקדשים בעי כוונה. « וצידד הד"מ – דמ"מ בזמן הזה שאין לו תרומה וקדשים – אין מקום לגזירה זו. (ד"מ כ"ז)

רא"ש: מצומצם, שלא יחסרו המים בקפיצתו, או בטבילתו פעמיים. (בי"י) פסק השו"ע – כרא"ש, דמקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות - האדם הטובל בתוכו לא יקפוץ לתוכו שלא יחסרו המים בקפיצתו בתוכו.

וכן לא יטבול בו פעמיים זה אחר זה. (שו"ע)

הטעם: שמא בראשונה לא טבל כהוגן שסמך על השניה, ובשניה יש לחוש שמא

חסרו המים. (ט"ז ע"ו)

□ **טבלו בו שנים זה אחר זה במקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות - ורגליו של ראשון נוגעות במים**

מקור: מקוואות (פ"ז מ"ו) - מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות, וירדו שנים וטבלו זה אחר זה - הראשון טהור והשני טמא, רבי יהודה אומר: אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור.

נחלקו בזה הראשונים

ר' ירוחם וטור: אף השני טהור כל שרגלי הראשון נוגעות במים, כר"י.

רמב"ם: השני טמא תמיד, כת"ק. (בי"ו וט"ז ע"ז)

« יסוד מחלוקת התנאים – ב' פירושים:

א. חגיגה (י"ט) - לר"י: גוד אחית, לת"ק: לית להו. (בי"ו)

ב. גיטין (ט"ז) - לר"י: טופח על מנת להטפח – חיבור, לת"ק: אינו חיבור. (בי"ו)

פסק השו"ע – אע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים – השני בטומאתו, שהרי חסרו המים מארבעים סאה.

« **קשה**, מדין בגד בלוע שם אם הבגד נוגע במים – טהור, ומאי שנא מטבילת שנים שאיינו כשר?

מתרץ הריב"ש: דבבגד בלוע המים הרבה ואינו כמו אדם שאין המים בלועים בעצם חלקיו אלא בשטח גופו, וטופח על מנת להטפח לא הוה חיבור. (בי"ו וט"ז ע"ז)

ואולם לדעת הר' ירוחם וטור ניחא, ואפשר שטעמם כך משום שמדמים הדין לבגד עבה. (ט"ז ע"ז)

□ **מקוה צר עם דפנות העולות למעלה, שמימיו עולין בשעת הטבילה אך חוזרין מחמת הדפנות** – המקוה מותר לטבול בו, שהרי הוא כאילו כולם בגומת המקוה. (בי"ו)

סעיף ס"ג ס"ד

דרך הטבילת בגד זכלים במקוה במקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות

□ **המטביל בו בגד עבה** [שהמים נבלעים בתוכו]

מקור: מקוואות (פ"ז מ"ו)

תוספתא מקוואות (פ"ג ה"ב) - הטביל את הסגוס וזבו ממנו ג' לוגין למקוה – כשר. עקרו מתוכו – פסול.

נחלקו הראשונים בביאור "עקרו" – נפק"מ אם בדיעבד סחטו בתוך מי המקוה

ב"י: "עקרו מתוכו" - היינו שהעלהו מתוכו.

לכך, כל עוד לא העלהו מחוץ למקוה, אלא סחטו כשהוא נוגע במי המקוה – אינו פסול.

רוקח: "עקרו מתוכו" - היינו סחט בידיים ממנו.

לכך, אע"פ שלא העלהו, כיון שיצאו המים ממנו על ידי סחיטה פוסלים המקוה. (בי"ו)

להלכה:

• **כל זמן שהבגד נוגע במקוה** – פסק השו"ע [לשיטתו] - דהוא כשר, אף על פי שזבו

ממנו שלשה לוגין למקוה. (שו"ע ע"י ס"ג)

• **העלהו ממנו** – פסול [לכו"ע], כיון שנעשה שאוב מהמים שירדו מהבגד לתוכו. (שו"ע סעי' ס"ג)

□ **המטביל בו יורה או שאר כלים** [שאינן המים נבלעים בתוכם כל כך] מקור: תוספתא מקוואות (פ"ה הי"י) - הטביל בו יורה – הרי זו טמאה, מפני שהמים מקלחין. כיצד הוא עושה? – מורידה דרך פיה והופכה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה. **נחלקו הראשונים מה הטעם שטמאה הרי"ש פירש**: הטעם שטמאה מפני שהמים מקלחין ונעשים מים שבתוכה שאובין על אף שמחברים למקוה.

« והסביר הבי"י ב' הסברים בדבריו [מדוע חיבור המים למקוה לא מכשירם מפסול שאובים]:

א. דחיישינן שמא יפסוק הקילוח רגע אחד ונמצאו מים שבתוך הכלי שאובים. ולפי זה אפשר שאם מורידה דרך צדה שפיר דמי, ובכלל מורידה דרך פיה הוא.

ב. אף על פי שלא פסק הקילוח ומחברים - הווי שאובים, דכל שהמים בתוך הכלי לא מהני חיבור דמעין או דמקוה.

ולפי זה מורידה דרך צדה - פסול משום שאובים. ולא מתכשר אלא במורידה דרך פיה בדוקא. (בי"י)

הרמב"ם פירש: הטעם מפני שהמים ניתזים ויוצאים חוץ למקוה ונמצא חסר ממ' סאה. אך כל שהמים שבכלי מחברים למקוה בענין זה – לא חיישינן למים שאובים.

ואם כן במורידה דרך צדה שפיר דמי, וכן מורידה דרך פיה – כשר. (בי"י)

פסק השו"ע – כרמב"ם, דאם מטביל בו יורה או שאר כלים – מורידן לתוכו דרך פיהן שלא ינתזו המים כשמכניסן לתוכו ונמצא שהוא חסר. ומעלהו דרך שוליו כדי שלא ישאר בו מהמים ויחסר מהמקוה כל המים שבכלי, וגם שהמים שבכלי יהיו שאובים ואם יפלו אח"כ למקוה יפסלו אותה מאחר שלא נשאר בה כשיעור מקוה. (שו"ע ורמ"א סעי' ס"ג)

« ולפ"ז, לשו"ע יכול להטבילן אפילו דרך צידן. (בי"י וש"ך קל"ב) אך צידד הש"ך דבדיעבד נראה שאין לחוש בזה. (ש"ך קל"ב)

□ **המטביל כר או כסת** במקוה שיש בו מ' סאה מכוונות

מקור: מקוואות (פ"ז מ"ו)

פסק השו"ע – כיון שהגביה שפתותיה מהמים נמצאות המים שבתוכן שאובין. כיצד יעשה? – מטבילן ומעלן דרך שוליהן. (שו"ע סעי' ס"ד)

□ **המטביל הקופה והשק** – מטבילן ומעלן כדרך, ואינו חושש. (שו"ע סעי' ס"ד)

מקור: מקוואות (פ"ו מ"ה)

□ **אם המקוה אינו מצומצם** – אין לחוש לכל הנ"ל. (משמעות השו"ע והרמ"א)

סעיף ס"ה

חשיש שנתמעטו מי המקווה מארבעים סאה בשעת הטבילה

אם כעת המקווה שלם לפנינו

• אם המקווה הוא מוחזק להיות מימיו מתמעטים ולעמוד על פחות מארבעים סאה, וטבלה בו – צריכה לחזור ולטבול כל זמן שלא ידענו בודאי שבשעה שטבלה היה בו מי סאה. (שו"ע ושי"ך קל"ה קל"ו)

• אבל אם לא הוחזק להיות מימיו מתמעטים כל כך שיעמדו על פחות מארבעים סאה - אע"פ שפעמים שמימיו עולין ופעמים מתמעטין – אינה צריכה לחזור ולטבול. (שו"ע) הטעם: שיש לומר העמד על חזקתו, והא לא איתיליד ריעותא כלל. (שי"ך קל"ו)

□ ומכל מקום כשר הדבר לעיין קודם טבילה אם יש בו ארבעים סאה. (שו"ע) הטעם: שהיכן שאפשר לעמוד על בירורו - לא סמכינן אחזקתיה בדבר המצוי. (שי"ך קל"ז)

אם כעת המקווה חסר לפנינו – לא עלתה הטבילה, כיון דאמרינן העמד טמא על חזקתו. (שי"ך קל"ו)

סעיף ס"ו

מקווה שמימיו מתפשטים ואינו יכול להתכסות בו

מקור: מקוואות (פ"ז מ"ז)

□ דרך הכשרתו – מקווה שמימיו מתפשטין ואינו יכול להתכסות בו – נותן בו מצד אחד אבנים או חבילי עצים כדי שיקבצו מימיו אל מקום אחר ויעלו בענין שיוכל להתכסות בו, ובלבד שלא יחלקו כל המקוה. (שו"ע)

« אבל אין לחלקו ע"י כלים – כי אז המקוה יהיה פסול. (שו"ע) הטעם [נפק"מ בכלים שיש בהם נקב כשפופרת הנוד] – מחלוקת עט"ז: דהויתן שלא בטהרה.

לכך, אסור בכל כלי.

ש"ך: שאין בהם נקב כשפופרת הנוד.

לכך, אם יש בכלי נקב כשפופרת הנוד – מותר. (שי"ך ק"מ)

□ אם יכולה להתכסות ע"י כיפוף

אפי' אם יכולה להתכסות במים אם אין המים עמוקים עד טבורה ולמעלה ממנו זרת – לא תטבול בה לכתחילה, שמא לא תטבול יפה. (רמ"א)

« ודעת הרשב"א - דאם אין גבוה לפחות עד חצי החזה אין טובלין בו, אא"כ שוטח כל גופו בקרקע. (פת"ש מ"ב)

מ"מ אם אין מקווה אחרת ואי אפשר לתקן – אפילו צריכה להשתטח על פניה מחמת שאין המים עמוקים, אם מתכסה גופה בדרך זה בפעם אחת – טובלת שם. (רמ"א)

« אם יש יותר מים בכדי שיכולה לטבול באלכסון

הלבושי שרד דייק מלשון הרמ"א - דאם יש יותר מים שאין צריכה להשתטח – טובלת בו אף שאין שם זרת ממעל לטבורה, וכגון שתטבול באלכסון כדף השוכב בשפוע באופן שאין נעשים בה קמטים.

אך הלבושי שרד עצמו דחה זאת, דחלילה להורות כן שהיא כמעט מהנמנע ובפרט לנשים שדעתן קלה. (פתי"ש מ"ב)

סעיף ס"ז

ספק מים שאובים – טהור

מקור: מקוואות (פ"ג מ"ג)

כיצד?

- מקוה שנסתפק אם נפלו לו מים שאובים או לא נפלו – הרי זה כשר. (שו"ע)
 - ואפי' ידע בודאי שנפלו - ספק יש בהם ג' לוגין, ספק אין בהם – הרי זה כשר. (שו"ע)
 - ואפי' ידע בודאי שיש בהם ג' לוגין - ספק שהיה במקוה שנפלו בו מ' סאה, ספק לא היה – הרי זה כשר. (שו"ע)
- « הטעם שכשר בכל הנ"ל: דספק מים שאובין הוא מדרבנן, והוי ספק דרבנן ולקולא. (ט"ז פ"א)

סעיף ס"ח

ספק מים שאובים – תלוי אם יש במה לתלות

מקור: מקוואות (פ"ב מ"ג)

- פסק השו"ע** – ב' מקוואות אחד יש בו מ' סאה ואחד אין בו נפלו ג' לוגין מים שאובין לאחד מהם ואינו יודע לאיזו מהם נפלו – ספקו טהור, מפני שיש לו במה יתלה.
- היו שניהם פחותים ממ' סאה ונפלו לאחד מהם ואין ידוע לאיזה מהם – כל אחד משניהם פסול, שאין לו במה יתלה. (שו"ע)

סעיף ס"ט

מקווא שחניחו ריקן ומצאו מלא

מקור: תוספתא מקוואות (פ"ב ה"א)

- פסק השו"ע** – מקוה שחניחו ריקן ובא ומצאו מלא – כשר, מפני שזה ספק מים שאובין למקוה.

הטעם:

- א. כיון דהוא ספק דרבנן.
 - ב. כיון דנכלל בזה שיש לה חזקת כשרות תחילה. (ט"ז פ"ב)
- « ולדעת הרמ"א שהוא מדאורייתא [אא"כ היה בו כא' סאה (ס"ד)] - כשיש חזקת כשרות. (רמ"א בעיון וש"ך קמ"ג)

סעיף ע'

פסול מוכיח

מקור: תוספתא מקוואות (פ"ב ה"א)
פסק השו"ע – צינור שמקלח למקוה והמכתשת נתונה בצדו ספק מהצנור למקוה ספק מהמכתשת למקוה – הרי זה פסול.

הטעם: שהפסול מוכיח. (שו"ע)

והכא לא אמרינן חזקת כשרות, שיש לפנינו ריעותא. (ט"ז פ"ג)

□ **ואם יש במקוה רובו מים כשרים** – כשר, שזה ספק מים שאובים.

הטעם: שהרי יש שם מקוה כשר קבוע. (שו"ע)

« **מה הדין בזה לדעת הסוברים שבכולו שאוב - איסורו מדאורייתא** – מחלוקת עט"ז: פסול.

ש"ך וט"ז: כשר. (ט"ז פ"ד וש"ך קמ"ד)

לסיכום: נפק"מ אם שאובים מדאורייתא או מדרבנן:

- א. מקוה של נכרי. (סעי' ד')
- ב. שיעור נקב המבטל מתורת כלי. (סעי' ז' – נקב המטהרו, ס"מ – נקב כל שהוא – רע"א בסעי' ז')
- ג. השקת מקוה פסול למקוה כשר. (סעי' נ"ג - בדרבנן סגי בכשערה).
- ד. ספק שאוב. (סעי' ס"ז-ע')

סעיף ע"א

ספק טבל כראוי

מקור: מקוואות (פ"ב מ"א-ב) - הטמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל, אפילו טבל ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו, שני מקוואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד שאין בו, טבל באחד מהם ואינו יודע באי זה מהן טבל – ספיקו טמא... או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין וירד לטבול... – [מחלוקת, ולת"ק: ספיקו טהור. רבי יוסי: מטמא, שר' יוסי אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה, לעולם הוא בפסולו עד שיודע שטהר, אבל ספיקו ליטמא ולטמא – טהור.

פסק השו"ע – כר' יוסי, וטמא שירד לטבול - ספק טבל ספק לא טבל – טמא. ואפ"י טבל, ספק יש בו ארבעים סאה, ספק אין בו – טמא.

שני מקוואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו, טבל באחד מהם ואין ידוע באיזה מהם – טמא.

הטעם: לפי שהטמא בחזקתו עד שיודע שטבל כראוי. (שו"ע)

« **בטומאה דרבנן** – מחלוקת

ט"ז: טמא, דזיל בתר טעמו 'שהטמא בחזקתו'.

משנה למלך: טהור, דספיקו לקולא. (פתי"ש מ"ד)

« ודוקא שנטמא בולד הטומאה, אבל באב הטומאה אפילו מדרבנן – טמא. (פתי"ש מ"ד) »

« ודוקא באופן שנעשה דבר המתירו רק שיש ספק אם נעשה בזמן המתירו או בשיעור המתירו, אבל אם הספק הוא אם נעשה כלל דבר המתירו – טמא. (פתי"ש מ"ד) »

□ **וכן מקוה שנמדד ונמצא חסר** בין שהיה המקוה ברשות הרבים בין שהיה ברשות היחיד כל הטהרות שנעשו על גביו למפרע – טמאות, עד שיודע זמן שנמדד בו והיה שלם. (שו"ע)

סעיף ע"ב

תלייה בפסול כשנפלו ג' לוגין ואין ידוע לזכין נפלו

מקור: תוספתא מקוואות (פ"ב ה"ב)

□ ב' מקוואות שאין בהם ארבעים סאה ונפלו שלשה לוגין לתוך אחד מהם, וידוע לאיזה מהם נפלו ואח"כ נפלו שניים ואין ידוע לאיזה מהם נפלו – הריני יכול לתלות ולומר למקום שנפלו ראשונים נפלו שניים. (שו"ע)

□ אבל אם בראשונים לא נודע לאיזה מהם נפלו, ובשניים נודע לאיזה מהם נפלו – אין יכול לתלות ולומר למקום שנפלו שניים נפלו הראשונים. (שו"ע)

□ אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו – הריני אומר לתוך של ארבעים נפלו. (שו"ע)

□ אחד שאוב ואחד שאינו שאוב – הריני אומר לתוך של שאוב נפלו. (שו"ע)

סעיף ע"ג

כשנפלו ג' לוגין ל-ב' מקוואות חסרים

מקור: תוספתא מקוואות (פ"ב ה"ג)

פסק השו"ע – שני מקוואות שאין בהם ארבעים סאה ונפלו שלשה לוגין לתוך אחד מהן ואין ידוע לאיזה מהם נפלו, ואחר כך ירדו גשמים ונתמלאו - לא יטבול בשום אחד מהם לכתחילה.

« ואם ירדו גשמים רק לאחת מהן – יש להסתפק, כיון שהחזקנו שניהם קודם בפסול. (פתי"ש מ"ה) »

סעיף ע"ד

סתם מקווה שנמצא ולא ידוע על כשרותו

מקור: תוספתא מקוואות (פ"ו ה"א) - כל המקוואות שנמצאות בארץ העמים - פסולין, שחזקתן שאובין, וכל שנמצאות בארץ ישראל: במדינות שחוץ למפתח (שער העיר) - טהורין, שחזקתן ממי גשמים, לפני מן המפתח - פסולין, שאנשי המדינה מכבסין בהן ומטילין לתוכן מים שאובים. מקוואות (פ"ח מ"א)

כשנראה שנעשה ע"י אדם

פסק השו"ע - כל המקוואות הנמצאות [במקום שאין ישראל מצויים] - פסולין. (בי"י ושו"ע) הטעם: משום ספק, שחזקתם שאובים. (שו"ע ושי"ך ק"י) דהכא לא ידעינן כלל אם נעשה לשם מקווה או לא. (שי"ך קמ"ט)

כשנראה שנעשה בידי שמים ולא ע"י אדם [כגון בגומות וחפירות שבשדה וכיוצא בהן שנתמלאו ע"י גשמים] - כשרים. (שי"ך ק"י)

□ אם במציאות המקוה נפל מחלוקת בין היהודים והנכרים, הללו אומרים בענין זה נתקנה, והללו אומרים בענין זה נתקנה - מחלוקת ראשונים מהר"י קולון: על עדות היהודים יש לסמוך ולא על הגויים המסיחים לפי תומם, שאין גוי מסיח לפי תומו נאמן אלא לעדות אשה בלבד. אבל ישראל אפילו בעד אחד פשיטא דעדיף יותר מגוי המסיח לפי תומו. ב"י: היכן שאין הדבר בידו כמקרה הנ"ל - פשיטא שאין עד אחד נאמן, קל וחומר גוי מסיח לפי תומו. שאין עד אחד ישראל נאמן - אלא היכא דבידו. הר"ש בר צמח: עד אחד ישראל נאמן אפילו אין בידו לתקן. (בי"י)

סעיף ע"ה

חימום המקווה

נחלקו בזה הראשונים

ר"ת ורבינו שמשון: אין להתיר למלא מקווה מים חמין ולחברו אל הנהר כשפופרת הנאד, ודבר זה ראוי לאסור יותר משום גזירת מרחצאות. וכן אין לחמם המים ע"י הטלת יורה מליאה מים חמים למקוה. (בי"י וד"מ כ"ט)

« ראייה מנדה (סו): אמר רבא אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול סבר רב הונא למימר טעמא משום גזירת מרחצאות הא ע"ג סילתא שפיר דמי וכל שכן שראוי כאן לגזור ולאסור.

וכן יש עוד ראייה מברכות (כב). - אמר ליה רבא וכי יש טבילה במים חמין. (בי"י)

ראבי"ה והגהות מרדכי: מותר לשים חמין למקווה. (בי"י וד"מ כ"ט)

« ראייה מדתניא בתוספתא (פ"ח ה"א) - שפסף או שטבל בחמין וכו'.

וכן יש עוד ראייה מנדה (סח). - דאמר רב נתמן דודי חסרת.

להלכה:

השו"ע הביא את דעת הר"ת ור"ש - די ש מי שאוסר להטיל יורה מלאה מים חמין לתוך המקוה לחממו, וכן למלאת מקווה מים חמין ולחברו לנהר בשפופרת הנאד.

אך הרמ"א הביא את דעת הראב"י והגהות מרדכי, דיש מקילין ומתירין להטיל חמין למקוה כדי לחממו. והכריע לבסוף - דמכל מקום יש להחמיר, אם לא במקום שנהגו להקל אז אין למחות בידן.

□ **לטבול בחמי טבריה הנובעים מן הקרקע** – לכו"ע מותר, ולא גזרינן בהו גזירת מרחצאות. (רמ"א ובי"י)
מקור: תענית (ג.) - כל שהוא משום אבל וכו' עד לא נצרכה אלא לחמי טבריה.

□ **להיכנס למרחץ אחר הטבילה במקוה** – מחלוקת ראשונים
ראב"י: שמעתי שקורין תגר ומליזין על בנות ישראל הטובלות אם נכנסו אחר הטבילה במרחץ. (בי"י)

« ראה - מ"יח דבר (שבת יד.) שגזרו על הבא ראשו ורובו במים שאובים לאחר טיבול, משום שהיו אומרים לא אלו מטהרים אלא אלו מטהרים. (בי"י)
מרדכי מהר"ם ורש"י: דלא נפסל הטבילה וקרוב הדבר בעיני דאפילו לכתחילה יכולה לרחוץ בתר טבילה לאלתר. (בי"י)

« דס"ל, דההיא גזירה ליתא אלא דגזרו טומאה על המים פוסלים אדם שטבל כבר. (בי"י)

לכו"ע - צידד ההגהות מרדכי – **דבמרחצאות שלנו של זיעה** – בזה אין מי שחולק שודאי מותר לכתחילה, דאפילו לתרומה לא גזרו. (ד"מ ל')

פסק הרמ"א – דלאחר הטבילה במי מקוה כשרים מותרת ליכנס למרחץ כדי שתחמם עצמה.

אבל לחזור ולרחוץ אח"כ – יש אוסרים, וכן נהגו.

אך משמעות השו"ע [דלא הביא לאסור בזה] – דמותר. (עי' טהרת הבית ח"ג הל' חציצה נ"א)

סימן רב

סעיף א'

דברים החוצצים בכלי זכוכית

מקור: מקוואות (פ"ט מ"ה) שבת (טו):

תוספתא מקוואות (פ"ז ה"ב) - זפת שבכוס ושבצלוחית מתוכו חוצצת מאחוריו – אינה חוצצת. במה דברים אמורים: מבית האומן, אבל מבית בעל הבית – בין מתוכו בין מאחוריו – הרי זה חוצצת. בתמחוי ובקערה בין מתוכן בין מאחוריהם בין מבית האומן בין מבית בעל הבית – הרי זה חוצצת. המור והקומוס בין בכוס בין בצלוחית בין בקערה בין בתמחוי בין מתוכן בין מאחוריהן בין מבית האומן בין מבית בעל הבית – הרי אלו חוצצין...

לכלוכי שמרים שבכוס ושבצלוחית והטיט והבצק שעל יד קרדום ועל יד מגריפה - אינם חוצצים. הגלידו - הרי אלו חוצצים.

נחלקו הראשונים האם שאר דברים מלבד זפת ומור חוצץ

רש"י: אין חציצה בכלי זכוכית אלא הזפת והמור, דכלי זכוכית הם חלקים ואין אדם מקפיד על טיט ודבר אחר הנדבק בהם לפי שנופל מאליו, ורק זפת ומור מדבקי טובא וקפיד עליהו, ואין חוצץ אלא דבר המקפיד כזפת ומור. אבל בשאר כלים כל דבר נדבק וחוצץ.

סמ"ג בשם ר"י: כל שכן שאר דברים דחוצצים בכל הכלים, ואפילו זפת ומור שאין חוצצין בשאר כלים שדרך לזפתן, בכלי זכוכית חוצצין. (טור וב"י)

פסק השו"ע – אלו חוצצין בכלים הזפת והמור בכלי זכוכית בין מבפנים בין מבחוץ.

« **אך תלוי הדבר בקפיידא של אדם.** (ט"ז א')

« **גדר החציצה** – הוא מדרבנן. (ט"ז א')

« **כמה יהיה בעל הכלי בכדי שיחוצץ** - או ברובו של כלי אף על גב דאין מקפיד

עליו, או במיעוטו המקפיד. (ט"ז א')

□ **האם יש להחמיר שחוצץ גם בשאר כלים** – מחלוקת

ב"ח: יש להחמיר כסמ"ג בשם ר"י.

עט"ז: יש להקל כטור. (ש"ך א')

סעיף ב'

גדר החציצה

כל דבר שדרך להקפיד עליו חוצץ. ואם לאו - אינו חוצץ.

אא"כ היה חופה את רובו. (שו"ע)

□ **שחרורית הדבוק ביורה**

• **מבחוץ** – הוי כדופן הכלי ודרכו בכך, ואינו חוצץ. (רמ"א)

• **מבפנים** – הוה חציצה, ומ"מ דוקא אם הוא בדרך שמקפידין עליו. (ט"ז ג')

□ חלודה על הכלי

כלי מתכות שהעלו חלודה ואינם יכולין להעבירה לא על ידי שפשוף ולא על ידי גחלים שלא ישאר בה מעט – הוי ליה מיעוטו שאינו מקפיד ואינו חוצץ בטבילה. (בדה"ב בסוף הסימן)

סעיף ג'ד"ה'

חציצה בידות הכלים

□ ידות הכלים שאינן עומדים להיות קבועים

מקור: מקוואות (פ"י מ"א) - כל ידות הכלים שהכניסן שלא כדרכן, או שהכניסן כדרכן ולא מירקן, או שמירקן ונשברו – הרי אלו חוצצים.

נחלקו הראשונים בפירוש המשנה

ר"ש ורא"ש פירשו: כל ידות הכלים כגון יד קרדום וכיוצא בו שהכניסו בברזל בעיקום שלא כדרכו וצריך להוציאו ולהכניסו כדרכו "ולא מירקן" – שלא גמר הכנסתו, מלשון ומירקן אחר שחיטה על ידו, או שגמר הכנסתו ונשברו וצריך לעשות בית יד אחר.

רמב"ם פירש: "שלא מירקן" – הוא לקוח מן ומורקן ושוטף במים, והכוונה שיניח ידו ביד הכלי עד שיכניס המים בו, כי רוב הידות הם חלולות ואמרו או שמירקן ונשתברו רומז אל כלי המתכות לבד אם תשבר היד ולא יצא, אבל נתמעך קצתו אשר אי אפשר למים ליכנס לאלה המקומות הפחותים וכדו' – חוצץ. (ב"י)

פסק השו"ע – כר"ש ורא"ש, דידות הכלים שאינן עומדים להיות קבועים – כגון שהכניסן שלא כדרכן, או שלא הכניסם כולם, או שהכניסם כולם ונשברו – חוצצין. (שו"ע סעי' ג')

הטעם: כיון שלא ישאירו כן שצריך לחלצן משם ולתקנן כראוי, על כן הוי היד

כמילי אחרינא לגבי הכלי וחוצץ. (ט"ז ד')

« ומדובר, שהקתא הוא משל מתכות. (ט"ז ה')

□ ידות הכלים שנשתברו

מקור: תוספתא מקוואות (פ"ז ה"ג-ד) - כל ידות הכלים שהכניסן כדרכן – הרי אלו אין חוצצין. נתן הזפת והשעוה בין במקום הנקב בין במקום הנצוק – הרי אלו חוצצין.

הכניסן שלא כדרכן – הרי אלו חוצצין. נתן הזפת והשעוה בין במקום הנקב בין במקום הנצוק – הרי אלו חוצצין. כל ידות הכלים שנשתברו כגון יד המגל והסכין – אם משמשין מעין מלאכתן ראשונה – אין חוצצין. ואם לאו – חוצצין.

פסק השו"ע – כל ידות הכלים שנשתברו, כגון יד המגל והסכין – אם משמשין מעין מלאכתן ראשונה – אין חוצצין. ואם לאו – חוצצין. (שו"ע סעי' ד')

□ מגל שנשברה ידו

מקור: תוספתא מקוואות (פ"ז ה"ג-ד) - מגל שנשברה ידה מן הסיטה ולפנים – אינה חוצצת, מפני שהיא כבית הסתרים מן הסיטה ולחוץ. אם משמשת מעין מלאכתן ראשונה – אינה חוצצת. ואם לאו – חוצצת. סירגה בגמי או במשיחה – הרי זו חוצצת. שירפה בשרף – הרי זו אינה חוצצת.

פסק השו"ע:

• **מן השפה ולפנים** – אינה חוצצת, מפני שהיא כבית הסתרים. (שו"ע סעי' ה')

• **מן השפה ולחוץ** – אם משמשת מעין מלאכתה – אינה חוצצת. ואם לאו – חוצצת. (שו"ע סעי' ה')

□ ואם תיקנה – תלוי איך תיקנה:

- **אם סירגה בגמי או במשיחה** – הרי זו חוצצת. (שו"ע סעי' ה')
- הטעם: שאין זה תיקון יפה אלא תיקון עראי, ובודאי אין דעתו להניחו שם. (ש"ך ב')
- **ואם דבקה בשרף** – אינה חוצצת. (שו"ע סעי' ה')
- הטעם: דכיון שהוא דיבוק ותיקון טוב, על דעת להניחו שם תיקנה, לפיכך אינה חוצצת. (ש"ך ב')

סעיף ו'

דרך הטבלת כלי

מקור: מקוואות (פ"י מ"א) - כלי שהטבילו דרך פיו – כאילו לא טבל.

□ טבילה ע"י כפיית פיו למטה

☞ **כשפיו צר** – לכו"ע כלי שכפה פיו למטה והכניסו למים, אם פיו צר קצת, ולא הפך פיו למעלה – לא עלתה לו טבילה. (שו"ע)

הטעם: לפי שלא יגיעו המים לשוליו, אפילו אם מכניסו כולו למים. (שו"ע)

☞ **כשפיו רחב** – מחלוקת

ב"י [ומשמעות דבריו בשו"ע]: בכלי רחב נכנסין המים לתוכו ועל כן חילק כאן בש"ע בין צר לרחב.

ב"ח וש"ך [ובנקה"כ]: חלק עליו ואמר שבדוק ומנוסה הוא שכל כלי אפילו רחב אין המים נכנסין עד שולי הכלי מבפנים מחמת האויר שבתוכו. (ט"ז ו' וש"ך ג')

ט"ז: מחלק בין כלי רחב מאוד, לכלי רחב מעט שאין בו חלל כל כך. שבכלי רחב ואין בו חלל גדול כמו קערות וכיוצא בהם - נכנסים לתוכן. (ט"ז ו')

« וחלק עליו הנקה"כ: דגם זה בדוק, שאפילו הוא רחב הרבה – אין המים עוברים לשוליו כשמניחו על פיו. (נקוה"כ)

□ הטבלת כלי בתוך כלי

- **כשאין החיצון צריך טבילה** – מותר לטבול כלי בתוך כלי דווקא אם יש בפי החיצון כשפופרת הנוד. (רמ"א וש"ך ד')
- **אבל כשהחיצון צריך גם כן טבילה** – אפי' אין בפיו כשפ"ה מותר, דמיגו דסלקא טבילה לחיצון, סלקא נמי לפנימי. (ש"ך ד')

□ ויזהר שכלי הפנימי יהא רפוי בתוך כלי החיצון. (רמ"א)

□ ולכן לא יתחוב סכינים תוך דלי ויטבלם, כי לא תעלה טבילה בראשם. (רמ"א)

□ וכן אם הכלי הפנימי הוא כבד ומונח תוך החיצון:

- **כלים שמלאו מקודם** – לא תעלה לו טבילה במקום שמונח. (רמ"א)
- הטעם: דמתוך שהוא מלא מכביד על דופניו וחוצץ. (ש"ך ו')
- **אבל כלי ריק** – אין לחוש, דאי אפשר שלא יבוא שמה מים. (ש"ך ו')
- « אך יזהר שלא יושיב כלים הרבה בכלי להטבילם יחד אפי' הם רקים, אא"כ שלא ישבו זה ע"ג זה ככלי העומד על שוליו או על פיו.
- אבל להניח זה אצל זה בדלי אפי' כלים הרבה יחד מותר לכתחלה אפי' יפלו זה ע"ג זה בבאר ואין לחוש, דמתוך שמתגלגלין הנה והנה נוגעים המים ע"פ כולם. (ש"ך ו')

סעיף ז'

כלי שצר מכאן ומכאן ורחב באמצע – אין המים באים לו לכל צד עד שיטהו על צדו.
(שו"ע)
מקור: מקוואות (פ"י מ"א)

סעיף ח'

השהיית כלי שפיו צר במים

כל כלי שפיו צר (יותר משפופרת הנוד) – צריך להשהותו במים עד שיתמלא או ימלאנו קודם שיכניסנו למקוה. (שו"ע ורמ"א)
« ואפי' פיו רחב יותר משפופרת הנוד - אם הוא בענין שאין המים נכנסין לו מיד – צריך להשהותו או למלאותו תחלה. (ש"ך ז')

סעיף ט'

ידות הכלים שהם ארוכות ועתיד לקוצצן

מקור: מקוואות (פ"י מ"ה) - כל ידות הכלים שהן ארוכים ועתידין לקוץ מטביל עד מקום המדה רבי יהודה אומר עד שיטביל את כולן.
פסק השו"ע – דמטביל עד מקום שעתיד לקוצצן ודיו.
« ולא הוה מקום חתך חציצה, לפי שהוא בית הסתרים ואינו חוצץ. (ט"ז ט')

תשית לראשם עטרת פז

ברכה והצלחה לידידי חביבי, השוקדים באוהלה של תורה

הרה"ג עמנואל פסח שליט"א

הרה"ג רמי רבינוב שליט"א

הרה"ג יצחק חכמזדה שליט"א

הרה"ג חנוך בן מנחם שליט"א

תחת כל טרחתם ועזרתם העצומה בהפצת חיבורי חלקת אליהו ברחבי הארץ.
יבורכו ממעיין הברכות בכל טוב סלה, הם וכל בני ביתם, יישר כוחם וחילם לאורייתא.
ימלא ה' כל משאלות ליבם לטובה, שפע ברכה והצלחה ברוחניות ובגשמיות.

ברכה והצלחה להאי גברא רבא, ראש מוסדות עטרת רחמים בבת ים

הרה"ג רזן כריף שליט"א

ולכל בני ביתו

תחת כל טרחתו ועמלו בהגהת קונטרס זה, בגאונות ובדקדוק רב.
יבורכו ממעיין הברכות בכל טוב סלה, יישר כוחם וחילם לאורייתא.
ימלא ה' כל משאלות ליבם לטובה, שפע ברכה והצלחה ברוחניות ובגשמיות.

הכרת הטוב התודה והברכה

להאי גברא רבא, גריס באורייתא תדירא, ולא מוזזיק טיבותא לנפשיה, ראש הכולל היקר

הרה"ג משיזן שם טוב שליט"א

על כל הטובה אשר גמלני עד הנה, ועל עזרתו העצומה להמשיך וזיבור קונטרס זה וקונטרסים נוספים
בעזרה. להמשיך התעלותי בתורה מותרך נזות ושלוה.
ימלא ה' כל משאלות ליבם לטובה, לו ולכל אנשי ביתו, לזכות לראות כל זרעו זרע קודש ברך ה', לאורך
ימים ושנות זויים טובים אמין.

הכרת הטוב, התודה והברכה, לאיש האשכולות רב המעלות, איש הזוסד, מקים עולה של תורה

מר יצחק סידס הי"ו

זכות הלימוד תהיה לע"ג קרוביו

ר' משה בן שרה סידס ז"ל

נלב"ע כ"ד אלול תשמ"ז

מרת רוזל בת רוזה סידס ע"ה

נלב"ע י"ז מנחם אב תשס"ט

אברהם בן רוזל סידס ז"ל

נלב"ע כ"ד שבט תשע"ו

מלך מלכי המלכים ברוזווי ירום עליהם, ויוזוס ויוזומוול עליהם, וילוח אליהם השלום, ועל משכבם יהיה שלום, ותהי
נשמתם צרורה בצרור הזויים. אכ"ר

זכות הקונטרס תעמוד לרפואת ידידי חביבי

ר' אברהם אלברט [ברז] לוי בן מרים הי"ו

ומזל לוי בת שרה הי"ו

זכה אותם ה' באריכות ימים ושנים, רפואה שלימה ובריאות איתנה מתוך נהורא מעליא. א.כ.י.ר.

משניות מסכת מקוואות

[כיון שלמוד משניות מקוואות הינו מוכרח ללמד הבנת ההלכות, הבאנו כאן את כל משניות מסכת מקוואות, תוך ליון כל המשניות אשר הינן מקורות ההלכה בש"ע]

פרק א'

משנה א

שש מעלות במקוואות זו למעלה מזו וזו למעלה מזו מי גבאים שנה טמא ושתה טהור טמא שנה טמא ומילא בכלי טהור טמא שנה טמא ונפל ככר של תרומה אם הדיח טמא ואם לא הדיח טהור.

משנה ב

מלא בכלי טמא ושתה טהור טמא מלא בכלי טמא ומלא בכלי טהור טמא מלא בכלי טמא ונפל ככר של תרומה אם הדיח טמא ואם לא הדיח טהור.

משנה ג

נפלו מים טמאים ושתה טהור טמא. נפלו מים טמאים ומלא בכלי טהור טמא נפלו מים טמאים ונפל ככר של תרומה אם הדיח טמא ואם לא הדיח טהור ר' שמעון אומר בין שהדיח בין שלא הדיח טמא.

משנה ד

נפל לתוכן מת או שהלך בהן הטמא ושתה טהור אחד מי גבאים מי בורות מי שיחים מי מערות מי תמציות שפסקו ומקוואות שאין בהם ארבעים סאה בשעת הגשמים הכל טהור פסקו הגשמים הקרובים לעיר ולדרך טמאים והרחוקים טהורין עד שיהלכו רוב בני אדם.

משנה ה

מאימתי טהרתן בית שמאי אומרים משירבו וישטופו ובית הלל אומרים רבו אף על פי שלא שטפו ר' שמעון אומר שטפו אף על פי שלא רבו כשרין לחלה וליטול מהן לידים.

משנה ו

למעלה מהן מי תמציות שלא פסקו שנה טמא ושתה טהור שנה טמא ומלא בכלי טהור טהור שנה טמא ונפל ככר של תרומה אף על פי שהדיח טהור מלא בכלי טמא ושתה טהור טמא מלא בכלי טמא ומלא בכלי טהור טמא מלא בכלי טמא ונפל ככר של תרומה אף על פי שהדיח טהור נפלו מים טמאים ושתה טהור טהור נפלו מים טמאים ומלא בכלי טהור טהור נפלו מים טמאים ונפל ככר של תרומה אף על פי שהדיח טהור כשרים לתרומה וליטול מהם לידים.

משנה ז – סעי' א' וסעי' ט"ז וסעי' מ"ז

למעלה מהן מקוה שיש בו ארבעים סאה שבו טובלין ומטבילין למעלה מהן מעין שמימיו מועטין ורבו עליו מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא.

משנה ח – סעי' א'

למעלה מהן מים מוכין שהן מטהרין בזוחלין למעלה מהן מים חיים שבהן טבילה לזבים והזייה למצורעים וכשרים לקדש מהן מי חטאת.

פרק ב'

משנה א – סעי' ע"א

הטמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל אפילו טבל ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו שני מקואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד שאין בו טבל באחד מהם ואינו יודע באי זה מהן טבל ספיקו טמא.

משנה ב – סעי' ע"א

מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות במה דברים אמורים בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה כגון אכל אוכלים טמאים ושתה משקין טמאים בא ראשו ורובו במים שאובים או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין וירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל אפילו טבל ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו שני מקואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד שאין בו טבל באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן טבל ספיקו טהור רבי יוסי מטמא שר' יוסי אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בפסולו עד שיודע שטהר אבל ספיקו ליטמא ולטמא טהור.

משנה ג – סעי' ס"ח

ספק מים שאובין שטהרו חכמי' ספק נפלו ספק לא נפלו אפילו נפלו ספק יש בהם ארבעים סאה ספק אין בהם שני מקואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו נפל לאחד מהן ואינו יודע לאיזה מהן נפל ספיקו טהור מפני שיש לו במה יתלה היו שניהם פחותים מארבעים סאה ונפל לא' מהם ואינו יודע לאיזה מהן נפל ספיקו טמא שאין לו במה יתלה.

משנה ד – סעי' ט"ז

רבי אליעזר אומר רביעית מים שאובין בתחלה פוסלין את המקוה ושלשה לוגין על פני המים וחכמים אומרים בין בתחלה בין בסוף שיעורו שלשה לוגין.

משנה ה

מקוה שיש בו שלש גומות של מים שאובין של לוג לוג אם ידוע שנפל לתוכו ארבעים סאין מים כשרין עד שלא הגיעו לגומא השלישית כשר ואם לאו פסול ור' שמעון מכשיר מפני שהוא כמקוה סמוך למקוה.

משנה ו – סעי' ט"ז

המסנק את הטיט לצדדין ומשכו ממנו שלשה לוגין כשר היה תולש ומשכו ממנו שלשה לוגין פסול ור' שמעון מכשיר מפני שלא נתכוין לשאוב.

משנה ז – סעי' מ"ב

המניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים רבי אליעזר אומר אם עונת גשמים הוא אם יש בו כמעט מים בבור ישבר ואם לאו לא ישבר רבי יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר או יכפה אבל לא יערה.

משנה ח – סעי' מ"ג

הסייד ששכח עציץ בבור ונתמלא מים אם היו המים צפים על גביו כל שהו ישבר ואם לאו לא ישבר דברי ר' אליעזר ורבי יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר.

משנה ט – סעי' מ"ג

המסדר קנקנים בתוך הבור ונתמלאו מים אף על פי שבלע הבור את מימיו הרי זה ישבר.

משנה י - סעיי ל"ב

מקוה שיש בו ארבעים סאה מים וטיט ר' אליעזר אומר מטבילין במים ואין מטבילין בטיט רבי יהושע אומר במים ובטיט באיזה טיט מטבילין בטיט שהמים צפים על גביו היו המים מצד אחד מודה רבי יהושע שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט באיזה טיט אמרו בטיט שהקנה יורד מאליו דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר מקום שאין קנה המדה עומד אבא אלעזר בן דולעאי אומר מקום שהמשקלת יורדת ר' אליעזר אומר היורד בפי חבית ר' שמעון אומר הנכנס בשפופרת הנוד ר' אליעזר בר צדוק אומר הנמדד בלוג.

פרק ג'

משנה א – סעי' י"ט וסעי' כ"א

רבי יוסי אומר שני מקואות שאין בהם ארבעים סאה ונפלו לזה לוג ומחצה ולזה לוג ומחצה ונתערבו כשרים מפני שלא נקרא עליהן שם פסול אבל מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפלו בו שלשה לוגין ונחלק לשנים פסול מפני שנקרא עליו שם פסול ורבי יהושע מכשיר שהיה רבי יהושע אומר כל מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפלו לו שלשה לוגין וחסר אפילו קרטוב כשר מפני שחסרו לו שלשה לוגין וחכמים אומרים לעולם הוא בפסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד.

משנה ב – סעי' כ"א

כיצד הבור שבחצר ונפלו לו שלשה לוגין לעולם הוא בפסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד או עד שיעמיד בחצר ארבעים סאה ויטהרו העליונים מן התחתונים ר' אלעזר בן עזריה פוסל אלא אם כן פקק.

משנה ג – סעי' ט"ז וסעי' כ' וסעי' ס"ז

בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו לעולם הוא בפסולו עד שיתחשב שלא נשתייר מן הראשונים שלשה לוגין שנים שהיו מטילין למקוה זה לוג ומחצה וזה לוג ומחצה. הסוחט את כסותו ומטיל ממקומות הרבה והמערה מן הצרצור ומטיל ממקומות הרבה רבי עקיבא מכשיר וחכמים פוסלין אמר ר' עקיבא לא אמרו מטילין אלא מטיל אמרו לו לא כך ולא כך אמרו אלא שנפלו לו שלשה לוגין.

משנה ד – סעי' ט"ז

מכלי אחד משנים ומשלשה מצטרפין ומארבעה אין מצטרפין בעל קרי החולה שנפלו עליו תשעה קבין מים וטהור שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין מכלי אחד משנים ומשלשה מצטרפין מארבעה אין מצטרפין במה דברים אמורים בזמן שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון ובמה דברים אמורים בזמן שלא נתכוין לרבות אבל נתכוין לרבות אפילו קרטוב בכל השנה מצטרפין לשלשה לוגין.

פרק ד'

משנה א – סעי' ל"ד וסעי' ט"א

המניח כלים תחת הצנור אחד כלים גדולים ואחד כלים קטנים אפילו כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה פוסלין את המקוה אחד המניח אחד השוכח כדברי בית שמאי ובית הלל מטהרין בשוכח אמר ר' מאיר נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל ומודים בשוכח בחצר שהוא טהור אמר ר' יוסי עדיין מחלוקת במקומה עומדת.

משנה ב – סעי' ל"ה

המניח טבלא תחת הצנור אם יש לה לבזבז פוסלת את המקוה ואם לאו אינה פוסלת את המקוה זקפה לידוח בין כך ובין כך אינה פוסלת את המקוה.

משנה ג – סעי' ל"ז

החוטט בצנור לקבל צרורות בשל עץ כל שהוא ובשל חרס רביעית רבי יוסי אומר אף בשל חרס כל שהוא לא אמרו רביעית אלא בשברי כלי חרס היו צרורות מתחללים בתוכו פוסלים את המקוה ירד לתוכו עפר ונכבש כשר סלון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב מן האמצע אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה.

משנה ד – סעי' מ"ד

מים שאובין ומי גשמים שנתערבו בחצר ובעוקה ועל מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול מחצה למחצה פסול אימתי בזמן שמתערבים עד שלא יגיעו למקוה היו מקלחין בתוך המים אם ידוע שנפל לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא ירד לתוכו שלשה לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול.

משנה ה – סעי' ז'–ז'

השוקת שבסלע אין ממלאין ממנה ואין מקדשין בה ואין מזין ממנה ואינה צריכה צמיד פתיל ואינה פוסלת את המקוה היתה כלי וחברה בסיד ממלאין בה ומקדשין בה ומזין ממנה וצריכה צמיד פתיל ופוסלת את המקוה ניקבה מלמטה או מן הצד ואינה יכולה לקבל מים כל שהם כשירה וכמה יהיה בנקב כשפופרת הנווד אמר רבי יהודה בן בתירא מעשה בשוקת יהוא שהיתה בירושלים והיתה נקובה כשפופרת הנווד והיו כל הטהרות שבירושלים נעשות על גבה ושלחו בית שמאי ופחתה שבית שמאי אומרים עד שיפחת רובה.

פרק ה'

משנה א – סעי' ח' וסעי' י'

מעין שהעבירו על גבי השוקת פסול העבירו על גבי שפה כל שהוא כשר חוצה לה שהמעין מטהר בכל שהוא העבירו על גבי בריכה והפסיקו הרי הוא כמקוה חזר והמשיכו פסול לזבים ולמצורעים ולקדש מהן מי חטאת עד שידע שיצאו הראשונים.

משנה ב – סעי' י"ב

העבירו על גבי כלים או על גבי ספסל ר' יהודה אומר הרי הוא כמו שהיה ר' יוסי אומר הרי הוא כמקוה ובלבד שלא יטביל על גבי הספסל.

משנה ג – סעי' ב' וסעי' ט"ז

מעין שהוא משוך כנדל ריבה עליו והמשיכו הרי הוא כמו שהיה היה עומד וריבה עליו והמשיכו שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו כל שהוא.

משנה ד – סעי' ח'

כל הימים כמקוה שנאמר (בראשית א') ולמקוה המים קרא ימים דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר היים הגדול כמקוה לא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה ר' יוסי אומר כל הימים מטהרים בזוחלין ופסולין לזבין ולמצורעים ולקדש מהם מי חטאת.

משנה ה – סעי' ב' וסעי' י"ג וסעי' ט"ח וסעי' נ'

הזוחלין כמעין והנוטפים כמקוה העיד רבי צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפים שהם כשרים ונוטפים שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו קנה אפילו זב וזבה יורד וטובל דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מזחילין בו.

משנה ו – סעי' א', וסעי' ח' וסעי' נ"ז

גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים טהורים כל מקום שיש בו ארבעים סאה טובלין ומטבילין מטבילין בחריצין ובנעצים ובפרסת החמור המעורבת בבקעה בית שמאי אומרים מטבילין בחרדלית בית הלל אומרים אין מטבילין ומודים שהוא גודר כלים וטובל בהם וכלים שגדר בהם לא הוטבלו.

פרק ד'

משנה א – סעי' ג"ט

כל המעורב למקוה כמקוה חורי המערה וסדקי המערה מטביל בהם כמה שהם עוקת המערה אין מטבילין בה אלא אם כן היתה נקובה כשפופרת הנוד אמר ר' יהודה אימתי בזמן שהיא מעמדת עצמה אבל אם אינה מעמדת עצמה מטבילין בה כמה שהיא.

משנה ב

דלי שהוא מלא כלים והטבילין הרי אלו טהורים ואם לא טבל אין המים מעורבין עד שיהיו מעורבין כשפופרת הנוד.

משנה ג – סעי' ג"ח

שלשה מקואות בזה כ' סאה ובזה כ' סאה ובזה כ' סאה מים שאובין והשאוב מן הצד וירדו שלשה וטבלו בהן ונתערבו המקואות טהורין והטובלים טהורים היה השאוב באמצע וירדו שלשה וטבלו בהם ונתערבו המקואות כמות שהיו והטובלים כמות שהיו.

משנה ד – סעי' ט"ז

הספוג והדלי שהיו בהן שלשה לוגין מים ונפלו למקוה לא פסלוהו שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו.

משנה ה – סעי' ל"ח

השידה והתיבה שבים אין מטבילין בהם אלא אם כן היו נקובין כשפופרת הנוד ר' יהודה אומר בכלי גדול ארבעה טפחים ובקטן רובו אם היה שק או קופה מטבילין בהן כמה שהם מפני שהמים מעורבין היו נתונים תחת הצינור אינם פוסלים את המקוה אלא מטבילין אותן ומעלין אותן כדרך.

משנה ו

גסטרא שבמקוה והטביל בה את הכלים טהרו מטומאתן אבל טמאים על גב כלי חרס אם היו המים צפים על גביו כל שהן טהורין מעין היוצא מן התנור וירד וטבל בתוכו הוא טהור וידיו טמאות ואם היו על גביו רום ידיו אף ידיו טהורות.

משנה ז – סעי' נ"ב

ערוב מקואות כשפופרת הנוד כעוביה וכחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן ספק כשפופרת הנוד ספק שאינה כשפופרת הנוד פסולה מפני שהיא מן התורה וכן כזית מן המת וכזית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ כל שיעמוד כשפופרת הנוד ממעטה רבן שמעון בן גמליאל אומר כל שהוא מבריית המים טהור.

משנה ח – סעי' ט"ז וסעי' מ"ט

מטהרים את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מביא סלון של חרס או של אבר ומניח ידו תחתיו עד שהוא מתמלא מים ומושכו ומשיקו אפילו כשערה דיו היה בעליון ארבעים סאה ובתחתון אין כלום ממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון ארבעים סאה.

משנה ט – סעי' נ"ד

כותל שבין שתי מקואות שנשדק לשתי מצטרף ולערב אין מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנוד ר' יהודה אומר חלוף הדברים נפרצו זה בתוך זה על רום כקליפת השום ועל רוחב כשפופרת הנוד.

משנה י – סעי' י"ז

האביק שבמרחץ בזמן שהוא באמצע פוסל מן הצד אינו פוסל מפני שהוא כמקוה סמוך למקוה דברי ר' מאיר וחכ"א אם מקבלת האמבטי רביעית עד שלא יגיעו לאביק כשר ואם לאו פסול ר' אלעזר בר' צדוק אומר אם מקבל האביק כל שהוא פסול.

משנה יא – סעי' י"ח

המטהרת שבמרחץ התחתונה מליאה שאובין והעליונה מליאה כשרין אם יש כנגד הנקב שלשה לוגין פסול כמה יהא בנקב ויהיה בו שלשה לוגין אחד משלש מאות ועשרים לבריכה דברי ר' יוסי ור' אלעזר אומר אפילו התחתונה מליאה כשרים והעליונה מליאה שאובין ויש בצד הנקב שלשה לוגין כשר שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו.

פרק ז'

משנה א – סעי' ל'

יש מעלין את המקוה ולא פוסלין פוסלין ולא מעלין לא מעלין ולא פוסלין אלו מעלין ולא פוסלין השלג והברד והכפור והגליד והמלח והטיט הנרוק אמר ר' עקיבא היה ר' ישמעאל דן כנגדי לומר השלג אינו מעלה את המקוה והעידו אנשי מידבא משמו שאמר להם צאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחלה ר' יוחנן בן נורי אומר אבן הברד כמים כיצד מעלין ולא פוסלין מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל מהם סאה לתוכו והעלהו נמצאו מעלין ולא פוסלין.

משנה ב – סעי' כ"ד

אלו פוסלין ולא מעלין המים בין טמאים בין טהורים ומי כבשים ומי שלקות והתמד עד שלא החמיץ כיצד פוסלין ולא מעלין מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר קרטוב ונפל מהם קרטוב לתוכו לא העלהו פוסלו בשלשה לוגין אבל שאר המשקין ומי פירות והציר והמורייס והתמד משהחמיץ פעמים מעלין ופעמים שאינן מעלין כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל לתוכו סאה מהם לא העלהו היו בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה הרי זה כשר.

משנה ג – סעי' ט"ז וסעי' כ"ח

הדיח בו סלי זיתים וסלי ענבים ושנו את מראיו כשר ר' יוסי אומר מי הצבע פוסלין אותו בשלשה לוגין ואינן פוסלין אותו בשנוי מראה נפל לתוכו יין ומוחל ושנו את מראיו פסול כיצד יעשה ימתין לו עד שירדו גשמים ויחזרו מראהן למראה המים היו בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזרו מראהן למראה המים.

משנה ד – סעי' כ"ז

נפל לתוכו יין או מוחל ושנו מקצת מראיו אם אין בו מראה מים ארבעים סאה הרי זה לא יטבול בו.

משנה ה – סעי' כ"ג

שלשה לוגין מים ונפל לתוכן קרטוב יין והרי מראהן כמראה היין ונפלו למקוה לא פסלוהו שלשה לוגין מים חסר קרטוב ונפל לתוכן קרטוב חלב והרי מראהן כמראה המים ונפלו למקוה לא פסלוהו ר' יוחנן בן נורי אומר הכל הולך אחר המראה.

משנה ו – סעי' ט"ז וסעי' ס"ב וסעי' ס"ג וסעי' ס"ד

מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות ירדו שנים וטבלו זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא רבי יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור הטביל בו את הסגוס והעלהו מקצתו נוגע במים טהור הכר והכסת של עור כיון שהגביה שפתותיהם מן המים המים שבתוכן שאובין כיצד יעשה מטבילן ומעלה אותם דרך שוליהם.

משנה ז – סעי' נ"ז וסעי' ס"ז

הטביל בו את המטה אף על פי שרגליה שוקעות בטיט העבה טהורה מפני שהמים מקדמין מקוה שמיימו מרודדין כובש אפילו חבילי עצים אפילו חבילי קנים כדי שיתפחו המים ויורד וטובל מחט שהיא נתונה על מעלות המערה היה מוליך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל טהורה.

פרק ה'

משנה א – סעי' ע"ד

ארץ ישראל טהורה ומקואותיה טהורים מקואות העמים שבחוצה לארץ כשרים לבעלי קריין אפילו נתמלאו בקילון שבארץ ישראל שחוץ למפתח כשרים אף לנדות מלפנים מן המפתח כשרים לבעלי קריין ופסולים לכל הטמאים ר' אליעזר אומר הקרובים לעיר ולדרך טמאים מפני הכביסה והרחוקים טהורים.

משנה ב

אלו בעלי קריין שהם צריכין טבילה ראה מים חלוקים או עכורים בתחלה טהור באמצע ובסוף טמא מתחלה ועד סוף טהור לבנים ונמשכים טמא ר' יוסי אומר לבנים כעכורים.

משנה ג

המטיל טפין עבות מתוך האמה טמא דברי ר' אלעזר חסמא המהרהר בלילה ועמד ומצא בשרו חס טמא הפולטת זרע ביום השלישי טהורה דברי ר' אלעזר בן עזריה רבי ישמעאל אומר פעמים שהם ארבע עונות פעמים שהם חמש פעמים שהם ששה ר' עקיבא אומר לעולם חמש.

משנה ד

עובדת כוכבים שפלטה שכבת זרע מישראל טמאה בת ישראל שפלטה שכבת זרע מעובד כוכבים טהורה האשה ששמשה ביתה וירדה וטבלה ולא כבדה את הבית כאילו לא טבלה בעל קרי שטבל ולא הטיל את המים כשיטיל את המים טמא רבי יוסי אומר בחולה ובזקן טמא בילד ובבריא טהור.

משנה ה

נדה שנתנה מעות בפיה וירדה וטבלה טהורה מטומאתה אבל טמאה היא על גב רוקה נתנה שעה בפיה קפצה ידה קרצה שפתותיה כאילו לא טבלה האוחז באדם ובכלים ומטבילין טמאין ואם הדיח את ידו במים טהורים רבי שמעון אומר ירפה כדי שיבואו בהם מים בית הסתרים בית הקמטים אינן צריכין שיבואו בהן מים.

פרק ט'

משנה א

אלו חוצצין באדם חוטי צמר וחוטי פשתן והרצועות שבראשי הבנות רבי יהודה אומר של צמר ושל שער אינם חוצצין מפני שהמים באין בהם.

משנה ב

קלקי הלב והזקן ובית הסתרים באשה לפלוף שחוץ לעין וגלד שחוץ למכה והרטיה שעליה ושרף היבש וגלדי צואה שעל בשרו ובצק שתחת הצפורן והמלמולין וטיט היון וטיט היוצרים וגץ יוני איזהו טיט היון זה טיט הבורות שנאמר (תהלים מ') ויעלני מבור שאון מטיט היון טיט היוצרים כמשמעו ר' יוסי מטהר בשל יוצרין ומטמא בשל מרקה וגץ יוני אלו יתדות הדרכים שאין טובלין בהן ולא מטבילין אותן ושאר כל הטיט מטבילין בו כשהוא לח ולא יטבול באבק שעל רגליו לא יטבול את הקומקום בפחמין אלא אם כן שפסף.

משנה ג

אלו שאין חוצצין קלקי הראש ובית השחי ובית הסתרים באיש רבי אליעזר אומר אחד האיש ואחד האשה כל המקפיד עליו חוצץ ושאיין מקפיד עליו אין חוצץ.

משנה ד

לפלוף שבעין וגלד שעל המכה ושרף הלח ולכלוכי צואה שעל בשרו וצואה שתחת הצפורן וצפורן המדולדלת כשות של קטן לא טמא ולא מטמא קרום שעל המכה טמא ומטמא.

משנה ה – סי' ר"ב סעי' א'

אלו חוצצין בכלים הזפת והמור בכלי זכוכית בין מבפנים בין מבחוץ על השלחן ועל הטבלה ועל הדרגש על הנקיים חוצצין על הבלוסין אינן חוצצין על מטות בעל הבית חוצץ ועל של עני אינו חוצץ על איכוף של בעל הבית חוצץ ועל של זקקין אינו חוצץ ועל המרדעת חוצץ רבן שמעון בן גמליאל אומר עד כאיסר האיטלקי.

משנה ו

על הבגדים מצד אחד אינו חוצץ משני צדדין חוצץ רבי יהודה אומר משום רבי ישמעאל אף מצד אחד רבי יוסי אומר של בנאים מצד אחד ושל בור משני צדדין.

משנה ז

מטפחת של זפתין ושל יוצרין ושל מפסלי אילנות אין חוצצין ר' יהודה אומר אף של קייצין כיוצא בהן זה הכלל כל המקפיד עליו חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ.

פרק י'

משנה א – סי' ר"ב סעי' ג'–ז'

כל ידות הכלים שהכניסן שלא כדרכן או שהכניסן כדרכן ולא מרקן או שמרקן ונשברו הרי אלו חוצצין כלי שהטבילו דרך פיו כאילו לא טבל הטבילו כדרכו בלא זבורית עד שיטנו על צדו כלי שהוא צר מכאן ומכאן ורחב מן האמצע אינו טהור עד שיטנו על צדו צלוחית שפיה שוקע אינה טהורה עד שינקבנה מצדה קלמרין הדיוטות אינה טהורה עד שינקבנה מצדה וקלמרין של יוסף הכהן היתה נקובה בצדה.

משנה ב

הכר והכסת של עור הרי אלו צריכין שיבואו בהם המים כסת עגולה והכדור והאמום והקמיע והתפלה אינן צריכין שיבואו בהם המים זה הכלל כל שאין דרכו להכניס ולהוציא טובלים סתומים.

משנה ג

אלו שאינם צריכים שיבואו בהם המים קשרי העני והנימין וחסבט של סנדל ותפלה של ראש בזמן שהיא חוצה ושל זרוע בזמן שאינה עולה ויורדת ואזני החמת ואזני התרמול.

משנה ד

אלו שהם צריכים שיבואו בהן המים הקשר שבפרקסים שבכתף ושפה של סדין צריך למתח ותפלה של ראש בזמן שאינה חוצה ושל זרוע בזמן שהיא עולה ויורדת ושניצן של סנדל ובגדים שהטבילן מכובסין עד שיבעבעו הטבילן נגובין עד שיבעבעו וינוחו מבעבעון.

משנה ה – סי' ר"ב סעי' ט'

כל ידות הכלים שהם ארוכין ועתידי לקצוץ מטבילן עד מקום המדה ר' יהודה אומר עד שיטביל את כולו שלשלת דלי גדול ארבעה טפחים ושל קטן עשרה מטבילן עד מקום המדה ר' טרפון אומר עד שיטביל את כל הטבעת החבל שהוא קשור בקופה אינו חבור אלא אם כן תפר.

משנה ו

בית שמאי אומרים אין מטבילין חמין בצונן ולא צונן בחמין לא יפים ברעים ולא רעים ביפים בית הלל אומרים מטבילין כלי שהוא מלא משקין והטבילו כאילו לא טבל מלא מי רגלים רואים אותם כאילו הם מים מלא מי חטאת עד שירבו המים על מי חטאת רבי יוסי אומר אפילו כלי מחזיק כור ואין בו אלא רביעית כאילו לא טבל.

משנה ז

כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגויה בכחצי פרס כל המשקין מצטרפין לפסול את הגויה ברביעית זה חומר בשותה משקין טמאים מבמקוה שעשו בו שאר המשקין כמים.

משנה ח

אכל אוכלים טמאים ושתה משקים טמאים טבל והקיאן טמאים מפני שאינן טהורים בגוף שתה מים טמאים טבל והקיאם טהורים מפני שהם טהורים בגוף בלע טבעת טהורה נכנס לאהל המת הזה ושנה וטבל והקיאה הרי היא כמות שהיתה בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומה הקיאה טמאה וטמאתו חץ שהוא תחוב באדם בזמן שהוא נראה חוצץ ואם אינו נראה טובל ואוכל בתרומתו.

סליק מסכת מקוואות

